יציאות

השבת א) שתים שהן ארבע בפנים ב) ושתים שהן ארבע בחוץ. כיצד ג) העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים ד). פשט העני

יציאות השבת. הולאות שמרשות לרשות האמורות אצל שבת והכנסות נמי קא קרי יציאות לאחיל ומוציא מרשות לרשות והאי דתני יציאות ולא תני הולאות ליתנא דקרא נקט דכתיב (שמות פ"ז) אל יצא איש ממקומו ומיירי דרשינן הולאה אל יצא איש עם הכלי שבידו לנקוט המן: שתים שהן ארבע. שתים מן התורה הולאה והכנסה לבעל הבית העומד בפנים ברשות היחיד ועל שתים אלו חייב על שגגתו חטאת ועל זדונו כרת ועל התראתו סקילה כמו בכל שאר מלאכות של שבת. שהן ד'. מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחלה היכא שהמלאכה נעשית ע"י שנים זה עוקר וזה מניח דשנים שעשאוה פטורים שנאמר (ויקרא ד') בעשותה אחת מכל מצות ה' העושה אחת כולה ולא העושה מקצתה וכן בכל מלאכות של שבת אמרינן יחיד שעשאה חייב שנים שעשאוה פטורים: ושתים שהן ארבע בחוץ. שתים מן התורה הולאה והכנסה לעני העומד בחוץ ברשות הרבים. שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחלה כשזה עוקר וזה מניח: פשט העני את ידו. וכתובה קופה לו הכל

וכו'. ובתר הכי תני במה מדליקין וכו' וכיון שהיה צריך להתחיל ולשנות לא יצא שחייב הוצרך לבנות בתחלה שהולאה אסורה בשבת דמשום לתא דידה הוא דגזרי' ע"ש עם תשיכה ואע"פ שבנה ולא יקרא לאור הנר וכו' ולא הקדים לשנות אבות מלאכות שלהן הגהו אגב גרדא דלא יצא נקטינהו והיינו נמי שהתחיל לשנות לא יצא וכו' ואע"פ שאינו מאיסור שבת כלל לפי שהוא יותר מבעוד יום וסמך לו ענין לא יצא וכו' כ"כ הר"ן. ועיין בפי' ריש מ"ב: יציאות. פי' הר"ב דכתיב אל יצא וכו'. עיין בריש מסכת שבועות בפירושו ומ"ש לקמן בס"ד: שתים. פי' הר"ב הולאה והכנסה. ולעיל פי' דהכנסה נמי קרי לה הולאה ובגמרא ר"פ הזורק [נ"ה:] יהיב טעמא מסברא דמכדי מרשות לרשות הוא מה לי עיולי [*ואמרינן בפ"ק דשבועות דף ה' (ובריש מכילתין) וטעמא מאי. תנא כל עקירת תפץ ממקומו הולאה קרי לה] ועיין ר"פ י': שהן ארבע. פי' הר"ב מדבריהם וכו' שנאמר בעשותה וכו' וכן בכל וכו' יחיד שעשאה וכו' ברייתא בגמרא [דף ג'.] מעט האדם בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה יחיד שעבה אותה חייב שנים וכו'. וכתבו התוס' שאין זה אלא כפל לשון וכדאתמר בתר הכי ולא נקט אלא בעשותה וכו' יחיד וכו' ולא הרישא. ולפיכך בדברי הר"ב ג"כ כפל ואולי שהר"ב נתכוין לשנים שעשאו בבת אחת וכדתנן במ"ה בפרק המצניע ועיין מ"ש שם בס"ד דלא נפקא כלל מבעשותה לא הא ולא הא: ושתים שהן ד' בחוץ. כתבו התוס' תימה לר"י אמאי צריך למיתני תרתי דענין ובעל הבית מה לי עשיר ודאה לר"י דאצטריך להשמעינן מכוש דהולאה מלאכה גרועה היא דמה לי מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים מה לי מוציא מרה"י לרה"י ולא הוה גמרינן הולאה דעני מבעה"ב ולא בעה"ב מעני ותדע מדאיצטריך תרי קראי בהולאה כדנפקא לן בריש הזורק מוציא העם מהביא [שמות ל"ו] [והביאו הר"ב בריש מס' שבועות] ובספ"ק דעירובין נפקא לן מקרא אחרינא דדרשינן אל יצא [וכתבו הר"ב לעיל] והתם [בעירובין] פירשנו דהיינו משום דמלאכה גרועה היא איצטריך תרוויהו חד לעני וחד לעשיר עכ"ד ועי' עוד מ"ש בס"ד במסכת ב' פי"א: כיצד העני עומד בחוץ. כתב הר"ן [וכ"כ התוס' רפ"ה ועיין רפ"ו] ופתח לפרוסי מהיכא דסליק מיניה וליכא קפידא במלתא דאמרינן בריש נדרים תנא ברייתא מאי דפתח ביה וזמנין מאי דסליק מיניה עכ"ל ושם כתב דטעמא לאשמעינן דליכא קפידא במלתא וכל תנא דתני כדבעי שפיר דמי וליכא בהא מלתא משום ותבתר לשון ערומים [מיוב ט"ו] ע"כ. ואע"ג דברים מזיר קאמרינן טעמא. בריש נדרים מסקינן דלאו דוקא: פשט העני את ידו. הר"ב ובתוכה קופה לו הכל שמקבל בו ככרות וכו' אורחא דמלתא נקט דהא בעי לפרושי דרולה לקבל לדקה מעטעמא דמפרש. ומ"ש דמלוה הבאה בעבירה חייבין עליה. ואפילו לר' יהושע דפרק ג"ט דמכילתין מ"ד ולרבי יוסי דסוכה פ"ג מצנה י"ד דהלכתא כותיהו דלא נתנה שבת לרחות

הכל

ג) ועי' עוד בפי' המצניעות לרמב"ם יומא פ"ת מ"ל. כבר הערונו בכלים סדר זרעים כי הדברים שכתוב בתוי"ע מגבלים בשני חלקי מרובע ואחר הראשון כוכב כזה [* לא לא היו בדפוס ראשון (פרלא שע"ז) ונוספו בדפוס קראקא (ת"ג) ע"י הרב סמחבר בעצמו . ב) במצניות ד' נאפולי המוסחא בפי' הרמב"ם „לכלי" ועי' בס' בית דוד. ג) הכונה לפי ב' פירושי ר"ת ומה שאומר התוי"ע וכתבו עוד הוא בלתי מדויק כי דברי הר"ן המה ע"ש .

א יציאות השבת. פי' הר"ב הולאה שמרשות לרשות. והרשויות הם מפורשים בפי' הר"ב בריש פרק י"א ובפירוש הרמב"ם בכאן. ואל תטעה בדברי הרמב"ם בראותך שכתב גבי כרמלית שיתחייב מלקות המזיד. והביא ראיה מנפחה חרופה דשונג לא. והחשוב שר"ל מלקות ארבעים: בתורה ליתא אבל נמצא עוד לו עקורא מכת מרדות דמדרבנן בשם מלקות בפי' מ"ד פ"ט ה) [*ובמשנה ז' פרק בתרא דשביעית] ובמשנה ב' פ"ד דגיטין וכן שם בפירוש הר"ב ואף בגמ' פרק ד' דכתובות דף מ"ה [ע"ב] מאי לוקה מכת מרדות מדרבנן. והראיה מנפחה חרופה משום דכל דתקון [רבנן] בעין דאורייתא תקון. [*ועוד בלשון הרמב"ם דהכא דברים אכתוב בפירושם במשנה ד' פ"ב דכריתות ע"ש]: יציאות השבת. וכתב הרמב"ם דאע"ג דמלאכה זו מנויה בסוף אבות מלאכות בפ"ז. הקדימה לפי שאלת המלאכה היא נמצאת חדיר ובה יכשלו בני אדם על הרוב לפי שאינם נריכין בה לכלום ב) וטעם שני לגמדנו שהיא מלאכה אע"פ שהגרהה ממנה שאינה מלאכה עכ"ד. וכ"כ התוס' ג). וכתבו עוד דהנא בעי למינקט סידוריה בדברים האסורים בע"ש ובתר הכי בשבת עצמו כדקתני לא יצא החייב במחטו

א יציאות השבת. שנשים פ' ע"ל. ובמלמי שנשים פ"ת הנה מ' ו פשט

שנויי נוסחאות

א השבת בד"ל: שבת וכ"ס כשבועות ג. ה. ובירושלמי שם ה"ל: בפנים.. בחוץ כיצד בכי"ק (כ"י קעמברידג') בחוץ.. בפנים כיצד אך לא מצינו לנוסח זה תכר: כיצד במכבי"ל כאיזות צד:

תוספות חדשים

פ"א משנה א [בהר"ב ד"ה] פשט העני כו' ובתוכה קופה לו הכל עכ"ל. כונתו בתוך הקופה לו הכל לשעה"ב שיתן לו בו הצדקה וברש"י כתב שתם ובתוכה הפך ובתוכתו כמה בכ' אבל לין לומר כוונתו כדי שיהא מקום תכוב ד' על ד' דהא כ' בסמוך דיהו של אדם מחיבא כד' על ד' ועוד מכמה טעמים ת"ל לומר כן ובלים בהקשה בזה מאד ולפעד"ע כמ"ש שם [בא"ד] והיינן עניה עכ"ל ולי דבא לתמעינן דהגתה לומן פוטט כמו עני שנתן הכלי לפניהם רק כדי שיתן הנעש"ב לתוכו וכן בעש"ב נותן לו לתוך כדי שיאכל מיכף לפ"ה מקרי הגתה ומייב עני' דלא תימא דומיא דמכבן אלא יבילו שם דבר לבדבה ומיה הגתה לומן מרובה ובזה מיוסב קו' התוס' בכתב הרוי"ט בד"ה כ' בהן ד' לומה לריך תרי קראי כו' דאי הוי יליף מנדבת המכבן לא ידעינן הולאה לומן מוטט כל"ל לכך איצטריך אל יצא כו' בכלי לנקוט המן כו' ולי מהתם ה"א עד דאיכא הולאה והכנסה כמו לקיחה הכן שהיתה כך הוצאת הכלי ואח"כ הכנסה לומן איצטרי' נדבת המכבן וק"ל (ממו"ר שמכבן חסיד ז"ל) : שם [בתוי"ט ד"ה] יציאות כו' מנפחה חרופה דשונג לא כו' עכ"ל דבריו מגומגמים דלא נמצא כן בפי' הרמב"ם רק ז"ל דאיכא חייב על שונג כ"א בנפחה חרופה [כ"ד]:

פ"א א) ר"ל הולאות שמרה"י לרה"ר לו איפכא האמורות אצל שבת. ואף דמרה"ר לרה"י הכנסה היא אי תנא קרי לה הולאה. מדמוליא מרשות זה לו זה. והא דנקט „יציאות" ולא הולאות ליתנא דקרא נקט.דכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי (שמות ט"ז).דמנה שמעי' הולאה.שאל יצא עם הכלי שבידו לנקוט המן.ולבני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א הגאב"ד לאמשבערג . להכי נקט יציאות . דמשמע יציאות אדם. לאשמעינן אגב אורחא דעקירת גופו כעקירת אלף

[מועד ח"א]

חפץ ממקומו דמי . ואפילו הטעינו חבירו משא . והוא לא עשה אלא היציאה חייב (כשבת ד"ג) : ב) ר"ל שתים ים . הולאה מ' והכנסה מ' להעומד בפנים שחייב מדאורייתא . ועוד הולאה מ' והכנסה אחת להעומד בפנים באסור רק מדרבנן . וכ"כ „ב' שהן ד' בחוץ" ר"ל הולאה מ' והכנסה מ' מדאורייתא והולאה מ' והכנסה מ' מדרבנן. לאותו שעומד בחוץ: ג) השתא מפרש ב' דאורייתא לעומד בחוץ: ד) נקט מלתא בעני ולדקה. דקמ"ל דאפילו במלוה הבאה בעבירה חייבים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אלא מלות להקה כלל *משא"כ בשילה ולובב שניתן לדחות. וה"כ מסקינן בגמרא דף קל"ז. דמודה ר' יהושע בשתי תיבות א' של ע"ש ואחד של שבת ומל של שבת בע"ש ושל ע"ש בשבת דחייב מכוס דהשתא לא נתנה שבת לדחות לגבי הלי גברא ואע"ג דלגבי תינוקות דעלמא אתיהיב.

ופסקו הרמב"ם בפ"ב מהלכות שבועות ועיין שוף פ"ו דפסחים. ומיהו בכלן מפרש [הרמב"ם] דהלי דנקט עני דלשון קלרה הוא לפי שהיה לריך לומר הלים העומד ברה"ר במקום אמרו עני ["כלומר בפשט העני]: העני חייב. כתב הר"ב ואע"ג דבעינן עקירה ממקום שיהא בו ד' על ד' וכו'. עיין מ"ש בס"ד ברים פ' י"ח: ובעל הבית פטור. פירש הר"ב ומותר גמור. הכי מפרש בגמ' ומסיק הר"ן דמלד איסור שבת הוא דקאמרי' פטור ומותר ולא דייקינן השתא באיסור דלפני עור דבלהא דידיה לא מייריי: ["או שנתן לתוכה. פירש הר"ב דעביד ליה בעל הבית עקירה מרה"י וכו' ומסיק דעקירות הסיב וכו'. דאיכא למיחש שמא יגמרנה כלומר ויבא לידי חיוב חטאת. וכן פירש"י והקשו עליו התוס' דף ג' בד"ה פטורי וכו' דעקירה בלא הולאה אינה אלא טלטול בעלמא ואין בה דרכא דחיוב חטאת כלל. ועוד דקתשיב לבעל הבית ג' יציאות והכנסה א' ולעני ג' הכנסה א' הולאה א'. ועוד דלא חשיב תרתי לפטור דעני באחת ודעשיר באחת [כו'] ומפרש ריב"א דאותו שפשט את ידו ומכניסה או מוציאה הרי קחשיב ומני אתיא לידי חיוב חטאת ודכותה בבא דרשא חייב חטאת והכא פטור לפי שלא עשה כל המלאכה שהיסר ממנה מעט או עקירה או הנחה והבית ראוי מן הירוש' וכו'

הענ. מיי' פ' י"ב מה"ש ה"ב ופי"ג שם ה"ב כמ"ב לאוין פ"ב מה"ב מ"ה מי' שמ"ו:

תוספות חדשים

שם [בתוי"ט ד"ה] או שנתן לתוכה וכו' דלא חייב הרתי. ופי' המפרש"א דהקו' היא לפירש"י דלא הוי ליה למחייב תרתי לפטור בנעה"ב וכן בעני כיון דלא הוי רק אחד דהרוויחו הולאות וינטו בעשיר וכן בעני הכנסות וכן הוא הקושיא לפי' רש"י בעל המאור אבל לפי' הריב"א ניחא דהלא הולאה בעני והבא בעשיר וכן בהכנסה דלא נמריב עשיר מעני וכן לאבן כמו שכ' התוי' לעיל:

ראשון לציון

[תוי"ט סד"ה] ובעה"ב כו' דבלתא דידיה לא מייריי ע"כ ותד"ה בבא דרשא בדף ג' תירצו דמייריי בנכסי והלתם של עכרי דאפילו מכניס ומוציא כל היום אין כאן איסור בלל כיון שאין החפץ של בעל הבית עכ"ל:

תוספות רע"ק

במשנה [אות ב] פשט בעה"ב את ידו וכו' ונתן לתוך ידו של עני. דוקא כשידו תיך יו"ד אבל למעלה מיו"ד הוי מקום פטור ודינו כדין חצרך בכותל (פי"א מ"ג) הרשב"א בחידושיו והובא בקצרה בתה מ פי"ג מהלכות שבת: שם [אות א] בר"ב ד"ה או שנטל מתוכה והוציא החפץ והניח ברה"ר וכ"כ רש"י בסתני' ובאמת כפי מה דסבקי' בסוגין דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי ה"ג הנחת גופי כהנחת חפץ דמי ואף בלא חניח ברה"ר אלא אחזו בידו ג"כ חייב דכיון שהוציא ידו לחוץ ודאי עומד הוי בהנחת חפץ ועל רש"י אן קושיא שכן דרכו לפרש כפי ס"ד דהש"ס כפ"ש התוי"ט פ"ב מ"ב דבאה. ולפי האיבעיא דעקירת גופו כו'. דלא תקשה דנפשט מבתני' הוצרך לפרש רי"ל דמיירי בהניח ברה"ר וכמ"ש התוס' בסוגיין ואף דהתוס' ישנים כתבו דהרשב"א פי' דהנחת פשיטא ליה דהוי הנחת והאיבעיא רק על העקירה. מ"מ י"ל דרש"י מ"ל בתוס' דגם לענין הנחה מיבעי'. ובאמת דברי התוס' ישנים תמוהים לי דאיך חשיב ר' דהוי עקירה ואינה דומה לידו וכו' הא בלא"ה צריך הך חילוק דאינו דומה לידו דהא ידו אפי' הנחת לא הוי. דהא פשט בעה"ב את ידו לחוץ ונטל העני ממנו פטור ול א דבעה"ב חייב מכח הנחת גופו דהנחת חפץ דמי וצע"ג אבל על הרע"ב קשה בהנ"ל: [אות ג] תוי"ט ד"ה פשט העני. משא"כ בסילה ולובב. אינו מובן הא גבי לובב ג"כ לא ניתן לדחות דהא הנסילה הוי רק מילתא בעלמא והעברה ברה"ר באמת אסור וראיית התוי"ט משתי תינוקות אינו מחדומה דהתם בתינוקות אינו מרוד כלל דהא אין לו לטול שום תינוק באותו יום. משא"כ בלובב דמרוד היא ליטול לובב וא"ג בצדקה דמרוד ליתן צדקה הוי פשט כלובב: [אות ד] תוי"ט ד"ה ובעה"ב פטור. דבלתא דידיה לא מייריי. ויש אפילו נ"מ דהא קיי"ל מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכה"ת כולה אבל מומר לחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכה"ת כולה ושחיטתו אסורה ודעת הרבה מהאחרונים דאפי' במומר לחלל שבת באיסור דרבנן הוי מומר לכל התורה כולה. וא"כ היכא דהוא פטור אבל אסיר מצד שבת אם עושה כן בפרהסיא הוי מומר לכה"ת כולה. ולזה אמרי' דהכא פטור ומותר מצד שבת ולא עבר רק על לפני עור דהוא כמו לאו בעלמא. ואינו בכלל מומר לחלל שבת:

ברע"ב

יכין תפארת ישראל בועז

חייבים עליה כבבא ג': ה) הסל. לקבל בו הפת מב"ב. הרי שעשה העני בהכנסה. עקירת הסל ברה"ר והנחתו ברה"י (**א**): ו) דבזה עשה העני בהולאה עקירה ברה"י והנחה ברה"ר. ואע"ג דבעינן עקירה והנחה במקום שהוא דע"ד. ידו של אדם חשובה כדע"ד: ז) מדעשה בין בהולאה או בהכנסה מלאכה שלימה. דהיינו עקירה והנחה: ח) פטור ומותר. אם העני הוא עובד כוכבים. דאל"כ אף דבעה"ב לאו מידי עביד. (**ב**) עבר אלפני עור לא תתן מכשול. ואפילו ביכול ליטלו בלי סיועתו. עכ"פ אסור מדרבנן [כתוס' וה"ם שבת ד"ג ב'] (**ג**): ט) השתא מפרש ב' דאורייתא לעומד בפנים: י) דעביד ב"ב בהולאה עקירה בפנים והנחה בחוץ: יא) דעביד ב"ב בהכנסה עקירה בחוץ והנחה בפנים: יב) השתא מפרש ב' דרבנן. הולאה א' והכנסה א' לעומד בחוץ: יג) הרי שעשה העני רק עקירה דעבר אלפני עור. אין חלוק בין אם הל"ע הוא על שבת או על איסור אחר. הרי עבר רק אלפני עור. הרי שעשה העני רק עקירה ולא הנחה. ולפי מה שכתב הגאון הגדול מהו' עקיבא אלגר"א. וז"ל קשה למסקנת הש"ס דעקירת גופו דעקירת חפץ ממקומו דמי. וא"כ ה"ל הנחה. א"כ אף בלא הניח בקרקע. מיד שהוציא ידו לרשות שנופו שם. הוה הנחת חפץ. ואף דגם רש"י כתב כן. י"ל שכך דרכו בקודש לפרש לפי הש"ד (כתוי"ט פאה פ"א מ"ב). ואף דלתוס' יש"ש האבעיא רק לענין עקירה. אבל הנחה ודאי הוה. מ"מ י"ל דרש"י לא ס"ל כן. אבל לר"ב ק'. וא"ע. עכ"ל. ותמהני מאד על דברי הגאון הנ"ל. דהרי לקמן (דל"ב א') אמרי' דמתני' אוירי בלמעלה מג' דשבור בהנחה דיד א'). ועי' עוד תוס' כתובות (דל"א ב' ד"ה רב אשי): (**ב**) ועי' הוי"מ. וכתב עליו הגאון הנ"ל וז"ל. ויש נ"מ למה דקיי"ל דמומר לד"א אינו מומר לכל התורה. חוץ ממומר לחלל שבתות בפרהסיא. וכתב בית הלל סי' ב' אינו מומר לחלל שבת מדרבנן. א"כ היכא דבטור אבל אסור מלד שבת. עכ"פ בפרהסיא הוה מומר לכה"ת. משום הכי קאמר. דמלד שבת פטור ומותר. אבל אי משום כ' השמ"ח דמומר לחלל שבת מומר לכה"ת. דוקא בלאורייתא. לא בדרבנן. דלא כב"ה. ועי' בפ"ח י"ד בקו"א ס"ב. ובפ"מ לא"ח בפתיחה חלק ד'. אבל בל"ז אי אמה על הגאון הנ"ל. לגמ הולרך להביא ממרחק לחמו. ראיה מהב"ה. והלא דין מפורש הוא בא"ח (סס"ה ס"ג) דישראל מומר לחלל שבת בפרהסיא. אפי' אינו מחלל רק בדרבנן הרי הוא כעובד כוכבים]. (**ג**) ולשל"ך בי"ד (קנ"א ו') מותר למכור איסור למומר. בסיכול לקנותו במקום אחר. ולא סבירא דבריו. דמ"ש מומר מישראל בסר לחייב לאפריש. כש"ך שם. והרי מומר ג"כ אף שחטא ישראל הוא: [אב"י באמת כתב כן המרדכי בפירוש רפ"ק דע"ז. וה"ל פסק בסמ"ע דאסור ליתן יי"ל למומר. דלמעש"י בחטא ישראל הוא. ודוקא בקאי בתרי עברי דנהרא. ע"ב. וכ"כ תוס' שם (ד"ה ב'). דמומר לישראל גמור מבעינן לייה. רק דגם בישראל ביכול ליטלו בלי סיועתו. אינו חייב להפרישו. א"כ תימה על הש"ך שהפריד בין הדבקים. וכתב שאף למרדכי ותוס'. בישראל אפי' יכול לטלו בלי סיועתו אסור להושיט לו. והרי גם במומר כך ה"ה. וע"כ ל"ל דתוס' ורא"ש ואם כאן בשבת דאף ביכול לטלו אסור מדרבנן חולקים על תוס' ומרדכי בע"ז. וכרמ"א בי"ד קנ"א סב' דשהם בשם י"א. ול"ל עוד דאיה דאף לתוס' ורא"ש כאן אף כמומר אסור עכ"פ מדרבנן. דאי כש"ך דמותר לגמרי. א"כ מה דוחקא לאוקמי מתני' בשבת דקתני פטור ומותר. דמיירי בעובד כוכבים. והרי עדיין קי"ל א"כ אאיך שייך העני חייב. וגריך לדחוקי כרה"ש דלסימנא בעלמא נקטי'. דאי הוה ישראל היה חייב. לוקמי בפשיטות דאיירי במומר. אע"כ דאף במומר אסור מדרבנן בבשאר ישראל]. והרצתי לבני הרב המאה"ג אליש"א. אי משום הא לא תסיעון. דהרי הך מומר שב' הש"ך לעיכא לפני עור. היינו מומר להכעיס. והוא גרע מעני עובד כוכבים דחייב לפרישו. ומומר לעבודת כוכבים אסור לפרישו (כי"ד רל"א ב'). מיהו מ"מ ק"ל. למאי דאוקמינן למתני' הכא בעני עובד כוכבים. הרי אסור ליתן לעובד כוכבים כשלאלי יוצאו לרה"ר (כדמשמע שבת י"ע מ'). ואף דבדרשא הכא עובד כוכבים בעלמא נקט. עכ"פ בפשיטא ישראל נתנו לו ב) ול"ל דמיירי שהתחבן של עובד כוכבים. דאז ליכא איסור. אפילו גרלה כמוהן לו ע"מ

להוליא

ס) ל"ע דהתם מיירי רק שפשט ידו לחוץ וכאן הרי ידו וגופו ברשות אחה כן ועי' רמב"ם פי"ג ה"כ וס"ו. ב' תמוה ל"ע.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דעביד ליה בעל הבית עקירה מרה"י: והוציא. העני והניח ברה"ר: שניהם פטורים. אלא עשה שוס אחד מהם מלאכה שלימה. אבל אסורים לעשות כן שמא יבואו כל א' בפני עצמו לעשות מלאכה שלימה בשבת. הרי שהיה מדבריהם אחת לעני בחוץ ואחת לבעה"ב בפנים. והא דלא חייב שוס לכל אחד עקירה לעני ועקירה לבעל הבית הגמה לעני והגמה לבעל הבית משום דלא חייב אלא עקירות[ה] שהן תחלת המלאכה ואיכא למיחש שמא יגמרנה אבל הגמות שהן סוף המלאכה לא קחייב: **ב** לא ישב אדם לפני הספר. ואפילו בחול ומשום דבעי למחני לא יצא הייבו במחנו וכו' שמא ישכח ולא דדמי לגזרה דלא יסב אדם לפני הספר סמוך למנחה שמא ישכח ולא יתפלל משום הכי תנא להו הכא ואיידי דזוטרן מילייהו פסיק ותני להו ברישא והדר מפרש מילי דשבת ומאריך בהן: סמוך למנחה. מנחה גדולה[ה] משש שעות ומחצה ולמעלה וסמוך למנחה הייבו מתחלת שעה שביעית ואע"פ שעותה מרובה גזרה שמא ישבר הזוג של ספרים אחר שהתחיל להסתפר ותעבור עונת התפלה קודם שיתקנו ויבלים התספורת: ולא יכנס למרחץ. סמוך למנחה שמא יתענג ח): ולא לבורסקי. מקום עבוד העורות דלמא חזי פסידא וקלקול בעורות אם לא יניעם ממקומם ויתקנם וימשך במלאכתו עד שתעבור עונת התפלה: ולא לאכול. אפילו בסעודה קטנה שמא

ימשך

ח) ברע"ב ד"ר יתענגם וכ"ה בתוי"ט בדפוסים הראשונים

לתוכה והוציא יד) שניהן פטורין(פו). פשט(פז) בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה(יז) או שנתן לתוכה והכניס(יח) שניהם פטורין(יט)(ד): **ב** לא ישב אדם[ה] לפני הספר(כא) סמוך למנחה(כא) עד שיתפלל. לא יכנס אדם למרחץ(כב) ולא לבורסקי(כג) ולא לאכול(כד)

וכו' ע"כ. ואף רש"י פירש כן בשם רבותיו]: שניהם פטורים. מה שהקשה הר"ב והא דלא חייב שוס לכל א' וכו' רולה לומר ולתני בכל חד שהיה שהן שם. גמרא: **ב** סמוך למנחה. פי' הר"ב מנחה גדולה משש שעות ומחצה ולמעלה. פי' רש"י התחלת זמן תמיד של בין הערבים וכו' כדאיתא ברים פרק ו' דפסחים ועיין רים פרק ד' דברכות: לא יכנס אדם למרחץ. אפילו להזיע בעלמא: ולא לבורסקי. לעיוני בעלמא. גמרא: ולא לאכול. עיין מ"ש בס"ד בר"פ ערבי פסחים: ולא

שנויי נוסחאות

ב לא יכנס (אדם) למרחץ: בכי"מ (כ"י לוקספורד) ולא יכנס למרחץ. בד"נ לא יכנס לא למרחץ: ולא לבורסקי ולא בד"נ לא.. לא. במס"י"ר ולא.. לא:

תוספות חדשים

שם [בחדש"ב ד ה] והוציא. שעני והניח בכליו וכ"כ לעיל ד"ה פו שנטל וכ"כ רש"י ז"ל ע"ש דאפילו לא הניח כיון שהוציא ידיו אלא הוי הגמה דהגמת גופו בהגמת תפן דמי וכ"כ הרמב"ם בהדיא פי"ג מה"ש הלכה ב' מא"ל להניח בחוץ וכ"נ מהתוס' ד"ג ד"ה עקירת גופו ע"כ: ב [הר"ב ד"ה] סמוך למנחה כו' שעה שביעית כו' עכ"ל כ"פ בס"ע סי' תל"ב סעיף ב' ורמ"א מיקל בסעודה סמוך למ"ג ע"ש:

תוספות רע"ק

[אות ה] ברע"ב ד"ה שניהם פטורים וכו' מש ם דלא אלא עקירות. והכי אמרי בסתרי פטורי דאתי בחו לידי חייב חטאת קא חשיב ועלה פרכי' שנהם פט רין והא אתעבידא מלאכה מביניהו וכתבו תוספות להוכיח דהשיבא לא קאי אמתני' אלא אשינוי' זו דפטורי דאתי לידה"ח. מ"מ תמוה מאד הא באמת הקושיא על מתני' ע צ מ ה ואמאי תולה הקושיא בשינויא זו והנלע"ד דעל מתני' י"ל דבשש ידו לה ק ונטל חצני מתוכה דנמצא דידו דבעה"ב נחה והרגיעה מעט כדי שיטול העני ממנו י"ל דהעני פטור דהוו כמונח כמו הנחת גופו דכהנחת חפץ דמי. והא דלא מחייב הבעה"ב בהרגיע ידו היינו משום דאגד יד שמיה אגד. עי' בתוס' בשמעתין ד"ה ידו לא נייח ולקמן דף צ"ב ע"א כתוס' שם. וא"כ לא איתעביד מלאכת מביניהו דכשנטלו העני נטלו ממקום המונח ברה"ר ואגוד ברה"ר ונתבטל עקירה ראשונה דבעה"ב. אבל ברישא דשש לחוץ ונתנו לידו דעני דלא הרגיעה ידו

פשט בעה"ב כו' ונטל העני כו'. נק' ל"ע ב"ש. מי"ש סם כ"ל: **ב** לא ישב. ס' ע"ב. מי"ש ע"ן מהל' שבת ה"ה סמ"ב עמין י"ם סוס"ע ח"ח סי' כל"ב סעיף ב' ובוע"ש תע"מ סי' ה' סעיף ד':

יכין — תפארת ישראל — בועז

ברה"ר ולא הניח ברה"י: יד) דבכה"ג לא עשה העני בהולאה רק הגמה ברה"ר. ואע"ג דבהטעינו חבירו בפנים והוליא. אמרי' עקירת נופו כעקירת חפץ דמי. הכא שדינן ידו בתר נופו שברשות אחר [שתו"ם כאן. ותוס' כתובות דל"ח ב' ד"ה רב אחא]: טו) מדלא עשה א' מהן מלאכה שלימה. דהיינו עקירה והגמה: טז) הסתא מפרש ב' דרבנן לעומד בפנים: יז) דלא עשה הבעה"ב בהולאה רק עקירה ברה"י: יח) שעשה הבעה"ב בהכנסה רק הגמה ברה"י: יט) מדלא עשו רק חצי מלאכה: כ) (המאירפערסייידער) להתגלח. ונקט לה הכא. מדבעי למנקט לא יצא הייבו במחנו. א"נ ג"ל דקמ"ל דאפי' מסתפר לו רוחץ לכבוד שבת. ושמא אח"כ יתעכב. אפ"ה אסור. ואגב הכי נקט נמי אחריהו הכא: כא) אפי' מנחה גדולה שהוא בשש ומחצה זמניות [דהיינו שמעברין השעות לפי היום אם אחוץ לו קבר. יתחלק ל"ב חלקים. וכן בכל מקום מעברין השעות הללו (א"ח ר"ל ס"א)]. וסמוך לו היינו חצי שעה מקודם. ואם אפילו בחול אסור להסתפר שמא ישבר הזוג ויטרד ולא יתפלל [ועי' מג"א רל"ב סק"ג]. וקיי"ל דהספורת דידן אפי' סמוך למנחה קטנה שרי להתחיל [מג"א שם סקי"ג]. ומנחה קטנה הוא בע' ומחצה. וסמוך לה הוא בע'. מיהו בשאר תפלות מותר להסתפר סמוך לזמן התפלה. דרק במנחה שהוא באמצע היום נגזרו [רמב"ם פ"ו מתפלה. וכ"כ הטור שם]. מיהו בשאר המלאכות המזכרות במשנתנו. נראה שגם הרמב"ם מודה דאסור להתחילן [ועי' רמב"ם שם פ"ד ות"ת פ"ט ס"ז]: כב) להזיע. גזירה שמא יתענף: כג) הוא מלשון יון שנקרא מקום עיבוד העורות בורסא. וממנו נקרא המעבד בורסקי. ובל"א (גערבער). וה"ה כל מלאכה ועסק גדול שיש בו שהוי מרובה [רל"ב מג"א ו']: כד) אפי' סעודה קטנה. דהיינו סעודת כל אדם. וגם סמוך למנחה גדולה. דהו"ל ב' לעיבותא. אסור (ב"י) וי"א דדוקא בחדא לריעותא. כגון סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה. או סעודה גדולה (כמשמעון ומילה) סמוך למנחה גדולה. אז דוקא אסור [מג"א סקי"ו]. וי"א דסמוך למנחה גדולה כל סעודה שרי. וסמוך למנחה קטנה כל סעודה אסור [מג"א סקי"ד]. וי"א דסעודה קטנה אפי' סמוך למנחה קטנה שרי. וסעודה גדולה אפי' סמוך למנחה גדולה אסור. מיהו במקום שקורין לביהכ"נ. יש להתיר בסעודה

להוליא. אז י"ל דלעולם ביתרא מיירי. והכא לענין שבת קאמר פטור ומותר. ולא לענין איסור לפני עור: (ד) הקשה **אאמו"ר** דבינו הגאון זצוק"ל. וז"ל לרש"י (ד"ב א') ד"ה פטור אבל אסור. ולרא"ש רפ"א. דעקירה בלי הנחה אז להיפך מדרבנן. וא"מ להקל בשעת הדחק לצורך מילה [אב"י כלומר. אף למה שפסק בא"ח (סי' שמ"ה ס"ו) דגם האיזנא אף שאין ס' רבוא נוקעין ברחוב. איכא רס"ר. מ"מ מותר לומר לעובד כוכבים להוליא התינוק מהבית ויטלנהו אח"כ הישראל פחות פחות מד' אמות. ואח"כ מכאן העובד כוכבים מרה"ר לבהכ"נ. דהרי עקירה בלי הנחה הוה שבות. דאומירה לעובד כוכבים ג"כ שבות. ושבות דשבות במקום מצוה ל"ג כסי' ש"ז ס"ה]. וכן כ' ג"כ הט"ז (סי' רס"ו סק"ד. וסס"י של"ח). וק"ל מ"ש מה"ש דאסור מדאורייתא מדהזי לאמרופי. ה"נ כשעוקר חצי לאמרופי להניח. וכ"ל דדוקא בחד שמא אסור מדהזי לאמרופי. ואילה"ק דעכ"פ להוי כב' שעטו. דזה שיכול חייב (בלקמן פ"ו) וה"ע העוקר יכול להניח והמניח אי' לעקור. י"ל דשאני הכא דהעוקר לא סייע בהנחה. אמנם ק"ל לרשב"ל דהני שיעור מותר מה"ת (ביומא דע"ד א'). הרי כ' בעצותה. בעשה כולה ולא מלאתה (כשבת ל"ב ב'). ומדמיעטו מקרבן ש"מ דחייב. ודוחק לומר דהיינו בפעולות אסורות ולא באכילות אסורות. דמ"ש. ואת"ל דדוקא בעבו אנים מלאכה ביחד לריך התם שך קרא. משא"כ באכל אז עשה באמת רק חצי שיעור. ליתא. דהרי אפי' בלא נעשה רק חצי המלאכה. נמי מלריך קרא ועשה אחת. עד שיעשה כולה. למשומי מקרבן (כשבת ק"ג ב'). וכ"ל. דהתם רק מדכתיב מאחת. דמשמע אפי' חצי. מלריך קרא דעשה אחת. אבל באמת פטור לגמרי. עכ"ל אאמו"ר הגאון זצוק"ל. **ונאום** עבדא קמי מרא. שפתותיו טופחות מרה. מ"ש אאמו"ר הגאון זצוק"ל על קושית הרא"שונה מה"ש. דרק מחד שמא אסור ח"ש. כ"ל כוונתו הקדושה. דרק כשהאיסור הוא מין א' שייך ח"ש. אבל כל שעשה האיסור ע"י ב' דברים. כל שלא עשה ב' הדברים יחד אין כאן איסור כלל. ולא שייך בזה ח"ש. תדע דאל"כ בשר וחלב. אמר ובשתים. שור וחמור. מיס וגרעין בחמץ. וכי ס"ד שיהא כל א' לבד אסור מטעם ח"ש וה"נ עקירה והנחה. ואפ"ה אסרו הכמים עקירה בלי הנחה. משום דלא לגמרי דמי לבו"ח ואיכ. משום דהנך באמת ב' דברים. משא"כ עקירה והנחה אינן רק ב' פעולות בנוף א'. ודמי לה"ש. **אאמנם** ק"ל ממ"ד בשבת (דמ"ה א') בקון ברה"ר מפלטו פחות פחות מד' אמות. וק"ל מ"ש מהא דאמרי' רים מי שהתניך דעותן כיסו לעובד כוכבים. ובאין עובד כוכבים נותנו ע"ג תמרו. ואמרי' שם בגמ' דעוד א' היתה ולא רלו חכמים לגלותה. משום כבוד אלדים הסתר לבר. וק' למה גלוה בקון ברה"ר. ואת"ל כיון דפחות פחות מד"א רק מדרבנן אסור. א"כ דוקא בקון לאיכא נערא דנופא. אבל בכיסו. דליכא אלא הפסד ממונו. אף דגם במקום פסידא ל"ג רבנן (בלשם). עכ"פ אינו שוה בכל דנופא ל"ג בה רבנן (ככתובות ד"ם ע"א). אבל בכיסו. דליכא אלא הפסד ממונו. אף דגם במקום פסידא ל"ג רבנן (בלשם). עכ"פ אינו שוה בכל דוכתא לנערא דנופא (כב"ק פ"א מ"ז). ואיכא דוכתא דבמקום נערא ל"ג ובמקום פסידא נזרו. עכ"פ למה יהיה פחות פחות מד"א שרי בנערא דנופא. הרי אסור מן התורה. מדהו"ל ח"ש במין א'. ואת"ל דח"ש שייך רק באכילות ולא בפעולות. כמ"ש השאלתות אמרי' (סי' פ"א) לענין בל יראה

דבעה"ב ועסק בנענוע ידו בחושטה לידו דעני לא נעשה כסוגה בינתיים. אבל לבתר דמשני פטורי דאתי לידי חיוב חטאת חשיב אלו דפושט ע"ד שיטול העני מסנו דבוה יהרגיע ידו מעט מ"מ אתי לידי חיוב חטאת אם הוא עצמו יגמור ויעשה מה שעושה העני. היינו אף שיניח ידו מעט ויניח אח"כ ברה"ר יתחייב. ומוכח דלא בקרי הנחה כלל כיון דידו וגופו אינם ברשות א' וכדאי' באמת בסוגיין משחשיכה אי שרי לתו אתי לידי חיוב חטאת לזה שפיר פ"כי' יהא אתעבידו מלאכה מביניהו ונכון בעזה"י: משנה ב [אותו ו] במשנה לא ישב אדם. לא ערבי' עם אידך דבזה שייך הגזירה טפי מכלהו משום דבאינך כשיראה שעובר חזמן אם יראה יוכל להפסיק משא"כ בזה לא יפסיק באמצע התספרת משום כבוד חבריות (ש"ל): [אות ז] בהר"ב ד"ה סמוך למנחה. מנחה גדולה. ושיעור דמתני' כך היא דלא יתחיל אפי' סמוך לס ג. אבל אם התחילו אין בפסיקין אפי' סמוך למ"ק. כ"כ תרמב ן במלחמות בשיטת הרי"ף. ודעת תוס' דאף בהתחילו מפסיקים למ"ק ומתני' רק בס"ג. ודעת המאור דמתני' רק בס"ק אבל בס"ג שרי הכל אפי' סע דה גדולה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ולא לדין. פי' הר"ב אפילו בגמר דין שכבר במעו טעמות בעלי דיינין. וסיים הרמב"ם ונשאו ונתנו הדיינין בדבר ולא נשאר וכו' גם במ"ש וחוזר להיות תחלת דין ביאר הרמב"ם וילמדך להתחיל בדין מתחלתו ושאול טעמות מבעלי הדיינין שיש וימשך הדבר וכו': ואם התחילו אין מפסיקין. עיין מ"ש בס"ד במשנה ט' דפרק לולב הגזול: מפסיקין לקרות ק"ש. הא דכתב הר"ב דאתאן לד"ת משום סיפא דאין מפסיקין מוקים לה בגמ' הכי דאל"ה הא כבר תנא לה רישא*. וכי היכי דמד"ת מפסיקין לק"ש משום דמדאורייתא היא הכי נמי וכל שכן הוא דמכל הכי לעיל דמפסיקין ואפילו כי איכא שהות הואיל והתחיל באיסור כדבעינן למוקים לה לקמן וכ"כ הר': ואין מפסיקין לתפלה. כתב הר"ב דאתו שאין תורתו אומנותו מפסיקין. גמרא. ואם תאמר וכי גרע תלמוד תורה מאומנות דאמרינן בהו לעיל שאם התחילו אין מפסיקין ואין להרן דלעיל בהתחילו בהיתר קודם שהגיע זמן האיסור דהא הסכמת הפוסקים דאפילו בהתחילו באיסור כדאיתא בטא"ח סימן רל"ב. אלא תרין כדכתב הר"ן בשם בעל המאור דאין מפסיקין דרישא בדאיכא שהות והך דהכא בדליכא שהות ואפילו הכי לרשב"י וחבריו מותר לעקור התפלה לגמרי: ולא

ולא לדין(ח). ואם התחילו(ט) אין מפסיקים(י). מפסיקים לקרות ק"ש(יא) ואין מפסיקין לתפלה(יב): ג לא יצא החייב במחטו סמוך לחשבה(יג) שמא ישכח ויצא(יד) ולא הלבלר(טו)

ימשך בשעודה: ולא לדין. אפילו בגמר דין שכבר במעו טעמות בעלי דיינין ולא נשאר עליהן אלא לפסוק הדין בלבד דלמא חזו טעמא ויכתבו מה שהיו רוצים לפסוק וחוזר להיות תחלת הדין: ואם התחילו. בחד מכל הני דאמרינן אין מפסיקין אלא יגמור ואח"כ יתפלל והוא שיש שהות ביום לגמור קודם שיעבור זמן התפלה. והתחלת התפורת משיניח מעפורת של ספרים בין ברכיו הוא הסודר שמוחן המתגלח על ברכיו כדי שלא יפול השער על בגדיו. והתחלת המרחץ משיפשוט הבגד הסמוך לבשרו. ואית דמפרשי מפיסיר הסודר שעליו שהוא ראשון להפשטת בגדיו. והתחלת הבורסקי משיחגור בין כתפיו את בתי זרועותיו כדי להתעסק בעורות. והתחלת אכילה משיטול ידיו. והתחלת הדין משיתעטפו הדיינין בטליתן לשבת לדין בחימה וכירחה ואם היו משוטפים ויושבים בדין ובא לפניהם דין אחר סמוך למנחה הויא התחלת אותו הדין משיפתחו בעלי הדין בטענותם ז): מפסיקין לק"ש. מלתא אחריתי נקט והכי קאמר חבריה העוסקים בתורה מפסיקים תורתן לקריאת שמע דזמנה קבוע דכתיב (דברים ו') בשכבך ובקומך: ואין מפסיקין לתפלה. שאין לה זמן קבוע דאורייתא. ולא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו שתורתן אומנותן אבל אנו הואיל ואנו מפסיקין תורתנו לאומנותנו כל שכן שנפסיק לתפלה:

ג לא יצא החייב במחטו. אפילו תחובה לו בבגדו שמא ישכח ויצא ואומן דרך אומנתו חייב שדרך האומנים לתחבן בבגדיו כשיוצאים לשוק: שמא ישכח ויצא. משתמש: הלבלר. הסופר: בקולמוסו התחוב אחורי אזנו כדרך הסופרים:

ז) ברע"ב ד"ה „בטעמותם משיתעטפו" ועיין בספר מלאכת שלמה ולא

ואם התחילו. פוסק ל"ח ע"ח. ירושלמי בלבות פ"ב ה"ם. קדושין פ"א הלכה ז': בספיקין לק"ש. ירושלמי ברכות פ"א הל"ב. שו"ת תו"ה סי' לג"ר סע"ר ב': ב לא יצא. יש ב"ל מ"י. פי"ב מהל' שבת סלי כ"ו סמ"ג לאוין ס"ה מוס"ע א"ח סי' לג"ב סע"ר ו':

שנויי נוסחאות

ואם התחילו. ב:"ג אם.. מפסיקים ל(קרות) ק"ש. בד"ג ליתא ועי' בבנהות הר"ש ברלין בגמ': בלינון המשנה ביומם' ובהר"ש ומפסיקין. וע'בקול הרמ"ז: ג ולא הלבלר בקולמוסו. במשנ"ר לא חלובלר.. : בד"ם (משניות ד' פיזמו)..

תוספות חדשים

ג [משנה] לא יצא כו' שמא ישכח ויצא עכ"ל. אלינא דרבא דאמר לא גזרינן גזירה לגזירה אין לפרש שמא ישכח המתנו כי' הא סכיר בה ושכחה לענין שבת פטור אלא שמא יסבה המיתה להלניטו עד שיהי' שבת ולבסוף כשיזכור המתנו ישכח שהוא שבת יצא (תוספות די"א):

תוספות רע"ק

[אות ה] בתוי"ט ד"ה כפסיקין כו' דאלי"ת הא כבר תנא לה רישא. וקשה לי הא סיפא מיירי בתפלת ערבית כדקתני מפסיקין לק"ש (וגם להרבה פוסקים צריך להפסיק להפלת שחרית משום לית על הדם) והוי חידוש אפרשבה שכרות וגם כיון דכוליה לילה זמניה אתי לאמשיכי דהא מהנך טעמי חמיר בתפלת מנחה לענין משיתיר חבורו דצריך להפסיק לתפלת ערבית למ"ד חובת לוה קב"ל בסיפא דגם לתפלת ערבית אין מפסיקין אי משום דת"ע רשות אי משום דבהתחיל ממש גם בזה אין מפסיקין ורק משיתיר חבורה לא מהני כמ"ש הר"ן. וא"כ לא ניינו יודעים זה מרישא דמיירי בתפלת מנחה. וצ"ע: ג [אות ט] במשנה ולא הלבלר בקולמוסו. אפילו תקילמוס שהוא גדול מן המחט ולא שייך ביה שכחה כולי האי. ימש"ה לא ערבי עם המחט דעביד להשכח יותר (תרמ"ג):

יכין תפארת ישראל בועז

בשעודה קטנה סמוך למנחה קטנה. אבל לא בשעודה גדולה אפי' רק סמוך למנחה גדולה. ואפי' כבר התחיל. עכ"פ כשגיע זמן מנחה קטנה מחויב להפסיק. מיהו לכ"ע שרי לעשות כביכול מלומלם בת או ממשקין משכרין. וכ"כ פירות אפי' טובא שרי [מג"א שם סקי"ד וי"ז]: כה) אפי' שמע כבר טענותיהן. דשמא ירחה טעם לאסור הדין. ויעורוד. וקיי"ל דדוקא לשמוע התחלת טענת הבעלי דין אסור [שם סקי"ג]. מיהו כשגיע זמן ק"ש או תפלה. אפי' ללמוד אסור [שם סק"ת]: בו) אפילו אחר מנחה גדולה: בז) ובשם שהות אפי' כשגיע מנחה קטנה שרי. והפטור ומפסיק נקרא הדיוט. מיהו בהתחיל סמוך למנחה קטנה. מפסיק אפי' יש שהות [מג"א שם סק"ט]. והתחלת תפפורת משיניח על עצמו סודר הספרים. והתחלת המרחץ מביתחיל להתפשט. והתחלת מלאכה. משיעשה מעשה ראשון בהכנתה. והתחלת הדין מכשבו הדיינים לדון. והתחלת אכילה. נע"י: כח) לרמב"ם דוקא בליכא שהות. ולרא"ש אפי' איכא שהות מפסיק. ואפילו העוסק בתורה. משום דזמנה קבוע מדאורייתא. והתחיל בזמן איסור. דהיינו אחר שעה קודם זמנה (א"ח ע' ס"ב. וכל"ה ס"א). מיהו העוסק בלרבי לבור. אפילו רק בהגלת ממונם. ואין מי שיתעסק זולתו בזה. אפילו בליכא שהות פטור. דעוסק במצוה הוא. ועכ"פ יקרא פסוק ראשון. שהוא שמע ישראל ובשכמל"ו (עי' ס"ד): כט) הכא רק בת"ת מיירי. ואפילו בהתחיל ללמוד בזמן איסור וליכא שהות. אפילו הכי אינו מפסיק לימודו לתפלה. מדהיא מדרבנן. ואפילו למ"ד דאורייתא. עכ"פ אין לה זמן קבוע כק"ש. מיהו דוקא לשם שתורתן אומנתן. אבל אחן לא השביעין כך. ולהכי דוקא בדליכא שהות אל להפסיק. ואעפ"כ. המלמד לאחרים. אפילו בליכא שהות אינו פוסק. כשא"ש ללמוד אח"כ. רק כשגיע זמן ק"ש. קורא פסוק ראשון ובשכמל"ו (א"ח ס"ט ורמ"א סס"ו קי"ו): ל) בע"ש שמוך לביה"ש: (לא) ר"ל שמא משתחשך ישכח שהוא שבת. או ישכח שהולאה אסורה. ויוליא לרה"ר ויתחייב חטאת. אבל אם ישכח שהמחט בידו. על זה אינו חייב חטאת (כנגד קמא דכ"ו) (דה): לב) ליבעלאריום בלשון רומי.

— גל"ל

בדוקא הנך דאורחייהו למנקט להו כל שעה חייבין דלמא אתאתי. וכ"כ תפילין. מלהכי עליו כל שעה. ועוד"ו בשבת אסור לגבן יזכור ע"י המשמוש בשבת חיוב. היה אסור לגבן ונלאת בהן. [אב"ו מיהו האידנא דליכא רה"ר אף במחט וקולמוס מותר לגאת שמוך לתשיכה דאם עזר בשכחה ויצא מחשיכה. הוה גזירה לגזירה (כמג"א רל"ב סקכ"ג). ואעפ"כ מצוה למשמש אדם כליו. שמוך

ולא יפלה את כליו. מבער כנים מבגדיו. תרגוס בערתי הקדש פליתי: ולא יקרא לאור הגר. בספר שמא יטה הגר להכיא הסמן לפי הפתילה כדי שידלוק יפה ונמצא מבעיר בשבת ואפילו היה הגר גבוה שתים ושלש קומות לעולם אסור לקרות לאור הגר אא״כ יש עמו אדם אחר לשמרו או אם הוא אדם חשוב שאינו רגיל לעולם לתקן הגר: החזן. מלמד תינוקות: מהיכן התינוקות קורין. מהיכן יתחילו לקרות דבעיון מועט כי האי לא גזרינן שמא יטה והתינוקות קוראין לפני רבן לאור הגר שאימת רבן עליהם: אבל הוא לא יקרא.

ג ולא יפלה את כליו. לאור הגר דלאור הגר דקתני גבי לא יקרא קאי נמי על לא יפלה כדמסיק בגמרא: באמת אמרו. פירשו הר״ב ברים פרק ב׳ דתרומות: החזן. פירש הר״ב מלמד תינוקות ותרגוס רואה חוזה שהוא צריך לראות האיך תינוקות קוראין ועל שם זה נקרא ש״ץ חזן כמ״ש בערוך שצריך לראות האיך יקרא וכו׳: כיוצא בו. פירש הר״ב לעשות הרחקה לעבירה וכן פירש״י ולביטחייהו אזלי שלא ממו להך דזב וזבה בכלל הי״ח דבר ומפני כך אומרים לתנא למתני דכיולא

בקולמוסו(ג) (ו) ולא יפלה את כליו(ד) ולא יקרא(ה) לאור הנר(ו). באמת אמרו(ז) החזן(ח) רואה היכן תינוקות קוראים(ט) אבל הוא לא יקרא(י) כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה(יא) מפני הרגל עבירה(יב): ד ואלו(יג) מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה

בקולמוסו ועל״ש בערוך שם ד׳ ש״ץ חזן כמ״ש בערוך שצריך לראות האיך יקרא וכו׳: כיוצא בו. פירש הר״ב לעשות הרחקה לעבירה וכן פירש״י ולביטחייהו אזלי שלא ממו להך דזב וזבה בכלל הי״ח דבר ומפני כך אומרים לתנא למתני

כל הפרשה מפני שאין אומתן עליו ושמירתן לא הוא שמירה ומהאי טעמא נמי איכא למ״ד דאשה שומרת לבעלה אין שמירתה שמירה שאין אומתה עליו: כיוצא בו. לעשות הרחקה מן העבירה אמרו לא יאכל הזב עם אשתו זבה ואע״פ שבגיהם טמאים: מפני הרגל עבירה. שמתוך שהם מתיחדים יבא לבעול זבה שהיא בכרת. וזב וזבה לרבותא נקט שהתשמיש קשה להן ואיכא למימר דודאי לא יבואו לידי הרגל עבירה אפ״ה לא יאכלו זה עם זו: ד אלו מהלכות. אין פולין ואין קורין לאור הגר דתנן במתני׳: בעליית חנניה בן חזקיה. שבקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל שדבריו נראים כסותרים ד״ת כגון כל נבלה

ולא יקרא לאור הגר. קמ״ל דאע״ג דאמרו - ג״ב בשבת אמרו - ג״ב ב״ב. כלאים פ״ב מ״ב. תרומות פ״ב מ״ח. ב״ק ס׳ ע״ח. יומא ל״ח ע״ח. מ״ק כ׳ ע״ב. כתובות ד׳ ע״ב. מ״ר ל״ד ע״ח. קידושין מ״ח ע״ב. ב״ק ל״ט ע״ח. ב״מ מ׳ ע״ח. נ״כ כ׳ ע״ב. יומא לא׳ ס פ״ב ה״ב. תרומות פ״ד הל׳ לא׳. שבת פ״י הל״ב. מ״ר פ״ו הל״ג: כיוצא בו כו׳. יומא לא׳ שבת פ״ח ה״ד מ״ר פ״ח הל׳ ל״ב. הי״מ ובכסף מ״ר מהל׳ ל״ב. ובעי״ל פ״ר קל״ה ומ״ל פו״ח ובעי״ל פ״ר ד ואלו. י״ג ע״ב:

שנויי נוסחאות

בקלמוסו. בערוך (ע׳ קולמוס) לא יצא הלבלר בקולמסו וע״ש ערך לבלר. יפלה. במשנ״ל יפלא. בד״ם יפליא. עי׳ ברע״כ שסעדה מקומו מלרמיה. ובאמת גם בלשון הקדש נאים הכרכשים פלא. פלה. להורות על גדול והכדל דבר מדבר בדבור לו במעשה כמו לפלא נדר. יפלה פ׳ בין מגרים וגו׳ ומשומל אמר. נגמ׳ (יב.) אפילו להבחין בין נגדו לנגדי אשתו ואיכ יסגול המאזר ולא יפלה דמתיתין גם הסולתה דהכדלה בין נגד לנגד וכדומה. ובגה מיתא מה שהקדים התנא פלוי בגדיש לקריאה בספר ועי׳ בקול הכמ״ז. באמת (אמרו). בד״ב ליתא וכן ליתא במשנ״ל בהרבה מקומות שהובא בהם הדבור הזה. היכן תינוקות קוראים. בד״ב מהיכן התינוקות קורין. לא יקרא. בתיבוני הרכב״ל ממעט בהיתה לפניו המומה לא יקרא עמהם ע״ם: ד ואלו מן ההלכות. בד״ב ומהבני״ר אלו מהלכות וכ״ה ברע״כ. בבבלי (יבג) אמר אביי גרי אלו הגן אלו ואלו הגן כו׳ ת״ש אין פולין כו׳ ת״ש ואלו הגן ת״ש: חנניה בן ח״ק חזיאה. ן חזקיה בד״ם חזקיהו: בכל״ם ד״ו יחזקאל: במשנ״ב דפוס בהסיליאה ועוד ובמ״ש ר״ה ריוזא וסביוזיעה ליתא:

תוספות חדשים

[בר״ב] ד״ה אבל הוא לא יקרא כו׳ דאם: שומרת כו׳ עכ״ל. וכמ״ש סי׳ ע״ה סעי׳ ג׳ פסק דמותר בהאשתו שומרת אותו:

ראשון לציון

ג [חוי״ט] ד״ח באמת אמרו פי׳ הר״ב כו׳. ומסיק הר״ב שם מדהני בתמם אמרו החזן רואה ומדרבנן סיא ע״כ הא דקתני בתמת לא דוקא הלכה לא״מ סיא אלא כלומ׳ היא הלמ״מ וע׳ בכ״מ ס׳. ובגמ׳ ובתו״ט פ״ד מי״ח בגמ׳ דמוכח ג״כ סכי. אולם דע ד״ל היבולמי פ״ק הבבת אהך מבנה בתמת אמרו סחזן רואה כו׳ אמר ר״ח כ״מ שבינו בתמת הלמ״מ והיא יקרא כו׳. עיין יסל״ם.

יכין — תפארת ישראל — בועז

ובל״ח (שרייבער) גלג) בלשון יון נקרא כל קנה בקלמוס. והשאל גם על קנה הכתיבה ועט סופר. ובל״ח (שרייבפעדער. גריפפעל): לד) לא יבער כנים מבגדיו: לה) בספר. ולאו דוקא קורא. דאפי׳ אינו מוציא מלה מפיו. אסור. וה״ה דאסור לבדוק לאור הגר בגדים או כלים שאינו בקי בהן ולריכים הבחנה יתירה (עי״ש י״ח ו״כ): לו) על לא יפלה נמי קאי. דוקא לאור הגר אסור. שמא יטה הממרה כדי שיתשך הסמן לפתילה. והו״ל כמבעיר (והא דלא הזכיר התנא הטעם הכא. כדפירש הטעם גבי לא יצא התיבו ולא יאכל הזב. ה״ע דקמ״ל דאפילו בגוה הגר ד׳ קומות. או שהגר בעשבית סגור. דליכא כ״כ התשש שמא יטה. אפ״ה אסור. פ״ו). מיהו דוקא גבי גר שמן. אבל אגל גר שעוה. וכ״ש אגל גר חלב דמאוס. מותר לקרות לצורך. דאפילו ימחא הפתילה ליכא חיוב חטאת. ואפילו בגר שמן. אם הוא אדם חשוב שאינו רגיל להטות. או שעוסק בתיקון הטייה. כפרק במה מדליקין שאומרים בליל שבת. או שעוסק בענין המוגבל בפיו. כהגדה שבליל פסח בשבת. או שאומר לאדם ואפילו לאשתו (ודלא כר״ב). שהשגיח עליו שלא יטה. או שאינו קורין בספר אחד ובענין אחד. שרי. אבל במדורה. אפילו י׳ קורין כא׳. אסור. דאין מ׳ מרגיש כביטה חבירו (מג״א ער״ה סק״ב. וט״ז שם סק״ב. ופסק״י רע״ח): לז) עי׳ מ״ש בפ״ב דתרומות סימן ב׳: לח) מלמד תינוקות: לט) ר״ל היכן יקראו למחר. ורולה לסדר דאשי פרשיות בספר. ויקורא כל השאר בעל פה. דמאחר דאינו מעיין תמיד בספר. אית ליה הטירא. ולא אתי להטות. וכ״כ התינוקות בעצמן דאשאין לגמוד אפילו שלא בפני רבן. דמ״מ אימתו עליהן. וכ״כ שרי ביו״כ להתפלל במחזור. דאימת יו״כ עליו (שם ס״ו וס״ח): מ) ר״ל אסור לקרות כל הענין בספר: מא) על שולחן מ׳. אם אין שום שנוי היכר מפסיק ביניהן (ריד קל״ה ס״ג). ומכ״ש שאסורים לאכול מקערה מ׳ אפי׳ בזמ״ז. או לשתות משיורי כוס שלה. אם לא שהורק מכלי אל כלי. או ששהה אחר בינתים (שם ס״ד): מב) שלא יבוא לבטול. וה״ה באשתו נדה. רק נקט זב וזבה לרבותא. דאף דתשמיש קשה לשניהן. חיטי׳ (ז): מג) אין פולין ואין קורין לאור הגר

תוספות רע״ק

[אות י] ולא יפלה את כליו. ק״ל אמאי דייק למנקט את כליו דהיינו בגדיו כמ״ש הרע״ב. והא בודאי גם ראשו אסור דשמא יטה. ובברייתא קתני. אתם אין פולין ואין קורים. וכ״ב הרמב״ם אין פולין לאור הגר ולא הזכיר כליו. ובמתני׳ אפשר לומר דנקט כליו לדיוקא דאפילו כליו דוקא לאור הגר אסיר אבל ביום שרי. דאף דמפלה גם מפרעושים דמצויים בבגדים דתחתונו חייב. מ״מ לא חיישינן לשמא יהרוג (ומ״מ לפי האיבעי דתגמ׳ אם לא יפלה היינו אפילו ביום ור״א היא דאמר התורג כנה חייב וקשה אמאי נקט כליו הא אדרבה ראש חוי רבותא יותר דליכא פרעוש אפ״ה אסור דהתורג כנה חייב) אבל בש״ע רס״ו ער״ה דנקט אתם אין פולין. והרמ״א ביאר חפירוש לבער את הכנים מתבגדים כו׳ לא ידעתי אמאי דייק מתבגדים הא בפשוטו גם ראשו אסיר. ובלבוש השמים הגהה זו ועיין. ואולי י״ל דתפלה ראשו א״א על ידי עצמו ואחר חפפלה לראשו י״ל דמותר כיון דאם יבוא להפיות ירגיש זה שמניחו לפלות ראשו וחוי כעסוקים ב׳ בענין [אחר]. ואולם אינו מסמיק לדעת הב״ח הובא בסג״א סי׳ ער״ת דהא דשריא בב׳ קורים לאור הגר זהו רק משום מצוה אבל לא בדבר הרשות ע״ש: [אות יא] ולא יקרא לאור הגר. הא דברישא גבי לא יצא

לפי סילום הר״ב וגמ׳ הכ״ל ג״ל ג״כ ביולמי כ״מ שבינו בתמת כלילו היא הלמ״מ ומהדום הוא שלא הערה המפרש מכל זה כלום: (שם) סד״ה המן כו׳ כילך

סמוך לחשיכה. דאף דליכא חשש שיוא מ״מ שמא ים אלו דבר מוקלה]: (ו) כתב הגאון מהו׳ עקיבא איגר פ״ו. ל. לא ידענא למה נקט מתני׳ לא יפלה כליו. לנקט אתמת. דלהוי משמע גם פלוי דאם אסור שמא יטה. וכלקתני בברייתא אין פולין ואין קורין. וכ״כ הרמב״ם. מיהו י״ל דנקט כליו לרבותא דדיוקא. דוקא בליפה אסור. אבל ביום אפי׳ כליו דים שם פרעושין. והו״ל למיחש שמא יהרגן. כמו דאסרינן מה״ט להרוג כנים בבגדיו שמא יהרוג שם פרעוש. וכנים שבראשו מותר להרוג מדאין מצוי שם פרעוש. אמנם עדיין ק״ק. האבעיי׳ דגמ׳ דלא יפלה. אי הייגו ביום. דמתני׳ בר״א דהוא כנה חייב וק״ל א״כ אמאי נקט כליו. הו״ל למנקט אתם. דמשמע אחדום עפי׳. דאפי׳ פלוי דאם אסור. ותו ק׳ עפי בש״ע (רס״י ער״ה) דנקט אתם אין פולין. ובאיתר הרמ״ת. דר״ל לבער כנים מהבגדים. וק׳ למה נקט הרמ״א בדיוק בגדים. ובלבוש באמת השמים הגהה זו. ואולי י״ל דפלוי הראש שהוא ע״י אחר. אם ימשוך האחר ידו להטות. ירגיש זה ויזכירנו. ואף דהב״ח ס״ל דב׳ קורין דוקא לדבר מלוה. י״ל דפלוי ראש מדא״ל רק ע״י אחר מעיקרא ל״ג עלה. ועדיין ל״ע. עכ״ל הגאון הגדול הנ״ל. אמנם לי המחבר נראה לתרץ. דלהכי נקטה מתני׳ כליו דקמ״ל דאפי׳ כליו שצריך להם לשבת. וסד״א כיון דאין פולין לכ״ע אפי׳ לר״א רק מד״ס הוא ולהכי רק כלים אחרים אסור לפלות. אבל כליו שצריך לשבת. כיון דליכא תרתי. משום לערא (כתחובות ד״ם ע״א) ומשום כבוד הבריות (בברכות די״ם ב׳). סד״א דל״ג בה רבנן. וכמו דל״ג לבטל מוקצה ומלבוש מרה״י לכרמלית כדי להתקנא. משום כבוד הבריות (כא״ח סס״י סי״ב). קמ״ל דאפ״ה אסור הכא. משום דלא ברי שיראהו למעלה ויתבזה בעיני הבריות. גם אין כל לער שום שלא יגזרו בה רבנן. וא״כ מחודש אף קו׳ ב׳ של הגאון. לס״ד דאבעיי׳ דלא יפלה מיירי ביום. ותיתי הר״א דמחייב אהריגת כנה אפי׳ של ראש. דיליף מאלים (כלקמן בש״ס ק״ז ב׳). ואפשר דמה״מ נמי נקט רמ״א בגדים דמשמע אפי׳ בגדים שצריך להם בשבת. ומ״ש הגאון הנ״ל דמי שמניח מ״ע לפלות ראשו ע״י אחר. הו״ל דמתפלה כמשמרו שלא יטה. לפע״ד לא דמי כלל. דהתם יושב ומשמרו שלא יטה. אבל זה אינו מרגיש רק סילוק ידו מראשו. ושמא לדבר אחר סילוק. ותו הפס עליו גם הרב בני המאה״ל מהרב״י שלים״ז הגאבדק״ק לאנדסבערג. דאי כיושב ומשמרו דיימין לאתפלה. א״כ גם לב״ח שרי. ועד כאן קאמר הב״ח רק בשניהן פולין. דאין מ׳ משגיח על חבירו וכמ״ש הרמ״ז (סער״ה סק״ג): (ז) אב״י כך כ׳ הר״ב. דלהכי נקט זב וזבה. אף דתשמיש קשה להן. אכן בגמ׳ אמרי׳ חמיא רשב״א אומר בא וראה עד היכן פרלה מהרה ביטרמא. שלא שיטו לא יאכל הסטור

עם

אור גדול

ג [במשנה] ולא יפלה את כליו. ואפילו שנים אסורין. כ״כ הב״ח באו״ח סימן ער״ה. ולא דמי להא דלא יקרא לאור הגר דבשנים בענין אחד מותר דזה דוקא בדבר מצוה אבל לא בדבר הרשות. ובסג״א שם ס״ק ד׳ וה׳ תירץ בזה קו׳ מהרי״ל יעו״ש. וק״ל מאלונטית ס״פ חבית אלמא דבדבר הרשות נמי מהני שנים. וכן מבואר בחידושי רשב״א פ׳ שואל

דף

ולא יקרא לאור הגר דנקט כליו הא אדרבה ראש חוי רבותא יותר דליכא פרעוש אפ״ה אסור דהתורג כנה חייב) אבל בש״ע רס״ו ער״ה דנקט אתם אין פולין. והרמ״א ביאר חפירוש לבער את הכנים מתבגדים כו׳ לא ידעתי אמאי דייק מתבגדים הא בפשוטו גם ראשו אסיר. ובלבוש השמים הגהה זו ועיין. ואולי י״ל דתפלה ראשו א״א על ידי עצמו ואחר חפפלה לראשו י״ל דמותר כיון דאם יבוא להפיות ירגיש זה שמניחו לפלות ראשו וחוי כעסוקים ב׳ בענין [אחר]. ואולם אינו מסמיק לדעת הב״ח הובא בסג״א סי׳ ער״ת דהא דשריא בב׳ קורים לאור הגר זהו רק משום מצוה אבל לא בדבר הרשות ע״ש: [אות יא] ולא יקרא לאור הגר. הא דברישא גבי לא יצא

החייט

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.com

דכיולא בו היא ודמס"ה תנא ליה הכא: **ד** וי"ח דבר גזרו בו ביוס. וכתב הר"ב ואלו הן האוכל אוכל ראשון או שני דתניגן בפ"ב דשבת וכתבו התוספות אי תנן אוכל ראשון לחוד לא הוה ידעינן מינה האוכל אוכל שני ואי תני אוכל שני הוה אמינא דאוכל ראשון נמי טמוי מטמא כלומר שהתרומה תהיה ממאה לפסול אחרים במגעה. ומ"ש הר"ב דאף אוכל ראשון לא נעשה גופו אלא שני לטומאה. כרבי יהושע דמתני' ב' פ"ב דטהרות ושם מפורש הטעם. ומ"ש הר"ב והשותה משקין טמאים וכו'. ומקשה תלמודא הייט הך דגזירת אוכלין ומשני מהו דתימא הא שכיח שאדם שותה עם אכילתו והא לא שכיחא שיהא אוכל עם שתייתו קמ"ל. וכתבו התוספות דאוכלין ממשקין נמי לא הוי ידעינן דה"א דוקא משקין דחמירי אכל אוכל לא פסיל כללי קמ"ל. ומ"ש הר"ב דזו גזירה שלשית ולא חלקה לשתים כמו גזירה דאוכלין. כתבו התוס' משום דבמשקין לא שייך בהו ראשון ושני דלעולם משקין תחלה הוה אע"ג דאכתי לא נגזר כמו שאמרו בסמוך דזמנין דאכיל וכו' שדי משקין וכו' ופסיל להו דנקיט פסיל ולא טמוי מטמא דהא קיימא לן משקים נעשו תחלה אלא משום דאכתי קודם י"ח דבר לא גזרו להיותן תחלה מ"מ בדעתם היה לגזור מיד ע"כ. ומ"ש הר"ב וגזרו על הבא ראשון כו' ועל טהור וכו' ליתא קטיעא היא שלא פירש מה גזרו בו וכסף משנה זכיס תנן להו בהדי דפוסלין את התרומה ופסקה

בן גוריון. במשנ"ב ובמשנ"ר בן גרון. בכי"מ בן גריון. במשנ"ב דפ"ו (ר"ל) בן גורון. בד"ל ליתא ושי' לע"ב. בשעלו לבקרו נמנו. במשנ"ב שעלו.: בתוספתא כ"י ערפורט שעלו ובקרו ונמנו. וכ"ל תוספתא יפה ואלו ר"מ ונמנו גם בד"ל. י"ח דברים. בד"ל י"ח בר. וכ"ה בכע"ב:

תוספות חדשים

ד [הר"ב] ד"ה וי"ח כו' האוכל אוכל וכו' והשותה כו' עכ"ל. ושישר האוכל ומבקה מפורש במנחם ה' פ"ד דמעילה (ב"ד):

(*) הר"ב כתב בגזירה ה' ושהור שנפלו על ראשו ג' לוגין כו'. בפוי"ע סוף זבים הגיה ש"ל על ראשו וכונו וכ"ה במכנה וגמ' ובמסכת מקוואות פ"ג מ"ד כתב הר"ב בעצמו ג"כ ראשו וכונו ע"ש. [תוי"ט ד"ה] וי"ח כו' וכל לא שכיחא שיהא אוכל עם שתייתו קמ"ל עכ"ל. ולדבריו הר"ב לא הגיה אלא מה שכתב הר"ב לא הגיה אלא מה שכתב הר"ב לא הגיה אלא מה שכתב

שהאוכלים טמאים בפיו ופסיל להו וזמנין דשתי משקין טמאים ובעודן בפיו שדי אוכלין דתרומה בפיו ופסיל להו[9]. וגזרו על הבא רלשו ורובו לאחר שטבל מטומאתו בו ביום במים שאובים ועל טהור גמור שנפלו על ראשו ג' לוגין מים שאובין הרי חמש גזירות. וטעמא דגזור טומאה על הני לטמא אדם לפי שהיו עובלין במי מערות סרוחין והיו נותנין עליהם אחרי כן מים שאובין להעביר סרחון המים התחלו ועכשיו קבע לומר לא מי המערות מטהרים אלא המים שאובים מטהרים עמדו וגזרו עליהם טומאה דלמא אתי לבטולי תורת מקוה וטבלי בשאובים. והגזירה השביעית שיהא הספרים של כתבי הקדש פוסלים את התרומה במגע שבתחלה היו מצניעין אוכלין דתרומה אצל ס"ת אמרי האי קדש והאי קדש כיון דחזו דקא אתו ספרים לידי פסידא שהעכברים המצויין אצל האוכלין היו מפסידין את הספרים גזרו שיהיו הספרים דהיינו תורה נביאים וכתובים במגען פוסלין את התרומה. והגזירה הז' גזרו על סתם ידים שפוסלות את התרומה מפני שהידים עסקניות הן ונוגעות בבשרו במקום הטמופת ונגאי לתרומה אם יגע בה בידים מזוהמות והיא נמאסת על אוכליה. והגזירה הח' האוכלין שנטמאו במשקין שאותן המשקין נטמאו מחמת ידים שנגעו בהן קודם נטילה גזרו על המשקין שיטמאו את האוכלין שכל הדברים הפוסלים את התרומה מטמאין את המשקין להיות תחלה גזירה משום משקין הבאים מחמת שרץ דאשכחן בהן ראשונים מדאורייתא והאי דגזור בכל טומאת משקין להיות תחלה ולא גזור גמי באוכלין גזירה משום (משקין) [אוכלין] הבאים מחמת שרץ היינו טעמא דאחמור רבנן במשקין משום דעלולים לקבל טומאה שאינן צריכין תיקון הכשר להביאן לידי קבלת טומאה כמו האוכלין שצריכין נתינת מים להכשירן לקבל טומאה.

והגזירה

ופסקה הרמב"ם ברים פ"ט מהלכות אבות הטומאות וכתב שאם נגעו במשקים נעבים תחלה וכו' וכתבו התוספות דעל הבא רלשו וכו' ואחר שטבל הוי הגזירה אפי' כי העריב במשו פיסל עד שיחזיר ויטבול דאי לאו הכי הרי טבול יום פוסל התרומה כדפירש הר"ב בסוף זבים וכדתנן במשנה ה' פרק י"א דפרה וכדאיתא הכא בגמ' מדכתיב [ויקרא כ"ב] ובא השמש וטהר. ועל טהור גמור וכו' כתבו [*התוספות] דגראה לר"י דבטהור לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה[9] כמו שרגילין להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים שרוחים. [*ומ"ש הר"ב על ראשו ג' לוגין עיין מ"ש בזה בסוף זבים בס"ד. ומ"ש הר"ב בגזירה ו' שיהיו הספרים וכו' עיין בזה במשנה ג' פרק ג' דידים]. ועל הגזירה השמינית האוכלים שנטמאו במשקים שהם נטמאו מידים וכו' שכל הדברים הפוסלים וכו' כתבו התוספות ולאו גזירה בפני עצמה היא דהאוכלים שנטמאו במשקים היינו גזירה דכל הפוסל את התרומה ועד הבאתא לא נגזרה. והא דקאמר במשקים הבאים מחמת ידים ה"ה מחמת כל ח) פוסלי תרומה והא דקאמר ר"י לר"א בפ"ב דטהרות מ"ב מלינו שהשני עושה שני ע"י משקים ואף על גב דאמרתי לא נגזרה מ"מ היה דעתן לגזור מיד. ועל גזירה הט' כלים שנטמאו במשקים שנטמאו המשקים בשרץ כתבו תוי"ט דה"ה דהוה מלי למנקט משקים הבאים מחמת ידים שגם הם מטמאים כלים לפסול תרומה כדאיתא במסכת ברכות פרק אלו דברים בפ"ח טולים לידים אלא נקט משקים הבאים מחמת שרץ לאשמעינן דאפילו הכי לא הוו אלא מדרבנן עכ"ל. וזו היא דעת הראב"ד ברים פרק ז' ובפרק ח' מהלכות אבות הטומאות ולא זו דעת הרמב"ם ע"כ והר"ב מפרש בהדיא בסוף זבים הראב"ד. וא"ת והשתא דגזרו על המשקים הבאים מחמת ידים שיטמאו כלים

ח) בתוי"ט פראג וקראקא פסולי ובכ"ד הגי' כן

גזירה

פירוש הארוך

טפח. בעינן. וגזרו חז"ל הקיפו עפח. אמו רחבו טפח. דגם בהקיפו טפח יטמא להטהרה. ודוקא כשהיה הדבר המאהיל בחיבורין עם הטהרה בתחתיו. בשעה שהאהיל על המת. כגון אדם שבא מרדעת שאין ברחבו רק בהקיפו טפח. והאהיל המרדעת על המת. וסודר מפסיק בין המרדעת לאדם שבתחתו. דאז המרדעת עצמו אף שאינו רחב טפח. עכ"פ כיון שהאהיל על מת. טמא טומאת ז' מדאורייתא. וכמו כן הסודר בגגע בהמרדעת טמא טומאת ז' מדאו'. וגם האדם שנגע בהבגד טמא טומאת ערב מדאו'. להכי חשבו. כיון שהמרדעת עכ"פ האהיל על המת. ואל האדם. יטעו לומר שהנגעת באהל המת טמא טומאת ערב. להכי גזרו גגם האדם שנגעו. מדאי' בחבורין עם האהל. אף בלא היה באהל רק היקף טפח. יטמא מהאהל טומאת ז'. בין שהיה האהל אדם או כלים. ואפי' היו י' בנדים בין האהל והנאהל. או שהיה פשוטי כלי עץ ביניהן. דבהנך גווגא לא נטמא כלל הנאהל. אפ"ה לא פלוג רבנן. משא"כ בשאינו מחובר הנאהל עם המאהיל. לא גזרו (עתוס' בבת י"ז א' וד"ש פ"ע דאהלות). יב) מבקון שיולאין מעגבים בשעת בגירה. מכשירין לקבל טומאה. אף שהמשקה הבא הולכת לאיבוד. ולא ניחא ליה בה והרי בעינן כי יותן דומיא דכי יתן דניחא לי' אפ"ה גזרו שיכשירו. שמא יבאו בקיפות מזוספות. דאז ניחא לי' במשקין היולאין. ויכשירו מדאורייתא. יג) גזרו שיהיו גדולי תרומה הרומה. ואפי' מדבר שגרעו כלה [אב"י פי' תרומות פ"ע מ"ו]. כדי שלא יסבה הכהן הרומה טומאה עד זמן זריעה. ובתוך כך יבוא לאכלה. ולהכי מדגזרו שיהיו הגדולים תרומה. לא יצריח הכהן לא"ע. דדמי הרומה בזול. יד) הבא בע"ם בדרך. והשכה לו. יום עמו עובד כוכבים. לא יטלטל כיסו פחות מד"ח. רק נותנו לעובד כוכבים. שמא יטלטלו ד"ח ברה"ר (לא"ח רפ"ו). טו) עז) אין פולין ואין קורין לאור הנר בבבת. יז) פתן. שמן ויין ובגותיהן של עובדי כוכבים. גזרו שיהיו אסורין. וכולהו חדא גזירה ניהו. דגזרו על פתן ובמנן. מבשו יין. ועל יין משום בגותיהן. ועל בגותיהן משום ע"ז (ולא כר"ב שפי' דלא כמסקנת הגמ'). מיהו פתן דוקא של ה' מיני דגן. ואפילו עובד כוכבים בלי סיועה ישראל. אסור. אבל בהשלך ישראל בהסקה ראשונה קיסם לתוך התנור. ולא עמד התנור מעת לעת בלי הסקה. אפי' אפו בר אח"כ כמה ימים. הכל מותר. אולם משום חיי נפש. התירו פת נחתום כותי [וכ"כ פפפענרקופן של כותי ברי]. ודוקא בעשה הכותי הפת למכור. אז שרי. מיהו בלין מלוי פת נחתום. גם פת ב"ב מותר בזה"ז. ואע"ג דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד הבירו. הכא לא נתבטל הקנה זו בכל ישראל. והה"ה בתורת שמיסב אצל ב"ב שאינו נזהר מזה. שרי לאכול עמו. וכל הבהיריה דוקא באינו מצוה בבילים. דאל"כ הו"ל בשולי עובד כוכבים ואסור (י"ד סי' קי"ב ס"ת וס"ו) [אב"י מיהו רק בגטילת מקוה כרותב אצבע אגודל במקום הרחב שרי. עי' פ"מ לי"ד בספר התעלומות ת"ב סוף פ"ג. דבילה מיקרי דרכא דשומן]. ושמן של עובד כוכבים. חזרו רבי וביה דינו והתירוהו. יין של עובד כוכבים. אז שרו כל הסם שנגע בהן עובד כוכבים. אסרוהו בשתייה משום התנות. וכשרתו ב"ד של אחריהן שרגילין עובדי כוכבים לנסכו לע"ז. אסרו כל הסם יינן ג"כ בהנאה. וי"ל דשתי' והנאה בבת אחת גזרו. ויש מקילין בזה"ז בהנאה. ואפי' לקנותו לכתחלה להשתכר בו. מתירין. ויש להתיר (י"ד קכ"ג). ודוקא בגגע עובד כוכבים בגופו ביין ממש. אפילו שלא בכוונה. אסור. אבל בגגע ע"י דבר אחר. כגון בכלי שבו היין. שלא בכוונת מגע. אז שלא בכוונת יין. שרי לר"ה בשתיי'. ולרש"י אסור. וקיי"ל כר"ת (סס קכ"ד כ"ד). ובזה"ז אין רגילין לנסך. אין לוסרי' בהפ"מ רק בג' לריעותא. שגגע גופו ביין ממש. והי' כוונת מגע. וכוונת יין (ע"ך סס קפע"ח). אבל יין מבושל כל כך עד שנתמעט מדתו ברביתו. שרי לגגע בו עובד כוכבים לכתחלה ולשתותו (קכ"ג ג'). ובנותיהן. לרמב"ם (פ"ב מא"ב) נזרו רק בדרך זנות. אבל בדרך אישות. לוקה מדאורייתא. ולהוס' (פ"ז דע"ז ב'). דוקא ז' אומות הן דאורייתא. אבל בשאר אומות הכל מד"ס. וקיי"ל כרמב"ם (אס"ע סי' פ"ז). יח) נזרו שכל היונק עובד כוכבים בן יומו. יטמא כזב. כדי שלא יהא ילד ישראל רגיל אצלו. ויבוא למשכב

תפארת ישראל

פירוש הקצר

שכל דבר שהקיפו מכח. מציא טומאה. אמו רחבו טפח. יב) ומשקין היולאין מעגבים ע"י בגירה. יכשירו לקבל טומאה. יג) גדולי תרומה. יהיו הרומה. יד) מי שהחשיב לו בע"ם בדרך. לא יטלטל כיסו פחות מד"ח. רק יתנו לעובד כוכבים. טו טז) אין פולין ואין קורין לאור הנר בשבת. יז) פתן ושמן ויין ובגותיהן של עובדי כוכבים הפורין. יח) תינוק עובד כוכבים יטמא כזב:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

גזירה משום משקה דזב וזבה ח"כ בגזירה הא' דאוכלים יהיו טמאים מהמשקין אמאי יהבי טעמא גזירה משום משקין דסרן ותיפוק ליה משום משקין דזב וזבה. וא"ל דלא רצו לגזור באוכלין משום משקה דזב וזבה דאם כן היו צריכים לעשות האוכלין ראשון וכולי האי לא בעי לגזור באוכלין [*אבל לפי זה גזירה דכלים שיהיו ראשונים. ובסוף זביס כתב הרמב"ם דאיכא אלא שניים ושם תירצתי בענין אחר] ומ"ש הר"ב בגזירה י' דכוהים לית להו מדרש זה עיין בפירושו לרפ"ד דנדה [*ובגזירה י"א שיהיו כל המטלטלים וכו' עיין ברפי"ו דאהלות. ובגזירה י"ב הבולר עוכבים וכו' ובפרק עשירי דטהרות משנה ב' כתב טעם אחר ותרוויהו בגמרא דהכא דף י"ז וע"ש משנה ד' ועוד מ"ש שם ברפ"ט ועוד ברפי"ח דאהלות ובמשנה ט' פרק ד' דעבודת כוכבים]. ובגזירה י"ז ועל שמן עיין במשנה ו' פרק ב' דעבודת כוכבים דרבי וב"ד התירו. ומ"ש ועל בותיהן מסקינן בגמ' פרק ב' דעבודת כוכבים דף ל"ו ע"ב לאיתוד גזרו אבל דרך היתון מדאורייתא מלא תתהתן וכו' כן הוא לדעת הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות איסורי ביאה אבל לדעת התוספות אותה סוגיא דלא להלכתא אלא דוקא בז' עממין איכא איסור דאורייתא כשבועלה בגיותן מלא תקח ובגירותן מלא תתחתן אבל שאר עממין הכל מד"ס ומיהו ב"ד של חכמולאי גזרו כדאיתא התם. ולהרמב"ם נמי משום זנות ונדה גזרו. ועי' משנה ד' פ"ב דיבמות ומ"ש ריש פ"ג דמכות בס"ד. והקשו תוספות [י"ז] מה שייך לגזור משום ד"א ותירצו דע"י שגזרו עליהם נדות יפרשו ממגנן ולא יטמעו בהן כ"כ: **ה ב"ש** אומרים אין שורין כו'. כתב הר"ב וגר הדולק וכו' בדמפקיר וכו'. כלומר ומסתמא מפקיר להו כיון שא"א בענין אחר וכ"כ מהתוספות. והר"ן כתב עוד בשם הרשב"א דס"ק דלב ב"ד מתנה עליהן להפקירם: וכרשינין. פירש הרמב"ם כוסמת. ואין תימה ממה שפירש בעצמו כרסנה בערבי במשנה ד' פ"ב דמעשר שני ובמשנה ט' פ' בהרא דחלה וכתב בשם ירושלמי שאינן מאכל אדם אלא בשני רעבון וכמ"ש הר"ב עוד במשנה ט' פרק בהרא דתרומות דבמשנה ג' פ"כ [לקמן] כתב הרמב"ם כרשינין הוא זרע הנקרא בערבי כרסנה ובלה"ק כוסמת ע"כ שמצלאת למד שהוא סובר שכוסמת הוא כוסמין* שאשבו מחמשת המינין וכן מה שאנו פותרין כוסמין הוא מאכל אדם אף בשני השובע: **ן בש"א** אין טחנין אונין וכו'. כתב הר"ן הך פלוגתא לבית שמאי לא אצטריך דמקמייתא

ה בית שמאי אומרים אין שורין מח) **דין** מט) **וסממנים** נ) **וכרשינים** נא) **אלא כדי שישורו מבעוד יום** נב) **ובית הלל מתירין** נג): **ו בית שמאי אומרים אין נותנין** נח) **אונין** ונ) **ומגולות** נט) **ויקצצו** ס) **ויתנו** סא) **לתוך** סב) **המים** סג) **ובית הלל אומרים אין נותנין אונין ומגולות ויקצצו ויתנו לתוך המים** סד) **אבל** סה) **נותנין** סו) **אונין ומגולות** סז) **ומכבשין** סח) **אותן** סט) **בתנור** ע) **ובית שמאי אומרים אין מכבשין אותן בתנור** עא) **ובית הלל אומרים מכבשין אותן בתנור** עב) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין** עג) **בשמן** עד) **ובית הלל אומרים מגבלין בשמן** עה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדיו** עו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדיו** עז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בסם** עח) **ובית הלל אומרים מגבלין בסם** עט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בקמחא** פ) **ובית הלל אומרים מגבלין בקמחא** פא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בחרדל** פב) **ובית הלל אומרים מגבלין בחרדל** פג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבש** פד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבש** פה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** פו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** פז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** פח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** פט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** צ) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** צא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** צב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** צג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** צד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** צה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** צו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** צז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** צח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** צט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** ק) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קי) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קיא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קיב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קיג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קיד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קטו) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קטז) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קיז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קיח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קיט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קכ) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קכא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קכב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קכג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קכד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קכה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קכו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קכז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קכח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קכט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קל) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קלא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קלב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קלג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קלד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קלה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קלו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קלז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קלח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קלט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קמ) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קמא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קמב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קמג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קמד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קמה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קמו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קמז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קמח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קמט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קנ) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קנא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קנב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קנג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קנד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קנה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קנו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קנז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קנח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קנט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קס) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קסא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קסב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קסג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קסד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קסה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קסו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קסז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קסח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קסט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קע) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קעא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קעב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קעג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קעד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קעה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קעו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קעז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קעח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קעט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קפ) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קפא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קפב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קפג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קפד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קפה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קפו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קפז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קפח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קפט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קצ) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קצא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קצב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קצג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קצד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קצה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קצו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קצז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קצח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קצט) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קק) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קקא) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קקב) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קקג) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קקד) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קקה) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קקו) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קקז) **ובית שמאי אומרים אין מגבלין בדבר** קקח) **ובית הלל אומרים מגבלין בדבר** קק

דמקמייתא שמעינן לה אלא משום ב"ה נקטה דסד"א כיי דלית להו שביתת כלים בהא מודו שמא יחתה בגחלים קמשמע לן דלא. משום דכיון דאורין של פתן קשה להו זיקא לא מגלי להו כדאמר בגמ': וב"ה מתירין. וכתב הר"ב ולא שרו ב"ה אלא ביורה עקורה וכו' גזירה שמא יחתה וכו' מסיים רש"י למסר ביטולם. ע"כ. וכבר ראיתי ממ"ש הר"ן דבאורין לא שייכא הך גזירה. ומ"ש שלריך נמי שתהא היורה סתומה וטותה מסיים רש"י דכולי האי לא טרח ומדכר ע"כ. ודקדקו הפוסקים דמדמלרכינן שלריך נמי שתהא סתומה שמע מינה דאפילו שהיא עקורה המנים בה חייב. ובהך בבא דאמר לא פירש הר"ן לריכותא? ואולי דהואיל וכלליהם המשנה בחדא פלוגתא עם אורין לא איצטריך למיעבד לריכותא: בית שמאי אומרים אין פורשין מצודות היה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום (ס) ובית הלל מתירין(סא): ן בית שמאי אומרים אין מוכרין לעובד כוכבים (סח) ואין טוענין עמו (סט) ואין מגביהין עליו (ע) אלא כדי שיגיע למקום קרוב (עא) ובית הלל מתירין (עב): ח בית שמאי אומרים אין נותנין עורות לעבדן (עג) ולא כלים לכובס עובד כוכבים (עד) אלא כדי שיעשו מבעוד יום. ובבולן בית הלל מתירין

ר' עובדיה מברטנורה

ומתלבנים: שיהבילו. שיתממו שיעלה בהם ההבל: ליורה. של נבעים: אלא כדי שיקלוט את העין. שיקלוט הלבע מבעו"י: [וב"ה] מתירים. לתתן לתוכו מבעו"י ותהא קולטת כל הלילה ולא שרו ב"ה אלא ביורה עקורה מן האם שאם יש תחתיה אם בשבת אסור גזירה שמא יחתה בגחלים ולריך נמי שתהא היורה סתומה וטותה בטיט גזירה שמא יגיס ויהפך בה בשבת וחייב משום מבשל: ן ולא טוענין עמו. על החמור: ולא מגב'הים. עליו מבחוץ על כתפו דמיחזי כמסייעו להוליך המשאוי בשבת: אלא כדי שיגיע למקום קרוב. כלומר שיהא המקום ברולה להוליכו קרוב שיוכל להגיע שם מבעו"י: וב"ה מתירין. כדי שילא מפתח ביתו מבעוד יום: ח לעבדן. מעבד העורות

בהני דלעיל דליכא הכא משום שביתת כלים ובין לב"ש ובין לב"ה איצטריך דבית שמאי אסרי מבוא דמלן דחזי סבר דשלומו הוא ושליחותיה קעביד ובית הלל לא חייסי להכי ושרו. הר"ן: ובית הלל מתירין. פירש הר"ב כדי שילא מפתח ביתו מבעו"י. הכי מפרש רבי עקיבא בברייתא. והרמב"ם בפ"ו מה"ש נתן טעם לדבר ז"ל לא ימכור וכו' שכל זמן שהוא בביתו אין אדם יודע אימתי נותן לו וכשיולא הנכרי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו ירלה כמו שמכרו לו בשבת ע"כ: ח בית שמאי אומרים אין נותנין עורות לעבדן וכו'. הך פלוגתא בין לבית שמאי בין לב"ש איצטריך לבית שמאי לומר דבכדי שיעשו מבעוד יום מיהא שרי בין קנן בין לא קנן אע"פ שלא נעשו מבעוד יום כיון דאיכא שהות אינו גרלה שהות אינו דמי אית להו לב"ש שביתת כלים ה"מ שלא יעשה הכלי מלאכה אבל בכלים המקבלין מלאכה כגון עורות הנעבדין וכלים המתכבסים אית להו שביתת כלים ולב"ה נמי איצטריך דאף ע"ג דבכלי של ישראל קא טרח בכדי בשבת שרי. הר"ן: ובבולן. כלומר בבולן דתנן בית הלל מתירין שרייה

יבין תפארת ישראל יבין

נד) לגודה פשתן מגושן: נה) דגותן לתנור שיתלבנו: נו) ר"ל שיתממו קלת בהבל: נז) של נבעים: נח) שיקלוט הלמר הלבע מבעו"י: נט) ודוקא בלילה עומדת אלא האם. דאל"כ [*נס לב"ה אסור]. שמא יגער בכף. ויתחייב משום מבשל ונובע. ואפילו בסתומה וטותה היורה בטיט. דליכא למיחש שיגער. עכ"פ חיישינן שמא יחתה בגחלים. וקיי"ל כב"ה (שם): ס) ואף דזה ח"א לשער. דתלוי במקרה ולא בזמן. י"ל דמייירי דפורסה ביער. דמלוי שם חיות. אז אפשר לשער הזמן. כשיתרחק מהמלודה כשיעור שלא תרתחו החיה. סא) טעמא דכל הך פלוגתות. ב"ש ס"ל אדם מוזהר על שביתת כלי. שלא יעשה בהן מלאכה בשבת. ולב"ה שרי. והכי קיי"ל (שם). מיהו בקדירה שאלא האם. ועד הדולק. מודו ב"ש דשרי ע"י שמפקירן. מדלא אפשר בלא"ה. דחוקא מד"ש צריך להפקיר בפני ג'. אבל מדאוריתא אפי' ביום לבינו מהני. והכא מדלא אפשר לא גזרו: סב) על החמור: סג) על כתף העובד כוכבים: סד) ר"ל שיהיה המקום שהולך לשם קרוב כ"כ שיגיע לשם מבעו"י. דאל"כ יתבזהו הרואים שהולך בשליחות ישראל ומשא משא: סה) דלא גזרו. והוקא שילא העכו"ם מבעו"י אבל בשבת אסור שילא העכו"ם משא מבית ישראל לרה"ר. ואפי' קנהו הע"ב כוכבים קודם שבת. ויחד לי ישראל מקום בביתו. אפילו הכי אסור משום מראית עין שיחשבו שמכר לו בשבת [רמב"ם פ"ז משבת] והכי קיי"ל. מיהו כשהעובד כוכבים אלם ויגער לישראל עבור שלא יניחו להוליא מה שקנה מע"ם. אז דאיכא למיחש לפסידא דישראל על ידי זה. אז אפי' לא יחד לו מקום. שרי עובד כוכבים להוליאו בשבת [רש"ז רנ"ב ס"ג]. וכ"כ מוהר"ר אמאל לעובד כוכבים דבר בשבת בעיר המוקפת חומה אז חומי עירוב. מדליכא אז חשש הוצאה [אב"י ערש"ז רמ"ז סק"ג]: סו) *(נערבער) [דא"א לפרש „לעבד אותן". דכוכם דשיפא מעיד על עבדן דישראל]. וכך בבא בין לבית שמאי בין לב"ה אצטריך. דלבית שמאי קמ"ל דאלו דוקא מלודות. וכדומה. שבכלי עושה מלאכה. ס"ל לב"ש שביתת כלים. אלא אפי' כלים לכובס ועורות שבכלי רק מקבל מלאכה. אפ"ה ס"ל דיש בהן משום שביתת כלים. ולב"ה קמ"ל אע"ג דבכלים לכובס ועורות. בשל ישראל קטרח עובד כוכבים בשבת. אפ"ה שרי [ר"ן]: [*סו) נס על עבדן קאי] ר"ל

אמנם באמת יפה הקשו תוספות דאם איתא דהמקשן ידע לפטמא דשמא יחתה אלא דהיה ס"ל שלא לאסרו בדיעבד. א"כ לבתר דמשני שמא יחתה דפרכי' א"ה מינמר וגפ"ית נמי לגזיר וכן אונין של פשתן לגזור. הא בלי"ז היה קשה דאמאי מותר לכתחילה ניחוש ליחתה כמו דאין צולין בשר ובצל מש"ה היצרכו לתירוצא דהיכא דקדירה מפסיק בינו לנחלים היה ס"ד שלא לגזור. ולפ"ז יהיה מוכח דאונין של פשתן מיירי בקדירה מסה דהיה ניחא ליה מעיקרא דל"ח בזה שמא יחתה. ואפ"ה משני כיון דקשה לה זיקא הרי דאפי' בקדירה אסרינן קשה להו זיקא. אפנם נראה דלק"ם דהכי אסרינן דבל"ג לא היה קשה להמקשן מאונין של פשתן דלגזור שמא יחתה דהיה אפשר לסוקמי בקדירה מפסיק אבל השתא דקאמרת דאפילו בקדירה אסרינן שמא יחתה יקשה. וכשני התרצן משום דקשה להו זיקא בלא קדירה ומשום דקשה לחי זיקא. ועדיין קשה לי בדברי תוס' בתירוצם הנ"ל דמ"מ קשה הא במתני' דריש כירה אסור לשחות בקדירה משום שמא יחתה. ואף אם נימא דהמקשן היה סבר דלהחזיר מיירי אבל לשחות משחין. הא מה דצדדו וש"ס ר"פ כירה לפרש כן היינו משום דתיתי כחנניא דאמר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו ע"ג כירה וא"כ במתני"פ אם ידע מברייתא דחנניא הרי דבפחות מכמאב"ד אסור אפילו לשהות ע"ג כירה דתיינו בקדירה. ואם לא ידע מברייתא זו ממילא מתני' כפשטא דלשהות תנן. וצע"ג: [אות כ] בתוי"ט ד"ה וב"ה מתירין. לא פי' חר"ן צריכותא. בפשוטו י"ל דקס"ל דבצמר לייורה אף דלא קשה להו זיקא מ"מ לא חיישינן לשמא יחתה כיון דשריק ומה בטים כולי האי לא טריח ומגזר:

[טועד תפא"י] בית

ב"ה מתירין עם השמש. מיי' פ"ב מהל' שבת ה"ו ופ"ו סס הלי י"ט כמ"ב נלמ"ן ס"ה פול שולע ל"ח מי' כמ"ל מעי' ל' ומי' הל"ג מעי' ל' ב' ג'.

שנויי נוסחאות

ו שיהבילו (מבעוד יום). נד"ל ופוקו ונהרכה מן הרלחנים ליתא וע' ברע"ב ובמלא"ב. (כדי) שיקלוט העין. נד"ל את העין. כמסייעת עמם פי' הרע"ב דפוס ולסון ליתא. אין פורשין. נמכב"ב פורסין. חיה ועופות. נב"י מיגלנן חיה ועוף עי' מ"ם נזה נס' הון עשיר במ"ד פ"ז דבניעות: ן ואין טוענין. ואין. נד"ל ולא. ולא: נכי"ף ואין.. ולא: ח לעבדן. במלאים מביא ומלאתי מעוקר במבנת ה"ר יהוסף ז"ל לעבדן הכי"ת בדגם והוא תיקון בעיני. עכ"ל. כפי הנראה עמ"ז הוא משום כי קייאת התורה התמידי עבדן (לאים המעבד את העורות) היא נב' רפויה כמו אבדן ולא כמהגנו לקרות נב' דגוכה כמו קפדן וכדומה. וע"כ בבאה בא כאן לדעת הר"י נב' דגוכה. הוא שם הפועל בנין לכמי רבים ומכוונ לעבד אותם דבר זה אינו נכון מעשה שבתב התפא"י. ובמוסתת כי"ק לעובדן (בקל) ואולי בא הר"י להודיע מוסמתא זאת (בבבי המלאה סיפה לבניו) ויגיגם את הבי"ם מבלי הגד את דעתו בבלומו. (ובבולן). נד"ג ובולן. נרמ"ם ניתא. ועי' תוס' ד"ה אין מתירין ובע"ז (כא:) תוד"ה אריסא:

תוספות הדשים

ו [בחר"ב] ד"ה וב"ה מתירין כו' אלא ביומם עקומה כו' עכ"ל. וכ"ם בס"ע בנים מי' הל"ב ומ"ם בסר"ד וה"ב מכוס מבשל כן פי' ג"כ הס"י סס אבל הכוס' מפרכים דמייב מכוס לוגע [כ"ד]:

תוספות רע"ק

ב"ד מתנה עליהם דיהיה הפקר ע"ש. ולפי הנ"ל ניחא דדוקא נר וקדירה דעביד ברשות ובהיתר בזה אמרינן דלב ב"ד מתנה. אבל בקדירה עפסיות דאסור להניחו משום שבא יחתה וכיון דעבר ע"ד חכמים ל"א בזה לב ב"ד מתנה וממילא עבר אדאוריתא מש"ת דיעבד אסור.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שרייה דיו וכו'. וכ"כ בתוספות בסוף פרק כירה דשרייה דיו וסממנים ופריסת מצודה מתירין בית הלל עם השמש והיינו נמי דבכולהו פירש הר"ב מבעוד יום דהיינו עם השמש. ועיין מ"ש בס"ד במשנה י': **מתירין עם השמש**. גם בזה כתב הרמב"ם פרק שני מהלכות שבת בכדי שילא בהם מביתו וכו' והוא נכון בטעמו דלעיל: **ט** [אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו בית אבא לבנות עובד כוכבים שלשה ימים קודם לשבת. ושוין אלו ואלו שטוענים קורות בית הבד ועגולי הגת: **י** אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום. אין נותנין פת לתנור עם השכמה ולא נפיק ממילא אלא דלא נפיק בפיר כי השתא הלכך לא דמי לדם: **י** כדי שיצולו. כמאכל בן דרוסאי והוא שלים בשול וכך כתב הרא"ש דבהא אף ב"ה מודו שטוב לעשות כבית שמאי אלא שלא הטריחוהו ע"כ. ולגומר משא"כ בק"ש דשמאי טיבותיה דקורא בהטייה כיון דלב"ה קרא דובשכבך לא משמע להו הכי כלל וכלל): ושוין. דמודו ב"ש לב"ה. וכיולא בזה הרבה וכתבתי ברים פ"ג דפאה בס"ד: שטוענין וכו'. פירש הר"ב משום דא"ג עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת. גמ'. והלכך ליכא למיתסר משום שביתת כלים ובכל הך דלעיל שייך חיוב חטאת דשרייה דיו וסממנים וכרשינין משום לש. ואונין משום מלבן. וגמר משום לובן. ומצודה פירשו התוס' בשם תוספתא שאם בשעת פריסתו לוכד ליכא חיוב חטאת משום הצד. ובאין מוכרים לנכרי וכו' פירשו דמלאחר דהנכרי מחמר או עושה בשבת בידים דבר שישראל אסור מן התורה גזרו משום דמחלף בשלוחו ואע"ג דאי עביד להו הישראל לא מחייב חטאת. ועבדן [משום] מעבד. וכוכם משום מלבן. עיין בפ"ד מה"ש להרמב"ם: **י** כדי שיצולו. פירש הר"ב כמאכל בן דרוסאי ועי' מ"ש בס"ד בדפ"ג: **עם השכמה** דלעיל וקאמר דהכא

מתמירין

ט ארש"ג. י"ח פ"ח: ר' אין צולין. י"ש פ"ב י"ח פ"ג דתלמוד מע"ש פ"ב ה"כ סכתיב פ"ש בת"ח [ועי' תוס' (בכ מ:) ד"ה אמ"נ ודף מח. ד"ה: דזיתים] מיי' פ"ב מהל' שבת הלי פ"ז: סמ"ג לאוין ס"ה טור שו"ע א"ח סי' רנ"ד ס"ב: אין נותנין. נ"ז ע"ב מיי' שם הלי י"ח סיל שו"ע שם סעיף ה:

שנויי נוסחאות

ט אמר רשב"ג. בכי"ק אמר ר"ג ועי' בתוספתא ובגיליס פ"ב מ"ו ובכ"ן כלון: בית אבא. בכי"מ של בית אבא. (שהיו) נותנין. בד"ל: ליתא וכן ליתי בכי"ה (ושם שנותנין). בלי לבן. בד"ג כלי לבן שלהם: ג' ימים קודם לשבת. בכי"מ עד ג'.. השבת: קורות בית הבד ועגולי. בד"ג בקורות.. ובעגולי: י בצל. בכי"ג ובצל. שיצולו. במסג"ב בכל הד' היכנים עד ד' לוגין (בהגהת הרס"ע) שיתבשלו. (מבעוד יום). בכי"ק ליתא וכן בסמוך וכן מחק גם ה"ל יוסף בכל המקום (מלא"ם). אין יותנין פת לתנור עם השכמה. בכי"ק ואין יותנין את הפת..: בכי"מ אין נותנין את הפת לתוך התנור וליתא למלא עם חשיכה ועי' תוי"ט: בגמלי (בכת ל"ז:) אין נותנין את הפת בתנור עם חשיכה:

תוספות הדשים

י [תוי"ט] ד"ה **עם** חשיכה כו'

ראשון לציון

ט [תוי"ט] ד"ה אר"ש כו' ואין להקשות דבסוף הדרכות מ"ג שינו כו'. לפמ"ש

תוספות רע"ק

ט [אות כא] במשנה נוהגין. והא דלא תני תדטלתא בחדי ג' דברים דר"ג מחמיר כב"ש בשתני פ"ב מ"ו דביצה משום דהתם לא שיירי דק במילי די"ש. אבל במידי דהול לא שיירי. תוס' סס' ע"ז דכ"א ע"ב: [אות כב] בתר"ב ד"ה ועגולי הגת וכו' ליכא חיוב חטאת. ואתיא כר"י בפ"ב דעדיות ששנה ר' (כאוקימתא דריב"ח בסוגיין דף י"ט): [אות כג] שם בא ד ובלאו קורת נמי. ומלישנא דהר"ן בס"ש ובשתני' שיירי שלא עשה שבע"י

יכין תפארת ישראל בועז

סח) ר"ל כל הנ"ל שהתירו ב"ה במשניות דלעיל. לא התירו רק בעוד יום. והכי קיי"ל. וה"ה בתוך מגרת לבלית עובד כוכבים. לו בתוך מעות לקנות סחורה. לו שתן ס חרה. למכרה בבית עובד כוכבים שרי. רק שלכל הל"ל לריך ז' הנלוים ועי' בכלכלת שבת בכללי מסירת דבר מע"ש: סט) שלריך זמן רב לבבישתן: ע) דס"ל כב"ש (ח): עא) ב"ש וב"ה: עב) בית הבד הוא כלי שמניחין בהן הזיתים הטחונים. והגת הוא כלי שדורכין בהן הענבים. ומשימין קורות כבדים על הזיתים הטחונים *). ודפין כבדים ענולים על הענבים הדרוכים שבבית הבד. מערב שבת. והמשקה זב מלגיו בשבת. ומותר לשתותו לא. ולהכי מותר לעשות כן משום דאי שמיט להו בשבת ליכא חיוב חטאת. דמדמרוסקין כבר. אסור לסותנן רק מדרבנן. ולהכי לא גזרי שמא יעשה בידים. ואף דלב"ש עכ"פ להסר משום שביתת כלים. כלעיל אות ס"א. י"ל דבכה"נ דנפיק ממילא. וכלי לא מידי עביד. גם לב"ש שרי. מיהו דוקא בזיתים וענבים דסחיטתן אסור מדאו' (במג"א ריש ס"כ). להכי לריך שיהיו מרוסקין מע"ש. אבל שאר פירות יש חלוק. שבשעומדין למשקה דאסור לסותנן עכ"פ מדרבנן. להכי רק כשלאו מעלמן בשבת מותרין. אף שלא רסקן מע"ש. וכשעומדין לאכילה. מותר אפי' לכתחילה לסותנן בשבת. ומה"ט מותר לסחוט (לעטרלגע) בשבת להוך (טקער) לעשות (פוגס) (ועי' רס"ז ס"ב וכללי ל"ע מלאכות דמלאכת דש: עג) אלו בשולו. ומשמי

*) הזיתים הטחונים בבית הבד כו' הענבים הדרוסים שבגת כל"ל (הר"ש פרלמן בספרו משנת שלמה. כ"י).

לדין

(ח) ותע"ג דהעובר על דברי ב"ה חייב מיתה (בברכות פ"א מ"ג) וא מטוס דהכא שב ואל תעשה הוא. או כבני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א. שתי' דהכא שאני. דלא מוכחא מלתא דחיים לאומרא דב"ש. דשמא כדי למהר כביסתן הוא עושה. מש"ה שרי. ליתא. דהכי אמי משמה לגרך בהמ"ז במקום שאכל (ברכות פ"ח מ"ז) אמרי' התם גנמ' דהאי תלמידא דעבד כב"ש. ואכבה אדעבי. אף דחזרה למקום אכילתו קוש ועשה הוא. וגם מוכחא מלתא. דחוזר למקומו רק לברך. וכב"ש. ואפ"ה שרי. וא"ל דמזה מוכח דבא"ש דבכלים לבובם או בחזרה למקום אכילתו גם ב"ה מודו דעדיף ספי. רק שלא הטריחוהו חכמים. מבא"כ בהטייה דק"ש. כיון דב"ה לא דרשו קרא דובשכבך דלהוי בהטייה. מה עדיפותא לקרות בהטייה ואדרבה בעמידה עדיף מפי. להעיד מלכות שמים בכל עדות בעמידה:

אור גדול

משנה י [במשנה] אלא כדי שיצולו מבעוד יום. היינו כמאכל בן דרוסאי וכתב הב"י סי' רנ"ד והוי יודע שאם נצלה מצד אחד כמאכל בן דרוסאי אסרינן בפ' כל המנחות באית מצה (נ"ז א') דלאו כלום הוא וכתבו הרמב"ם בפ"ט לענין חיוב חטאת ומשמע דה"ה לענין דין זה דמאי שנא עכ"ל הב"י שם וכן פסק בש"ע. ואצלי הם דברים תמוהים מאוד מאוד ולא ידעתי להם ענין כלל. ולדבריו אם נצלה לגמרי מצד אחד אף דמצד השני עדיין לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר וכמו דחשיב בישול לענין חיוב. ובאמת איננו ענין זל"ז כלל להמעיין היטב ברמב"ם פ"ט מהל' שבת. דביאור הגמ' מנחות הנ"ל היינו דבמאכל בן דרוסאי לא סגי במה שנצלה בו כגרוגרת לחוד עד שיהא נצלה כל התחתיכה כולה שהגיה כמות שהיא גדולה או קטנה ובנצלה אלא ריסוק שהקורה והעינולים מבעו"י אינן אלא מרסקים וכו' נ"ל דספרש למתני' דמש"ח טוענים קורות בית הבד דע"י אותה טענה מבעו"י מתרסק ואם כן בסח שטוגחים עליהם בשבת אז אין שם סחיטה עליה מדאורייתא ולית ביה משום שביתת כלים דבשבת תו ליכא דאורייתא כיון דע"י הקורה כבר נתרסקו קודם שבת אף דבמתני' מפורש ג"כ בדברי הר"ן כפירש"י שהיא לישנא דהרע"ב ס"ם מלישנא דהר"ן הנ"ל נלענ"ד כמו שכתבתי. ואף לדעת הוס' דטעמא דב"ש משום גזירה שיעשה כן בשבת. ס"ם אם המלאכה דאורייתא נעשית סמילא בשבת ע"י הכלי חיישינן שמא יעשה כן בידים. אבל בקורה אף דאם יסעון הקורה בשבת חייב ס"ם עתה שטוען מבעו"י ונתרסק עי"ז מבעו"י לא נעשה כלל מלאכה דאורייתא בשבת אף בסמילא מש"ח לא גזרינן. ודע דמדברי תוס' בסוגיין ד"ה ולימא מר דלרבה דטעמא דב"ש לאו משום שביתת כלים אלא דטעמיה דגזרינן דלמא אתי למיעבד בשבת חמשם דטוענים קורה כיון דאי עביד בשבת א"ח חטאת ל"ג. ולרב יוסף דס"ל דטעמא דב"ש משום שביתת כלים לא תקשה אמאי טוענים קורה היינו דאזיל ממילא שפי מכל הנך דמתני'. מזה נכתר לענ ד דברי המג"א סי' ש"ח סק"ו דס"ל בפשיטות דבכרמלית ליכא משום שביתת בהסה כדאמרי' ר פ מי שהחשיך דכל שהבירו פטור אבל אסור בבהמת' מותר לכתחלת. דא"כ הא בפשוטו לרב יוסף ניחא. די"ל דכמו לדידן דבמילי דרבנן ליכא משום שביתת בהסתו ה"נ לב"ש לענין שביתת כלים משו"ה בטענת קורת דתוי רק דרבנן אין בו משום שביתת כלים. עי' בס' תוס' שבת שם. אך לדברי הר"ן דנקט באמת הכי כיון דהוי דרבנן אין בו משום שביתת כלים. י"ל דה"נ לדידן לענין שביתת בהסתו: [אות כד] שם בת"ו ד"ה ששוענין. איכא חיוב חטאת משום חצד. לענ"ד נראה דתתום' לא הי'צרכו לזה אלא לטה דס"ל דהא דאמרינן בדף י"ח דתנך דאי עביד בשבת חייב חטאת גזרו בהו ערב שבת עם חשיכה חיינו דלאו משום שביתת כלים הוא אלא מטעם גזירה שיעשה כן בשבת כמבואר בדבריהם בדף י"ח ע"א ד"ה ולימא מר.

מש"ה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

וכך הוא ראוי לאכילה ואם ליכא למיגזר שמא יאתה בגחלים: הررה״ע) על גבי גחלים. אלא כדי שיקרמו פניה עה) מבעוד יום. רבי אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה״ע): יא משלשלין את הפסח בתנור״ע) עם השבה״ע). ומאחיזין עש)

מחמירין בית הלל. ומכל מקום מלת עם אינה מתפרשת בשום דעם הסמם היינו בעוד הסמם על האדן וקודם שתלא מעליה. ויהיה עם חשכה בהפך קודם שחשיכה שעדיין החושך לא בא. וקשה לאמאי קא משני בלישניה. וראיתי להרמב״ם בחיבורו פ״ו מהלכות שבת שמינה גם כן בדין דלעיל וכתב קודם שחשיכה וא״ל דהכי גרים לעיל במשנה. שבפירושו כתב עם הסמם והרב המגיד כתב עליו וזה לשונו ומ״ם רבינו קודם חשיכה ובמשנה עם הסמם לפי שבכר ביאר שמתשקע החמה עד שיראו שלשה כוכבים הוא בין הסמסות שהוא שפק חשיכה עכ״ל. ולכאורה נראה שכבר אומר דהרמב״ם מאחר הזמן עד שחשיכה ודאי ולפיכך לא כתב עם הסמם דהוה משמע משתשקע החמה. ונעמנו של הרמב״ם מטוס דבין הסמסות שהוא שפק לא גזרו בכל הני אלא דקשה לי לומר כן שמלשון המשנה מתבאר לתומרא דמשקיעת הסמם אסור הילכך נראה לומר דהכי קאמר לפי שבכר ביאר שזהו שפק וכו׳ וא״כ לא אינכפת בשיטו הלשון דמכיון שספק חשיכה הוא מבתשקע החמה הילכך מ״ם קודם שחשיכה כבר נתן הספק בכלל האיסור. וכן ליסגא דמתניתין דהכא ולקמן עם השיכה היינו עם תחלת חשיכה וכדמוכח בהדיא במשנה דסוף פ״ב ומסתמא הכי נמי דכותה ועיין מ״ם עם בס״ד. ומעתה הוחיל ואין בכך כלום ניחא ליה להרמב״ם למנקט בדינא דלעיל נמי עם חשיכה כי היכי דבהך משנה ובדלקמן נקט התנא נמי בלישניה עם חשיכה ואכתי לא ידענא טעמא במשנה. ועוד ק״ל אמאי נקט כלל עם חשיכה בהך דלאיסורא כמו דלא נקט בכולהו דב״ם דלאיסורא. ועוד דלנקטיה בריש״א [גבי] אין טולין וכו׳ והוה ניחא קלת משום דאמינא דמשום דבמתניתין דלקמן דהתירא בעי למינקט להכי נקטיה נמי הכא דהוי דומיא דלגייא פסח דלקמן: רבי אליעזר אומר וכו׳ פסקו הר״ב והרמב״ם דאין הלכה כמותו ובספרי הרמב״ם שלפני המגיד פסק כמותו וכתב שסובר דלפרושי קאתא. ועיין מ״ם בסוף בבורים ועוד כתב טעם אחר אבל הר״ן כתב דלהב״י היא וקיי״ל דמשמתו קב ונקי: יא ומאחיזין את האור

ולא כתב עם הסמם דהוה משמע משתשקע החמה. ונעמנו של הרמב״ם מטוס דבין הסמסות שהוא שפק לא גזרו בכל הני אלא דקשה לי לומר כן שמלשון המשנה מתבאר לתומרא דמשקיעת הסמם אסור הילכך נראה לומר דהכי קאמר לפי שבכר ביאר שזהו שפק וכו׳ וא״כ לא אינכפת בשיטו הלשון דמכיון שספק חשיכה הוא מבתשקע החמה הילכך מ״ם קודם שחשיכה כבר נתן הספק בכלל האיסור. וכן ליסגא דמתניתין דהכא ולקמן עם השיכה היינו עם תחלת חשיכה וכדמוכח בהדיא במשנה דסוף פ״ב ומסתמא הכי נמי דכותה ועיין מ״ם עם בס״ד. ומעתה הוחיל ואין בכך כלום ניחא ליה להרמב״ם למנקט בדינא דלעיל נמי עם חשיכה כי היכי דבהך משנה ובדלקמן נקט התנא נמי בלישניה עם חשיכה ואכתי לא ידענא טעמא במשנה. ועוד ק״ל אמאי נקט כלל עם חשיכה בהך דלאיסורא כמו דלא נקט בכולהו דב״ם דלאיסורא. ועוד דלנקטיה בריש״א [גבי] אין טולין וכו׳ והוה ניחא קלת משום דאמינא דבמתניתין דלקמן דהתירא בעי למינקט להכי נקטיה נמי הכא דהוי דומיא דלגייא פסח דלקמן: רבי אליעזר אומר וכו׳ פסקו הר״ב והרמב״ם דאין הלכה כמותו ובספרי הרמב״ם שלפני המגיד פסק כמותו וכתב שסובר דלפרושי קאתא. ועיין מ״ם בסוף בבורים ועוד כתב טעם אחר אבל הר״ן כתב דלהב״י היא וקיי״ל דמשמתו קב ונקי: יא ומאחיזין את האור

האור

יכין

לדין. דאל״כ נזרי׳ שמא יאתה (רש״ד ס״כ). ובהא נס ב״ה מודו. ואילה״ק מ״ם בלוגין ויורה דל״ג בזה שמא יאתה (כמ״ו). י״ל לוגין מוגחי בתנור פתוס ומינו פותחו לחתות מדקסי ליה זיקא. ויורה מיירי בעקירה מהלם. ואין בה חסם חיתוי. ונס חסם הנסה אין בו. דמיירי בסתומה סיורה בטיט. משא״כ הכא מיירי בלולה לחתו ע״ג נחלים דבקל יאתה (בבא ד״ח ב׳). ומה״ע נס בחררה בסיפא נס ב״ה מודו. מיהו פירות שנאכלין חיים: כהפוחים וכדומה. מותר ליתן עם חשיכה סמוך לחם. אף בא״ח שיטולו מבעו״י. וכיינו מדלא נרע מנתבטל כחי ביטול קודם שבת. ולא דמי לבגל חי ובילה חיה דאסיר במבכתנו. דהנך הע״ג דחזו חי. אפ״ה רובן לביטול קיימו מדעדיפי בביטול טפי מחי. משא״כ פירות רובן נאכלים חיין מדעדיפי כך טפי מבביטול (ועי׳ רא״ש פ״ד דשבת סי׳ ד׳). אבל אסור להניחן בשבת אפי׳ סמוך לתנור וקודם שהוסק. ואפשר דאפי׳ ע״י עובד כוכבים אסור (בס נמג״א סקי״ד ובאבל בס ע״ד) (אשקובנן): עה) שיתהווה עליו (רינדע) וכל שפורסה ואין

תוספות רע״ק

מש״ה הוצרכו לומר במעמא דאין פורסים מצורה דשטא בשבת פריסתו בשבת ילכוד המצודה משא״כ למה דנקט התוי״ט דטעמא דב״ש משום שביתת כלים הטעם הוא כל מלאכה שאם היה הוא עושה מה שהכלי עושה היה חייב חטאת מצוה על שביתת חכלי שלא יעשה הכלי מלאכה זו. א״כ בלאו הכי אף אם ליכא חשש דבשבת פריסתו ילכוד מ״מ בשעה שיצור בשבת באותה שעה בשהכלי. לוכד הבא לתוכו עושה חכלי מלאכה גמורה מלאכת צידה סה שאדם חייב חטאת אם עושה כייצא בו שלוכד וצד דבר כגלע״ד ברור. אח״ז מצאתי ח״ל שכ״כ בחי׳ הרשב״א במקומו. ומ״מ בזיקר קושית תוס׳ לא הבנתי דהא מדבריהם בד״ה ולימא מר וכו׳ מבואר דס״ל דלרב יוסף דטעמא דב״ש בכולהו משום שביתתכלים ולרבה ס״ל דלב״ש שביתת כלים שייך רק בעביד מעשה אבל לא בסה דאתי ממילא. וא״כ י״ל דלשא באמת בצידה אין הטעם משום גזירה אלא משום שביתת כלים ומיירי במצודה ממש ולא בלחי וקוקרי. ואדרבה בזה טרווה יותר. דלכאורה באמת תשוה כיון דרבת ס״ל לחלק בדין שביתת כלים בין עביד מעשה לאתי ממילא לרבת דרק ב״ש ס״ל ש״כ דאוריתא דלכא גם ב״ה ס״ל כך. והנך דסתירים כגון הני כיון דלא עביד מעשה. גם קשה איך שייך דרבה ס״ל דבריתא דש״כ אתיא כב״ש היכן מצינו דב״ש ס״ל ש״כ דאוריתא הא מעבייתו משום גזירה ולפי הנ״ל ניחא דבמצודה לא שייך גזירה כקושית תוס׳ כיון דגם בפירש מצודה בשבת אינו חייב אלא ע״כ דבמצודה דהכלי עביד מעשה אסור משום שביתת כלים ולא מיירי בלחי וקוקרי. ולא זכיתי לתבין דמנ״ל זה ואדרבה אם לא מיירי בהכי טרווה שמעתא יותר וכנ״ל: משנה י [אות כה] בח״ב ד״ה בדי שיקרום. דנזא יאתה תחלה. ורש״י פי׳ איפכא דר״א חוטרא תיא

דפניה

יכין

חוטין נמשכין ממנה. הו״ל כנקרמו פניה (סס רנ״ד) : עו) ר״ל הלד המדובק בתנור. דסס ממהר להתבטל (אב״ע כ״כ תוס׳ ד״ה איבעי׳ אבל רס״י כ׳ דלד שלגבי אור ממהר יותר להקריס. ועי׳ ר״ג ורע״ז רל״ד סקי״ב). ואמן קיי״ל דבאוהיס לד שתקרס פני״). ולרמ״א לריך שיקרום כל הפת סביב (סס). וכל הנך אס עצר ונתן בלאיסור ע״ג אס מגולה. אס במזיד אסור במו״ס בכדי שיעבו. ואס בשוגג. אס הוא פת. מותר הוא לכל אדס בתון לו כדי ג׳ סעודות. לאכול ממנו כל הג׳ סעודות. ואס יש בכבר מ׳ בכדי ג׳ סעודות. לא יקח לכל סעודה כבר שלם ולהס מבשר. מדלמין חובה כל כך. אבל אס הוא אחר הבילין. אפי׳ עשה בשוגג אסור עד מו״ס בכדי שיעבה. ורק בתון לו כלל מה יאכל. גם בהבטיל שרי בשוגג. מדאסור להתעות בשבת (מג״א סס סקי״ל ופקס״ג): עו) תנורים שלהן היו מקדירה בלי שולים. מחובר בטיט בארץ. ומורידין הכלי בשלשלת להוך פיו: עח) ולא נזרי׳ שיחתה. אף דדמי לגמיס דאסורים לקרות אפי׳ ביחד אבל מדרה (בבא ד״ב ב׳). הכא בני הבורה לפסח זריזין ומדכרי אהדדי: עט) מדליקין: פיא

*) עי׳ מג״א סס ובמתה״ס.

תפארת ישראל

אור גדול

ובנצלה לגמרי חייב אף בגרוגרת ממנו. וזהו חביאיר של הגס׳ דמנחות דצד אחד חיינו הצד של פני האש והצד האחר שכנגדו לא נצלת דבסאכל בן דרוסאי איננו חייב עד שיהא נצלת כולו. ובנצלה לגמרי חייב אם נצלה כגרוגרת לחוד. [ותאבר הדבר נראה כעין שאמרו שבת ע״ח ב׳ ובר״פ חמצניע דכל שאינו כשר להצניע אינו חייב אלא המצניעו. וכל שבצניעין כמוהו כל אדם חייבין ח״נ ו״ל דבנצלה לגמרי דחוי בישול לכל אדם חייב בגרוגרת ממנו. אבל בבסאכל בן דרוסאי איננו בישול לכל אדם רק להבשבל לחוד הלכך איננו חייב רק על כל התתיכה כפי דגלי מחשבתו. עכ״פ אך שיתיה בהסבר הדבר מבואר ברמב״ם הנ״ל דמפרש כן דברי הש״ס דמנחות הנ״ל]. וא״כ סמילא סובן דאיננו ענין כלל לדהכא. דהכא עיקר הגזירה לשמא יתתה. וא״כ אם נימא כיון דכבר התחיל לצלות ליכא חשש עוד לשמא יתתה. א״כ אף דתתם איננו חייב עד שיצלה משני צדדים מ״מ הכא ליכא חשש שמא יתתה ואם נימא כיון דצד האחר לא נצלת עדיין איכא חשש חיתוי וכן מסתבר. א״כ אף אי תני חייב לענין שבת בצד אחד עכ״ז איכא הכא חשש חיתוי מפני הצד האחר. וכן אף אם נצלת לגמרי הצד האחר דכתנ״ג חייב בשבת מ״מ הכא אסור אם הצד האחר לא נצלת כבאכל בן דרוסאי וכנ״ל. ודברי חב״י שהרביב זב ז תמוהין מאוד וצע״ג. וכמו כן

התמוהין

יכין

תוספות רע״ק

תוספות חדשים

כו׳ ולאכתי לא ידענא טעמא במשנה עכ״ל. ולק״מ דלעיל בהתיכה נקט עם הסמם דמשמע דזמן שלפניו דכילי יומא פשיטא דמותר מטמ״ל כאן דלאיסורא נקט עם חשיכה דלאיסור נמשך לזמן אחריו ובאיסור לים לאיקנט עם הסמם דעם הסמם מצייב כל היום שלפניו ובמשנה דלקמן בפסח מטוס דהוא סמוך לחשיכה נקט ג״כ עם חשיכה: [בר״ב] ד״ה בדי שיקרום כו׳ ואין הלכה כר״ש עכ״ל. ובש״ע סי׳ רנ״ד סי״ב פסק לקולא דנהר מיניהו סני לו הפיס שבנגד הסם לו המדובק בתנור ומ״מ מלריך מניהם כן מטמע (ממהרש״ם ז״ל): [תוי״ט] ד״ה ר״א כו׳ אבל הר״ן כתב דהא״י היא עכ״ל. וזה פומה דסתם ר״מ דמתני׳ אינו הלא״י אלא ר״מ הגדול רבו של ר״ע

ראשון לציון

לגמ״ם עם בס״ד בסס פי׳ הרמב״ם אין לאיס מפסס ומ״ם: ו [במשנה] אלא כדי שיקרמו [בר״ב] ד״ה בדי שיקרום עכ״ל

שנויי נוסחאות

חדרה. בכי״מ את חחررה. נחלים. בכי״ק הגחלים. (מבעוד יום). בד״ג ובכי״מ ליתא. ועי׳ לעיל: ר׳ אליעזר. בד״ג ופיתחו ובכי״ק ר׳ אלעזר. ועי׳ בגמ׳ הירוש׳. בר״ן ר״א בן יעקב ובכי הרלאה מלבוש בהלאית דבריו כן היתה גירסתו ולא כמו שבכון הפוי״ט שכתב „אבל הר״ן כתב דלא ב״ר ר״ח״ ועי׳ בב״ד ובתי״מ בבס הפר״ח. שיקרום. בכי״ק שיקרם. יא בתנור עם חשבת. בד״ג לתנור: בכי״א לתנור ע״ש עם חשבת. וכ״ה בכי״ם ומאחיזין. בר״ג ובמשני״ל ומחיזין וכ״ה בפי׳ ר״ח. בכי״מ ובכי״א ובעיין (ע׳ הז. קד) ומחזין. ובפי׳ המבניות להרמב״ם דפוס נפולי „ופי׳ מחיזין את האור מדליקין הו מבעדין והעיקר מלאחזין כו׳״ ובגוגם הרמב״ם בלויס במה שאתר והעיקר מלאחזין כו׳ בלומר שהיה לה כזאת לריכה להיות מלאה בלא״ף [בלק טעות קטנה נפלה בב״י הרמב״ם או בהגדפס כי ג״ל או בהתיקן בלי ידיד לאחר הח״ת (בני׳ הערוך) או בד״ד (בני׳ ד״ל)]. ואין לוך לדוחקא דהפוי״ט. בוב נ״ל מי שהם בהגלא״ם עמד ע״ז ע״ש:

תוספות הרשים

כו׳ ולאכתי לא ידענא טעמא במשנה עכ״ל. ולק״מ דלעיל בהתיכה נקט עם הסמם דמשמע דזמן שלפניו דכילי יומא פשיטא דמותר מטמ״ל כאן דלאיסורא נקט עם חשיכה דלאיסור נמשך לזמן אחריו ובאיסור לים לאיקנט עם הסמם דעם הסמם מצייב כל היום שלפניו ובמשנה דלקמן בפסח מטוס דהוא סמוך לחשיכה נקט ג״כ עם חשיכה: [בר״ב] ד״ה בדי שיקרום כו׳ ואין הלכה כר״ש עכ״ל. ובש״ע סי׳ רנ״ד סי״ב פסק לקולא דנהר מיניהו סני לו הפיס שבנגד הסם לו המדובק בתנור ומ״מ מלריך מניהם כן מטמע (ממהרש״ם ז״ל): [תוי״ט] ד״ה ר״א כו׳ אבל הר״ן כתב דהא״י היא עכ״ל. וזה פומה דסתם ר״מ דמתני׳ אינו הלא״י אלא ר״מ הגדול רבו של ר״ע

תוספות חדשים

ראשון לציון

לגמ״ם עם בס״ד בסס פי׳ הרמב״ם אין לאיס מפסס ומ״ם: ו [במשנה] אלא כדי שיקרמו [בר״ב] ד״ה בדי שיקרום מפסס ומ״ם: ו [במשנה] אלא כדי שיקרמו כו׳ ציונים

ע״מ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

יציאות השבת פרק א שבת

יכין תפארת ישראל יכין

פ) היא נשכה שבעזרה שיש שם מדורה לכהנים להתחמם. מדהולכין בעזרה יתף על רגליה של שיש. ומשם לוקחין אש למזבח בכל יום (עי' תוס' יומא ע"ו כ'). ומדהוי בעזרה. להכי אפי' במלית רק מעט קודם שבת. שרי. ולא גזרינן שמא יחתה. דכהנים זריזין הן: פא) ר"ל חוץ למקדש: פב) דאש הדליק עץ יחידי. לריך שיאחז האור ברוב עציו ורוב הקיפו. ואש יש הרבה עליה. לריך שיעלה מבעוד יום הבלבת מאליה. ואל"כ אסור להתחמם בו בשבת (רג"ה ס"ח): פג) אש הסיק בחמין. (קאהלנון) בל"ח: פד) אפילו לא אחז האור רק כ"ש פני דמעלמן דולקין והולכין (שם ס"כ):

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א משנה א המוציא ברשות הרבים לרשות היחיד. או איפכא. אפילו נשאר האדם עומד במקומו והוציא או הכניס שעשה עקירה כאן והנחה כאן. אם במזיד חייב סקילה. [אב"י ובהתראה ובלא התראה ברת]. ואם בשוגג חייב חטאת. אבל בעשה רק עקירה או רק הנחה. פטור אבל אסור: **משנה ב** כל עסק שיש בו שיהוי. אפי' עושהו לכבוד שבת כגון גלוח מעשה אומן או לכנס לסרחץ וכדומה. בע"ש וכ"ש בימי החול. אסור להתחיל בו אחר שעה ו' ביום דהיינו סמוך למנחה גדולה שהיא בשעה ו' ומחצה. רק יתפלל תפלת מנחה תחלה. רק שאם התחיל אינו מפסיק. וזה דוקא שהיא עסק שיגמרו ויה"ה לו עוד שעה להתפלל אח"כ. וכ"כ לא יסב בסעודת גדולה של חבורה אפי' סמוך למנחה גדולה הנ"ל. או אפי' סעודה קטנה של יחיד בשעה ט' שהיא סמוך למנחה קטנה שהיא בט' ומחצה. עד שיתפלל תחלה. ורק בהתחיל אינו מפסיק. אבל בב' לריעתא סעודת גדולה סמוך למנחה קטנה אפי' התחיל מפסיק. מיהו בהתחיל ללמוד תורה. אפי' התחיל בזמן איס ר א"צ להפסיק. אם יש שהות שאחר גמר למודו יש לו עוד פנאי להתפלל. ורק במלמד לאחרים אפי' ליכא שהות אח"כ. א"צ להפסיק. מיהו לק"ש דאורייתא. אפי' יחיה לו שהות אח"כ צריך להפסיק: **משנה ג** כל דבר שאינו בידו של אדם ממש. כגון מחט שתחוב בבגד. וקסת שתחוב להכותב אחורי אזנו. וכדומה. לא יצא אדם עמו לרה"ר סמוך לחשיכה. פן ישכח שהוא שבת. או שיסבור שבאופן כזה מותר להוציא או להכנים מרשות לרשות בשבת. מיהו לדידן דליכא רשות הרבים שרי: **כל** דבר של עיון הימב אסיר לעשות לאור נר של שמן. אבל אצל נר שעוה או נר חלב קרוש כשעה. מותר. מיהו התינוקות שאימת רבן עליהן. או הרב בעצמו שמביט רק לפעמים בהספר. או כשארם משגיח על הקורא. שלא יפה הנר. אפי' בנר שמן מותרים לקרות: **ובאותה** שעה שנזרו גזירות הנ"ל גזרו נמי שלא יאכל הבעל עם אשתו נדה בשולחן א' סמוכים בלי תיכר ביניהן. אפי' אם גם הוא זב שהבעילה קשה לו. אפ"ה חיישי' שע"י התקרבות זה. יתקרבו נמי לבעילה: **משנה ד** ובכל הנ"ל אסרו ב"ש. וב"ה היו מקילין. רק מדעמדו למנין ורבו ב"ש. פסקינן כותיי': **משנה ה** אין אדם מצווה על שביתת כליו ולכן מותר ליתן דיו וצבעים וכרשינין של מאכל בתבה לתוך המים בע"ש סמוך לשבת. אף שנשורין ויתוקנו בשבת: **משנה ו** וכ"כ מותר מה"ם לתת סמוך לשבת אונין של פשתן לתוך התנור אף שיתלבנו עי"ז בשבת. וצמר לתוך הצבע שבירה הנעתקת מהאש. שאין חשש שיחתה. אף שיקלוט הצבע בשבת. וכ"כ מותר לפרוש מצודות לבע"ח אף שעי"ז יצידו בשבת: **משנה ז** ואפי' בדבר שיחשדוהו שנעשה מלאכת בשליחותו. כגון שמוכר לעובד כוכבים סמוך לשבת מטלטלים. או שמוען את חמורו של עובד כוכבים במשא. או שמטעין משא של עובד כוכבים על כתף העובד כוכבים. והרי יוציאו המשא בשבת מרה"י לרה"ר. הכל שרי כשמוציא העובד כוכבים המשא. מביתו קודם שבת: **משנה ח** ואפי' שיעשה העובד כוכבים מלאכת בכלי של ישראל לתקנה. כגון שנותן לו סמוך לשבת ב"פ לכבסן. ועירות לעבדן. אפ"ה כל שנמסר לעובד כוכבים מבעו"י והוציאו מבית ישראל מיד. מותר. אבל יש בזה ז' תנאים המבוארים **בכלכלת שבת**. [בכללי מסירת דבר למלאכת מע"ש]: **משנה ט** וכ"ש שמותר לטעון קורות כבדים על זיתים מהונים. וענבים מרוסקין מבעו"י. אף שכובשין ומזיבין המשקים בשבת: **משנה י** אבל אסור לתת סמוך לשבת מאכל דלא הוי חי אצל האש כדי שיתבשל אי יצלת בשבת. אם לא שיתבשל כחצי בישולו קודם שבת. מדאל כ חיישי' שמא יחתה גחלים סביב לקדירה בשבת למהר בשולו. ואפי' בצל וביצה דחזו גם חי. אפ"ה עדיפי טפי בבישול. דהרי רובן לבישול קיימו (משא"כ תפוחים חיין מותר. מדרובן נאכלים חי). וכ"כ אסור ליתן פת לתוך התנור סמוך לשבת. עד שידע שיקרם פניה העליון או התחתון קודם שבת. דאל"כ חיישינן שיהתה בנ"ל. אף שיש בניף התנור כותלים סביב. אפ"ה חיישי'. מיהו באפש' שיקרם פניה כנ"ל. או אפי' בחררה ע"ג גחלים. שהגחלים מגולים מכל צד. אפ"ה לא חיישי' שיחתה: **מי"א** אע"ג דגם בב' שקורין באור הנר חיישי' שמא יפה כמ"ג) מדאין כל א' משגיח על חבירו. אפ"ה מותרים בני חבורה לשלשל פסחן לתנור. אף שלא נצלה חצי בישולו קודם שבת. ול"ג שיחתו. דבני חבורה בפסחן שהיא מצוה רבה ותירין הן: **וכ"כ** מותרים להדליק מדורה סמוך לשבת בבית המוקד שבעזרה. דכל כהן בעזרה זריז הוא ולא יחתה משא"כ חוץ לעזרה אסור לעשות כן אם לא שתהא השלחבת מרובן עולה מאליה קודם שבת. מיהו בהדליק פחמין מדהדליק קצת קודם שבת. לא יכבה ולא חיישי שיחתה:

בפחמין כ"ש מי"ר שם בל' י"ם פוס"ע ל"ח פי' בל"ה פ"ב ב':

שנויי נוסחאות

במדורת בכי"ק למדורת. כדי שתאחוז האו' ברובן. במכנ"כ. ברובו: בד"כ.. שיצת.. ברובו: בכי"ל.. שיוצת.. בכי"מ הוגס.. שיצית.. בכת"ב. שתצית את האור: ר' (יהודה). במכנ"כ ד' שוקלינו ל"ת: בפחמין כל שהוא. בד"ג אף בפחמין כל שהן. וכ"כ בכע"ב ועי' תוי"ט:

תוספות חדשים

ר"ע ולית הלכתא כווסיס נמוס דשמותי הוא ולא נמלאת בוס גירסא דגרים בכה לאל"י ולכן נ"ל שהוא גלין שבכיסו בדברי הר"ן ומתו"ס לא תלי ולא מרגיס ומה שפירש הר"ב בדברי ר"א הוא פ' סכרמב"ם אבל בס"ה פי' בסיפך ועי' בהיס. פר"ח: יא [בר"ב] ד"ה אף בפחמין כ"ם כו'. לתתו' נהו והלכה כר"י כו' מכ"ל וכ"פ בס"ע סימן רל"ה:

ראשון לציון

ע"ה ב' כתבו הוס' בד"ס פורסה ואין מוטין נמסכין סימכה גרלה כי אפי' גוגה עד ביקרמו סיגיס דפ"ק דשבת:

תוספות רע"ק

דפניה שכלפי האור ממהר לקרום והדבר קשה שיחלקו במציאות. ונראה דרש"י מיירי בתנור שאינו גרוף וכיון שיש בו עדיין אש ב ו ד א י הצד שכלפי האש נאפה תחלה. ותר"ב מיירי בתנור גרופה שאז צד המדובק נאפה תחלה מן הצד שכלפי האויר ודייקא לישנא דרש"י שכתב לצד האור והר"ב כתב כלפי אויר התנור וחיינו כנ"ל (ש"ל):

אור גדול

חסוהין דברי המנחת חינוך מצוה ז' שכתב לענין פסח דאף אם כמאכל בן דרוסאי הוי צלי גמור מ"מ בענין מב' צדדים כדאיתא מנחית נ"ז א'. ובאמת איננו ענין האחר מן החתיכה לא נצלה. ואי אכל הצד שלא נצלה א"כ אף אם הצד תאחר נצלה לגמרי דתוא חייב לענין שבת וכנ"ל מ"מ תכא חייב משום גא דהתם חייב על הצד שנצלה והכא חייב על הצד שלא נצלה ואיננו ענין כלל זה לזה וכנ"ל:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק ב א במה מדליקין. גר של שבת במה עושין פתילות ושמנים להדליק: לא בלכש. כמין למר ים בארז בין הקליפה לעץ וקרוי לכש: בחוסן. פשתן שאינו מטפן: בכלך. פסולת של מסי: בפתילת האידן. כמין למר ים [בערבה] בין הקליפה לעץ: בפתילת המדבר. עלי עשב ארוך שנולין לוחש ומדליקין בהן: בירוקה שעל פני המים. כמין למר שגדל בדופני הספינה ששהתה זמן מרובה במים. עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים: לא בזפת* ולא בשעוה. שלא יתן זפת נמס ושעוה נחכת בגר במקום שמן וידליק אבל לעשות כמין פתילה ארוכה שרגילין לעשות משעוה שרי: לא בשמן קיק. שמן היולא מגרעינים שבתוך הלמר גפן שקורין קוטו"ן. ויש מפרשים קיקיון דיונה והוא עשב שעליו גדולים ונקרא בערבי כרו"ע והשמן היולא ממנו עב ביותר. ופתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהם מה טעם מפני שהאור מסלסלת בהם לומר שאין האור נכנסת תוך הפתילה [אלא] סביב מבחוץ. ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם לפי שאין נמשכים אחר הפתילה ומתוך שאין הגר דולקת יפה חייבין שמא יטה* השמן על פי הגר וגמלא מבעיר. א"כ שמא יגיח הגר ויצא. ואנן קיימא לן דגר של שבת חובה: ולא בשמן שריפה. שמן של תרומה שנטמא. ואמאי קרי ליה שמן שריפה הואיל ולשריפה עומד שהרי אסור באכילה. וביום טוב שחל להיות בע"ש עסקינן. שכשמדליק הגר מבעוד יום נמלא שורף שמן טמא של תרומה בי"ט ואנן ק"ל אין שורפין קדשים בי"ט דכתיב (שמות י"ב) והנותר* ממנו עד בקר באש תשרופו ודרשינן קרא הכי והנותר ממנו עד בקר שני עמוד ותשרפנו שאין שורפים הנותר בי"ט. והוא הדין לכל שאר קדשים הנשנים שריפה: וחכמים אומרים אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו. ותנא קמא נמי אמר ולא בחלב כל חלב במשמע. אלא איכא בין חכמים לתנא קמא דחד מינייהו סבר דברי להדליק בחלב מבושל

כשמעון

פ"ב א בשאר שמנים ופתילות מדליקין גר שבת: ב) מפרש פתילה פתילות הפסולות: ג) למר שבארז בין קליפה לעץ (אב"י גולא מסתפינא ג"ל שהוא הלמר שעל הארז מבחוץ. שכן בלשון יון נקרא הלמר שעל הארזים לייבען. וסיינו דקאמר בש"ס שימרתא דארזא בי'. ר"ל על הארז מבחוץ): ד) פשתן שאינו מנופן (לונגעהעכעלעטס פלאַכס): ה) פסולת מסי: ו) לידן הוא ערבה. בל"י איטצא. ופתילת. הוא הלמר המצוי בין הקליפה לעצו. בל"ח (ווייד ענבאַסט): ז) (נעסעלקרויט): ח) למר הירוק שגדל בחפן ספינה ששהתה במים ועי' שבת דק"מ ב' ומשי במיא דחרילי ופי' רש"י שירוק שע"ג מים העומדים יש בהן שמנונית. וא"כ אפשר שכשיתיבש יקחוהו לפתילה. עד כאן דיני פתילה. ושעם פסולן שאין הלהב נכנס בו אלא מסכסכו מבחוץ: וג"ל דשער ולמר פסולי מהאי טעמא (א"ת רש"ד). ומהשתא מפרש שמנים הפסולים משום דשמנן עב. ואינו חולק יפה. (א) ושמא עי"ז יטה. לו יניחנו ויצא והרי שעודת שבת לריך גר. וה"ש נמי דפתילות: ט) (פנך): י) (וואכס) מהוהך: יא) שמן שמולאין מהגרגרים של למר גפן (בוימוואל קערנער): יב) ר"ל שמן תרומה שנטמא. שאינו ראוי רק לשריפה. וביו"ש בע"ש עסקינן. שאסור לשרוף קדשים ביו"ט. ואינו"ש דבתרומה יכול להנות בשעת שריפה. אפ"ה אסור דגזרינן תרומה אטו קדשים: יג) שכשהיבש מדליקו כלבוקה: יד) ר"ל דטעמי. דחלב מבושל נמשך אחר הפתילה. רק דת"ק ורבנן דסיפא גזרו מהוהך אטו אינו מהוהך (כש"ס כ"ח ח'). ואינו לא גזר: טו) הכמים היינו ת"ק. רק איכא ביניהם בנתערב קלת שמן בחלב. דלחד מייהו אסור. ולאידך שרי (וכהא מתורץ לע"ד. דהוא"ל בקאור ותכמים אוסרים. אלא דאי סוה תני הכי. סוה משמע דקאי אמאי. דמיירי באינו מעורב בשמן אלא דכש"ם מסופק. דלפי דקאי את"ק. דלמא אסא דקאמר ת"ק משורל בשמן שרי. קאמרי אינהו אחד אחד. דכמו באינו מבושל לא מהני שיהוי. מדאינו מתערב. כ"כ במבושל. או דלמא דלת"ק אסור משורב בשמן. וקאמרי אינהו אחד אחד להשוותן. דדוקא בשהמבושל אינו מעורב. דאז שוה לאינו מבושל דלא שייך בו שיהוי אבל כשהמבושל משורב שרי. לכן קאמר הש"ס ולא מסיימי). וקיי"ל דאין מדליקין בכל אלו אפי' במעורבין בשמן. גזירה אטו בעינא ולא הוה גזירה לגזירה. דשמא יטה קרוב ליודאי. משא"כ בחלב מהוהך שרי במעורב בקלת שמן. דהרי מהוהך נופי' אסור רק מטעם גזירה. אטו אינו מהוהך. ולהכי במעורב הו"ל לגזירה לגזירה. מיהו גרות שעוה או חלב או זפת. העשויין כפתילה כעין שלנו. מותר לכתחילה. דאז ספיר נמשך עם הפתילה שבתוכה (שם בע"ז סק"ס) ואותן האסורים להדליק בהן. והדליקן בהיסור. אסור להשתמש לאורן. מיהו בדולק עוד גר כשר אלא הפסול. אף שלא לצורך מותר להשתמש. ולאין הגר הכשר דולק רק בחדר אחד מהדליו. אז

עכ"ס

פרק ב א אין מדליקין לא בלכש וכו'. פי' הר"ב ז"ל שמא יגיח הגר ויצא ואנן קי"ל דגר של שבת חובה. גמ'. ובפירוש הרמב"ם כתוב מלוה ונראה שהוא ט"ס. וכן בחיבורו רפ"ה כ' חובה וביאר ואמר שאינו רשות בידו להדליק ושלא להדליק ולא מלוה שאינו חייב לרדוף אחריה אלא חובה וחייב לרדוף אחרי' שיעשנה [*וז"ל רש"י (דף כ"ה ע"ב) חובה. כבוד שבת הוא שאין שבודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא בפי' בתרא דיומא [ע"ה ב'] ע"כ. והכי אמרינן התם ותזגח משלוס נפשי (איכה ג') א"ר אבהו זו הדלקת גר בשבת ופירש"י הדלקת גר בשבת שלא ה"ל ממה להדליק ובמקום שאין גר אין שלוס שהולך ונכשל והולך באפילה ע"כ]: בכלך. פי' הר"ב פסולת של מסי. מפיים רש"י העשוי כבובעים והוא בית

פ"ב א במה מדליקין[א]) ובמה אין מדליקין. אין מדליקין[ב]) לא בלכש[ג]) ולא בחוסן[ד]) ולא בכלך[ה]) ולא בפתילת האידן[ו]) ולא בפתילת המדבר[ז]) ולא בירוקה שעל פני המים[ח]). ולא בזפת[ט]) ולא בשעוה[י]) ולא בשמן קיק[יא]) ולא בשמן שריפה[יב]) ולא באליה*[יג]) ולא בחלב נחום המדי אומר מדליקין בחלב מבושל[יד]). וחכמים אומרים אחד מבושל אחד שאינו מבושל אין מדליקין בו[טו]):

התולעת וע"ל בפירוש מ"ב פ"ט דמס' כלאים והרמב"ם בפ"ה מה"ש כתב מסי סתם: ולא בשמן שריפה. מ"ש הר"ב דכתיב והנותר ממנו עד בקר ודרשינן וכו' דלעיל מיניה כתיב ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר וגו'. אלא הכי קאמר לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו באהוהו בקר שהוא בקר ראשון עד בקר שני כו'. ובמשנה י' פרק ז' דפסחים מפרש הר"ב בע"א. ולא קשיא דהך דהכא תנא דבי חזקיה והך דהתם רב אסי אמרה. ומ"ש הר"ב והוא הדין לכל שאר קדשים הנשנים שריפה וכתבו התוס' וא"ת הואיל ובקר שני אמר רחמנא הילך ילפינן דאין שריפת קדשים בי"ט דהא אפילו בלא מולאי י"ט נמי אין שורפו וא"כ גזירת הכתוב הוא לברוף בבקר שני. וי"ל [דהא] דאין שורפין

פ"ב (**א**) וכן כ' הר"ב. וכ' עלה הגאון הגדול מו"ה עקיבא אייגש"ל וז"ל. שעם הא' כ' הרמב"ם פ"ו משבת (אמר המחבר נס רש"י כ"כ דכ"א ה'). ושעם ב' כ' הרמב"ם בפירושו. וקי"ל לשעם ב' למה אסור להדליק מהן גר המוכה בכבת. למ"ד מותר להשתמש לאורה. ול"ע. קרא הקורא בהרים לפע"ד אין זו קושי' ואלדכה שפי מהתם כ"ל רא' לרמב"ם בפירושו. ואי לשעם קמא שמא יפה. ק' מדכלל וקאמר (שבת כ"א ה') שכל שמנים שאין מדליקין בשבת. אין מדליקין בחנוכה. מדשתם משמע דכלל נמי שמנים שריחן רע. ואמאי הרי בהכך אין הטעם שמא יפה. רק שמא יניחנו ויצא (כשבת כ"ס ב'). ואי"כ אמאי לא ידליקן בחנוכה בשבת. אע"כ כיון דהא דגר בשבת במקום שעודה הוכה. הוא רק שלא יאכל בחושך (כתוס' בשבת כ"ס ב'). וכיון דלהך מ"ד מותר להשתמש בגר חנוכה. א"כ א"ל גר אחר במקום שעודה וכשיהי' ריחו רע יניחנו ויצא

יכין — תפארת ישראל — בועז

פ"ב א) בשאר שמנים ופתילות מדליקין גר שבת: ב) מפרש פתילה פתילות הפסולות: ג) למר שבארז בין קליפה לעץ (אב"י גולא מסתפינא ג"ל שהוא הלמר שעל הארז מבחוץ. שכן בלשון יון נקרא הלמר שעל הארזים לייבען. וסיינו דקאמר בש"ס שימרתא דארזא בי'. ר"ל על הארז מבחוץ): ד) פשתן שאינו מנופן (לונגעהעכעלעטס פלאַכס): ה) פסולת מסי: ו) לידן הוא ערבה. בל"י איטצא. ופתילת. הוא הלמר המצוי בין הקליפה לעצו. בל"ח (ווייד ענבאַסט): ז) (נעסעלקרויט): ח) למר הירוק שגדל בחפן ספינה ששהתה במים ועי' שבת דק"מ ב' ומשי במיא דחרילי ופי' רש"י שירוק שע"ג מים העומדים יש בהן שמנונית. וא"כ אפשר שכשיתיבש יקחוהו לפתילה. עד כאן דיני פתילה. ושעם פסולן שאין הלהב נכנס בו אלא מסכסכו מבחוץ: וג"ל דשער ולמר פסולי מהאי טעמא (א"ת רש"ד). ומהשתא מפרש שמנים הפסולים משום דשמנן עב. ואינו חולק יפה. (א) ושמא עי"ז יטה. לו יניחנו ויצא והרי שעודת שבת לריך גר. וה"ש נמי דפתילות: ט) (פנך): י) (וואכס) מהוהך: יא) שמן שמולאין מהגרגרים של למר גפן (בוימוואל קערנער): יב) ר"ל שמן תרומה שנטמא. שאינו ראוי רק לשריפה. וביו"ש בע"ש עסקינן. שאסור לשרוף קדשים ביו"ט. ואינו"ש דבתרומה יכול להנות בשעת שריפה. אפ"ה אסור דגזרינן תרומה אטו קדשים: יג) שכשהיבש מדליקו כלבוקה: יד) ר"ל דטעמי. דחלב מבושל נמשך אחר הפתילה. רק דת"ק ורבנן דסיפא גזרו מהוהך אטו אינו מהוהך (כש"ס כ"ח ח'). ואינו לא גזר: טו) הכמים היינו ת"ק. רק איכא ביניהם בנתערב קלת שמן בחלב. דלחד מייהו אסור. ולאידך שרי (וכהא מתורץ לע"ד. דהוא"ל בקאור ותכמים אוסרים. אלא דאי סוה תני הכי. סוה משמע דקאי אמאי. דמיירי באינו מעורב בשמן אלא דכש"ם מסופק. דלפי דקאי את"ק. דלמא אסא דקאמר ת"ק משורל בשמן שרי. קאמרי אינהו אחד אחד. דכמו באינו מבושל לא מהני שיהוי. מדאינו מתערב. כ"כ במבושל. או דלמא דלת"ק אסור משורב בשמן. וקאמרי אינהו אחד אחד להשוותן. דדוקא בשהמבושל אינו מעורב. דאז שוה לאינו מבושל דלא שייך בו שיהוי אבל כשהמבושל משורב שרי. לכן קאמר הש"ס ולא מסיימי). וקיי"ל דאין מדליקין בכל אלו אפי' במעורבין בשמן. גזירה אטו בעינא ולא הוה גזירה לגזירה. דשמא יטה קרוב ליודאי. משא"כ בחלב מהוהך שרי במעורב בקלת שמן. דהרי מהוהך נופי' אסור רק מטעם גזירה. אטו אינו מהוהך. ולהכי במעורב הו"ל לגזירה לגזירה. מיהו גרות שעוה או חלב או זפת. העשויין כפתילה כעין שלנו. מותר לכתחילה. דאז ספיר נמשך עם הפתילה שבתוכה (שם בע"ז סק"ס) ואותן האסורים להדליק בהן. והדליקן בהיסור. אסור להשתמש לאורן. מיהו בדולק עוד גר כשר אלא הפסול. אף שלא לצורך מותר להשתמש. ולאין הגר הכשר דולק רק בחדר אחד מהדליו. אז

עכ"ס

א במה מדליקין. כ' פ"ב נלליס ב' פ"ב מ"ל ב' פ"ל: אין מדליקין. מי"ל פ"ס מ"ל: שבת ה"ה. פמ"ג נאין פ"ס מוש"ח מ' כ' כמ"ל: ולא בזפת. מי' כ' כמ"ל: שם ה"ח פמ"ב שם מוש"ע שם פע"ף ב':

שנויי נוסחאות

א בלכש. וכ"ה בערוך ע' עמר וע' כך. בכי"ק בלגש. וכ"ה בערוך שרק לגכ. ביבוכל' לא בלכש ר"ה כ"ב אמר לוגשא ושיין עיין פסלס: ולא בחיסן. כמסגיל לא.. האידן. בכי"ק העידן. ולא בזפת. בד"נ לא.. ומכון הוא בדקאמרי בגמ' עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים. עיין קול הרמ"ז והגהות הגר"י בלנן. ולא בשמן קיק. במכני"ל לא. ולא באליה. במכני"ל לא.. וכתב הרב בעל ד"ס, ונראה דפלוגתא דנחום המדי וחכמים קאי נמי אאליה דמ"ש ובכלל חלב הוא לכן פלגינהו מלידן ועי' תורע"ש בכס הכ' ב"ד:

תוספות הדשים

[בר"ב] ד"ה והכ"א כו' דכרי להדליק בחיב המוכל כו' עכ"ל. וכ"ה בס"ע סימן רס"ד סעיף ה':

ראשון לציון

א [במשנה] ולא בזפת. מפי' הר"ב וכן מביכים"ש מבמע גרסתם לא וסייע מנוס דזם תחלה פסולי שמנים: [בר"ב] ד"ה ולא בשמן וכו' ק"ל כבי כו'. עיין יסל"מ:

תוספות רע"ק

פ"ב א[אות כט] במשנ' ולא באליה. היינו לא בשומן מחור ולא בחלב ושומן חזי להדלקה מפי' מחלב. ותא דלא תני איפכא דלהוי זו אף זו משום דבעי למתני עלה דחלב פלוגתא דנחום ורבנן ב"ד: [אות בו] ברע"ב ד"ה לא בזפת. בהרמ"ז כתב שהיא הגי' הנכונה בלא וי"ו משום דהוא ראשית השמנים: [אות כז] ברע"ב ד"ה לא בשמן קיק. שמא יטה. פעם זה כתב הרמב ס פ"ה מהל' שבת וכן מבואר בתוס'. ופעם הב' כ ת ב הרמב"ם בפירושו ולא הזכיר רק פעם הדא. אבל באמת קשה לי דהא מוכרח דהמעם שמא יפה מהא דאסרינן להדליק בהם גר חנוכה בשבת לע"ד דמוחר להשתמש באורה. והיינו ע"כ משום שמא יטה וכ"כ הה"מ:

[אות כח] ברע"ב ד"ה ולא בשמן שרפה דכתיב והנותר. אע"ג דיכול להנות בשעת שריפה

יהוי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שורפין בלילה היינו משום דהקפיד הכתוב שלא לשרוף קדשים בלילה כדאסכתן בשלמים דאין נאכלין לאור ג' ואפילו הכי אין נשרפים אלא ביום ג' כדדרים ברים פסחים ע"כ. ועיין עליו במשנה ג' פרק ז' דשקלים ובמשנה ז' פ"ה דזבחים והא דאמריק בתרומה דאין שורפין ביום טוב פירשו בתוספות דגזירה הוא דגזרו תרומה אטו קדשים אבל לא דילפי תרומה מקדשים דשאני קדשים שאין נהנין בשריפתם. משא"כ תרומה טמאה דיתנה להדלקה כדתנן בסוף מסכת תרומות: **ב** [*בשמן פקועות. פי' הר"ב דלעת מדברית. ועוד מזרע לגון: פקועות. דלעת מדברית: נפט. מין זפת הוא ולבן* וריחו רע והלכה כחכמים ממדליקין בכל הממנים מן מאוכן

ב אין מדליקין. כ"ל פ"נ כ"ג פ"ל ומזמור ה"ח וכ"ג. מתחומת בהעליפר סימן ת': אין מדליקין בעטרן. מיי' פ"ה מהל' שבת ה"י סמ"ג לאוין ס"ה סיל ובו"ע ת"ח ס"ו לס"ד כעיף ג': בכל השמנים. מיי' שם הל' י"ח סמ"ע שם פעיף ו':

שנויי נוסחאות

ב בשמן שרפה. כק"ז שמן שרפה. בשמן שומשמין. כ' שביי"ר שמן.. וכן כל הנר דבסמוך (כל ביי"ם) מון מן המחיון בשמן זית.

תוספות חדשים

ב [משנה] פקועות. פי' בערוך ובהרע"ב כפי' בתרגל דעוקלין מהני ד'. פר"ח: [ברע"ב] ד"ה נפט מין זפת כו' ולו' כחכמים כו'. עכ"ל וכ"ש בהר"ל:

ראשון לציון

[בר"ב] ד"ה והכ"א וכו' ולא מהבר לתנאי בהגמוד כו' דף כ"ד: [בא"ד] והלכה כחכמים עיין יסל"מ:

תוספות רע"ק

והוי הבערה לצורך כבר שמן חילון. מ"מ כיון דאסרה תורה לכל הנאות זולת בשעת שריפה עיקרו משום מצות שריפה והוי כמו נדרים ונדבות דאין קריבים בת"מ דבשלחן גבוה קזבו. ריב"א. ולר"י נראה דבתרומה טמאה דאין עושין מכנו דבר לגבוה ל"ש בזה משלחן גבוה קזבו אלא דגזרו חכמים אטו שריפת קדשים. תיס':

[אות ל] שם בהרע"ב ד"ח והכ"א אחד מבושל. דשרי להדליק בחלב מבושל בשמערב בו שמן. אף דבכל פסולי שמנים לא מהני ליתן בו שמן כ"ש. היינו דגזרינן דלמא אתי לאדליקי בעינייהו (ולא חשיב גזירה לגזירה דודאי יבה כיון דאינו נמשך אחר התפילה) אבל בחלב מהותך דאסור רק משום גזירה אטו שאינו מהותך (ולא הוי גזירה לגזירה כנ ל

יכין תפארת ישראל בועז

עכ"פ לצורך מותר להשתמש אגל הנר פסול. דע"י הנר הכבר מחלק בביתו. יזכור אלא להעות (מג"א סס קס"ד): מז) טעם דמתני' דלעיל קאמר. דהא דאין מדליקין בשמן שריפה בע"ש (ב): יז) פסולת הזפת (המרליכט) בל"א. והוא רך ונמשך לאחר הפתילה טפי מזפת: יח) דריחו רע: יט) חוץ מהבך שנזכרים במשנה ז': כ) (ליינזאמען). [אב"י ל"מ כ"ל דלפי מ"ש הר"ב כאן שהוא זרע דק מתוק. וכא' ממנו הרבה. א"כ אינו (ליינזאמען). רק מין למת הנקרא בל"ו זעזאמען. ובל"ר זעזאמוס. ובמלרים קורלים אותו שמזעס. שקרוב כמנעת לפס בומשמין. בהעיד עליו התכס וחלגיי כמכעות אלו. שמלוי הרבה בא"י. ויש לו גבעול גבוה ו' אמות המתליף כל שנה. ובראשו גדלים כעין שרביטי קטיות שלו. מלאים זרע עגול דק ולבן. כעין דוחן שלנו. והעיד התכס אבור שעולים במלרים מהגרעינים הללו שמן לבן טוב למאכל. ולהדלקה. מדאינו מעלה עשן. ויש לו ג"כ ריח טוב] : כא) שמן הנעלר מזרע לגון: כב) (טרלאן): כג) (ווילדער קירבים) [אב"י ובערוך פי' אנטיתים מדבריים (ווילדע גורקען). וסס קטנים כדמות כיליס ונעמן מר. ושוטין מזרע שלהן שמן. ועל סס שפוקעין בגגיעה קטנה. ומבליכין גרעיני הזרע שבתוכן. נקרלו פקועות מלשון פקע] : כד) *(בעיין עכל). ומשמעי' כל הך. אף דקלתן יש להן ריח טוב וחזו לאכילה. לא חייסי' שיסתפק ממנו. ואף דקלתם ריחן רע. לא חייסי' שיחיסה ולא: כה) דהוא הדולק יותר יפה ובהיר וקיי"ל כחכמים (כס ס"ו). ושרי כולן. חוץ מעטרן ונפט שריחן רע ביותר. וחוץ מאפרסמון

דמי לב' סוטות דולמי הסקלתן דומה זל"ז. סתם ב' כעולות ניהו. משא"כ הכא כוס א' הוא וחוק]. **א"ב** כ"ס הכא דולמי רק הלקה א' שעולה לכאן ולכאן. אין כאן חשש חבילה. דוכי ס"ל מלינו הקב"ה לקוס מפני שיבה. וגם מפני זקן שקנה חכמה. וא"כ מפני שניהן כאחת. או מפני שהיא סוטה ח"ה. יהיה כעוסה ב' מלות חבילות. אלא ע"כ שכל שסמעשה א' לא מחבר חבילות. ואע"ג דקלת ים נ לחלק דהתם לא אפשר. והרי אמרינן בסמחים סס דהיכא דלא אפשר עושין מלות חבילות. ומשא"כ כאן מוכח דאפי' בסמין לו גר חול אסור להדליק בשמן שריפה ביו"ט. ודוחק לומר דהדלקה דהכא מחשב כבטמ"ז וקיומם דקאמר בגמ' פסחים הכ"ל דתרי מילי ניהו. אח"כ ראיתי במאור שכ"כ אבל לא ידעתי דבתחלת דברי המאור אין מ"ר כן אלא כתוס' דלרבה אין בשריפת ת"ט איסור בי"ט וחילוק בין שמן לחתיא דחלה שנטמאה. ומה דבריו נימים ממש לדברינו דגם לרבה אסור ת"ט בשמן שריפת קדשים אלא דל"ש לאמתי' בערקין וע"כ דמיירי בעי"ם ע"ש ואולי יש חיסור לשון והוא כמו ב' תירוצים. **ולכאורה** קשה דהא מ"מ יש לפרש דאמתי' מיירי בעי"ם וכיון דמצות עליו לבערו חיישינן שמא יטה וחוי שורף ש"ש בי"ט ושייך שפיר לאמתי' חבא כיון דחד מעמא עם שבת דכמו דאסור בע"ש אסור ג"כ בעי"ם. אלא ע כ מוכח כיון דמדינא מותר להבעיר תרומה מ"מאה בי"ט דהא יכול לחנות בשבת שריפת אלא דאסור אטו קדשים מש"ה לא חיישינן לשמא יטה כיון דגם אם יטה ליבא איסור מדינא. ולשיטת הריב"א הנ"ל דשריפת ת"ם בי"ט חוי דאורייתא יקשה כנ"ל דהא תרוצא א' דתוס' שם דאבי, ורבא קיימיה רק על דינא דאין שורפין קדשים בי"ט אבל לא ס"ל דת"ם אין שורפין דל"ס לחו חבזירה אטו קדשים הא זהו ל"ש לחריב"א דת"ם הוי נ"כ בכלל קדשים בזה ועל תרוצא דהרשב"א נ"כ לריב"א קשה כנ"ל זולת דנימא דס"ל לאביי דביו"ט דאיסור לאו ל"ש לסגר שמא יטה וצ"ע. מ"מ י"ל דד קא בשמנים טובים דהחשש הוא שמא יטה אינו קרוב לודאי אלא כיון דמצוה עליו לבערו חיישינן שמא יטה בזה לא חיישינן בעי"ם. אבל באין נמשכים אחר התפילה דודאי יטה כמ"ש תוס' הנ"ל וי"ל דגם בעי"ם אסור דאם יטה הוי שורף שמן שריפה בי"ם וצ"ע לדינא: [אות לג] בהרע"ב ד"ח ובנפט. מין זפת הוא ולבן. עי' בס' ש"ל דתיבת לבן ס"ם דהרי הר"ב כתב אח"כ והיון משמן אפרסמון

ונפט

מאותן הפסולות שנמנו לעיל במתניתין והוא משמן אפרסמון ונפט לבן שכל אחד מבני אלו השמנים הוא עף ושורף וחייסין במא ימיחנו ולא. ועוד יש טעם אחר לאסור בשמן אפרסמון גזירה שמא יסתפק ממנו מפני הריחו וקימא לן הטוחן שמן בגר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו[ה] חייב משום מכבה: **ג** כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו. לעשות ממנו פתילה: אלא פשתן. דאקרי עץ כדכתיב (יהושע ג) ותעמוס בפשתי העץ ואפ"ה מדליקין בפתילה שעושין ממנו. וקגבוס ולמר נפן לאו יוצאין מן העץ ניהו אלא מיני זרע הן הילכך מדליקין בהן. ופשתן נמי מין זרע הוא ולא אילטריך לרבויי אלא משום דאקרי עץ דכתיב ותעמוס בפשתי העץ: אינו מטמא טומאת אהלים. אם עשה מהן אהל וטמא תחתיו הוי כשאר בית ואינו טעון סזאה וטבילה דאהל עצמו אינו מקבל טומאה אלא כלים שתחתיו: אלא פשתן. שהאהל עצמו טמא כדכתיב (במדבר יט) והזה על האהל ועל הכלים אהל ממשכן דכתיב ביה (שמות מ) ויפרוס את האהל על המשכן ולא היה באהל משכן דבר יולא מן העץ אלא פשתן כדכתיב (שם כו) עשר יריעות שש משזר: שקפלה. כדרך שנוהגין הפתילות: הבהבה. על הבלהבה[ה] כדי שתהיה מחורכת ותדליק יפה. ובבגד שיש בו שלש אצבעות על שלש אצבעות מצומצמות עסקינן[ה]: טמאה היא. דקפולה אינו מבטלה מחורכת בגד הואיל ולא הבהבה: טהורה היא. דקפולה בטלה מחורכת בגד והיא כאילו אין בה ג' על ג' וכל פחות מג' על ג' טהור מלטמא לא בנגעים ולא בטומאת מת: ואין מדליקין בה. ביום טוב אחל להיות בש"ש עסקינן דאיך ביה איסור מוקצה ואין מסיקין בכברי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו מולד אבל בכלים מסיקין דהא חזו לטלטול ודכולי עלמא אית להו לריך המדליק להדליק רוב היולא מן הפתילה חוץ לגר קודם שיסלק ידיו הילכך טעמא דר"א דאמר אין מדליקין בה קסבר קפולה לא בטלה מחורכת כלי וכי אדליק בה פורתא כיון דג' על ג' מצומצמות הוו הוה ליה שבר כלי דפחות מג' על ג' לאו כלי הוא וכי מדליק בידים להבליס רוב היולא נמלא שמדליק בשבר כלי שנשבר בי"ט דכי אמרינן מסיקין בכלים דוקא שלא יגע בו אחר שנפחת. ורבי עקיבא אומר מדליקין בה. קסבר קפולה בטלה מחורכת כלי מכי קפלה מעי"ט דאין גודלין פתילה בי"ט ונמלא שאין כאן שבר כלי שנשבר בי"ט הילכך מדליקין בה. והלכה כר' עקיבא: **ד** שפופרת של ביצה. הקליפה הקשה[ה] העליונה שהבילה מוקחת בתוכה: בשביל שתהא מנטפת.

ספס

ג כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו[ו] אלא פשתן[ז] וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים[ח] אלא פשתן[ט]. פתילת הבגד שקפלה[י] ולא הבהבה[יא] רבי אליעזר אומר טמאה[יב] ואין מדליקין בה[יג] רבי עקיבא אומר טהורה ומדליקין בה[יד]: **ד** לא יקוב אדם[טו] שפופרת של ביצה[טז] וימלאנה שמן ויתננה על פי הנרות[יז] בשביל שתהא מנטפת[יח]

ועוד לו פירוש אחר בסוף פרק י"ז דכלים ובמשנה ד' פ"ג דעוקצין] : אפילו

טומאה אלא כלים שתחתיו: אלא פשתן. שהאהל עצמו טמא כדכתיב (במדבר יט) והזה על האהל ועל הכלים אהל ממשכן דכתיב ביה (שמות מ) ויפרוס את האהל על המשכן ולא היה באהל משכן דבר יולא מן הענן אלא פשתן כדכתיב (שם כו) עשר יריעות שש משזר: שקפלה. כדרך שנוהגין הפתילות: הבהבה. על הבלהבה[ה] כדי שתהיה מחורכת ותדליק יפה. ובבגד שיש בו שלש אצבעות על שלש אצבעות מצומצמות עסקינן[ה]: טמאה היא. דקפולה אינו מבטלה מחורכת בגד הואיל ולא הבהבה: טהורה היא. דקפולה בטלה מחורכת בגד והיא כאילו אין בה ג' על ג' וכל פחות מג' על ג' טהור מלטמא לא בנגעים ולא בטומאת מת: ואין מדליקין בה. ביום טוב אחל להיות בש"ש עסקינן דאיך ביה איסור מוקצה ואין מסיקין בכברי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו מולד אבל בכלים מסיקין דהא חזו לטלטול ודכולי עלמא אית להו לריך המדליק להדליק רוב היולא מן הפתילה חוץ לגר קודם שיסלק ידיו הילכך טעמא דר"א דאמר אין מדליקין בה קסבר קפולה לא בטלה מחורכת כלי וכי אדליק בה פורתא כיון דג' על ג' מצומצמות הוו הוה ליה שבר כלי דפחות מג' על ג' לאו כלי הוא וכי מדליק בידים להבליס רוב היולא נמלא שמדליק בשבר כלי שנשבר בי"ט דכי אמרינן מסיקין בכלים דוקא שלא יגע בו אחר שנפחת. ורבי עקיבא אומר מדליקין בה. קסבר קפולה בטלה מחורכת כלי מכי קפלה מעי"ט דאין גודלין פתילה בי"ט ונמלא שאין כאן שבר כלי שנשבר בי"ט הילכך מדליקין בה. והלכה כר' עקיבא: **ד** שפופרת של ביצה. הקליפה הקשה[ה] העליונה שהבילה מוקחת בתוכה: בשביל שתהא מנטפת.

ספס

ג כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו. אלא פשתן. דאקרי עץ כדכתיב (יהושע ג) ותעמוס בפשתי העץ ואפ"ה מדליקין בפתילה שעושין ממנו. וקגבוס ולמר נפן לאו יוצאין מן העץ ניהו אלא מיני זרע הן הילכך מדליקין בהן. ופשתן נמי מין זרע הוא ולא אילטריך לרבויי אלא משום דאקרי עץ דכתיב ותעמוס בפשתי העץ: אינו מטמא טומאת אהלים. אם עשה מהן אהל וטמא תחתיו הוי כשאר בית ואינו טעון סזאה וטבילה דאהל עצמו אינו מקבל טומאה אלא כלים שתחתיו: אלא פשתן. שהאהל עצמו טמא כדכתיב (במדבר יט) והזה על האהל ועל הכלים אהל ממשכן דכתיב ביה (שמות מ) ויפרוס את האהל על המשכן ולא היה באהל משכן דבר יולא מן הענן אלא פשתן כדכתיב (שם כו) עשר יריעות שש משזר: שקפלה. כדרך שנוהגין הפתילות: הבהבה. על הבלהבה[ה] כדי שתהיה מחורכת ותדליק יפה. ובבגד שיש בו שלש אצבעות על שלש אצבעות מצומצמות עסקינן[ה]: טמאה היא. דקפולה אינו מבטלה מחורכת בגד הואיל ולא הבהבה: טהורה היא. דקפולה בטלה מחורכת בגד והיא כאילו אין בה ג' על ג' וכל פחות מג' על ג' טהור מלטמא לא בנגעים ולא בטומאת מת: ואין מדליקין בה. ביום טוב אחל להיות בש"ש עסקינן דאיך ביה איסור מוקצה ואין מסיקין בכברי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו מולד אבל בכלים מסיקין דהא חזו לטלטול ודכולי עלמא אית להו לריך המדליק להדליק רוב היולא מן הפתילה חוץ לגר קודם שיסלק ידיו הילכך טעמא דר"א דאמר אין מדליקין בה קסבר קפולה לא בטלה מחורכת כלי וכי אדליק בה פורתא כיון דג' על ג' מצומצמות הוו הוה ליה שבר כלי דפחות מג' על ג' לאו כלי הוא וכי מדליק בידים להבליס רוב היולא נמלא שמדליק בשבר כלי שנשבר בי"ט דכי אמרינן מסיקין בכלים דוקא שלא יגע בו אחר שנפחת. ורבי עקיבא אומר מדליקין בה. קסבר קפולה בטלה מחורכת כלי מכי קפלה מעי"ט דאין גודלין פתילה בי"ט ונמלא שאין כאן שבר כלי שנשבר בי"ט הילכך מדליקין בה. והלכה כר' עקיבא: **ד** שפופרת של ביצה. הקליפה הקשה[ה] העליונה שהבילה מוקחת בתוכה: בשביל שתהא מנטפת.

ספס

ג כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן. פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה רבי אליעזר אומר טמאה ואין מדליקין בה רבי עקיבא אומר טהורה ומדליקין בה: **ד** לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנרות בשביל שתהא מנטפת

ועוד לו פירוש אחר בסוף פרק י"ז דכלים ובמשנה ד' פ"ג דעוקצין] : אפילו

יכין — תפארת ישראל — בועז

שריחו עודף ביותר (ג) ואיכא למיחש שיסתפק ממנו. א"נ משום סכנה. מדהוא עף וכועד (ד): כו) לעשות ממנו פתילה. כגון נמי לאיטות. או עץ נופל' שרכבו ועשה ממנו פתילה. אסור להדליק בו בשבת. דמשכחי ואינו דולק יפה. ואמנא יעה עי"ז: והא דקתני לעיל רק פתילות אידן וכו' רק גרבותא נקט התם הכי אף דדולקים יפה יותר משאר היולאים מעץ. אפ"ה אסורי מדאיכו יפין כפשתן: כו) דאמ"ג דפשתן נמי נקרא עץ. כדכתיב ותעמוס בפשתי העץ. עכ"פ מדמתרבי יפה מוהר לפתילה. ומכ"ש לאר נפן וקגבוס וכדומה. שמתרבכין עפי מפשתן. דשרו לפתילה: כח) דאמ"ג דכל מה שבאהל עם המת טמא. האהל עצמו אם הוא קבוע טהור: כט) דבעשה ממנו אהל על המת. אע"ג שקבוע בארץ טמא. ולריך הזאה וטבילה: ל) אלקח חתיכת בגד וקפלה וגלגלה בחול על ידו לעשותה פתילה: לא) (אבנעזענגט). אלא הבהב ראשה בחול. שתהא חולקת יפה: לב) שאם היתה קודם שקפלה נע"ג אצבעות. מקבלת עדיין טומאה. דאלא הבהבה. קפולה לא בטלה מחורכת בגד: לג) בר שבת. דאלא הבהבה אינה דולקת יפה. וי"א דביו"ט בע"ש עסקינן. דאין מדליקין בכלי שנשברה ביו"ט משום מוקלה. ומיירי באין בהמטלית הזה רק נע"ג אצבעות מצומצמות וכיון דאלא בטל ע"י קפולה בחול מחורכת כלי. א"כ מדהוא שיעור מלומצם. כשמתחיל להדליק בו פורתא. מיד הו"ל ככלי שנשברה ביו"ט. ומדאסור לסלק ידו מהגר. עד שידליק רוב הפתילה היולא. א"כ כשמתמצם בו ובהדלקתו אח"כ. הו"ל כמדליק בכלי שנשבר ביו"ט. דאסור (בא"ח תק"א): לד) דס"ל קפולה בחול בטלה מחורכת כלי. ואינו מקבל טומאה. ומהאי טעמא נמי מותר להדליק בו ביו"ט בע"ש. מדהו"ל כנשבר בחול. ונס ס"ל דא"ל להחריך ולהבהב הפתילה מע"ש. וקיי"ל בטולהו בר"ע. ואפ"ה מלוה להבהב הפתילה קודם הדלקה (א"ח רס"ד): לה) ר"ל לא יקב: לו) (ה) קליפת ביצה: לז) ממעל לפי הגר: לח) יש שעושין כן כדי שידלק הגר בלמלוס. לכן מניח פתילה בגר בלמלוס. ותולה קליפת ביצה מוקבת מלאה שמן ממעל לפיו. והוא מטפטף כל שעה על פי הגר. ובשבת אסור לעשות כן מש"ס. גזירה שמא יסתפק מהשמן מדליקו מחובר לפתילה

הדולקת

דהיינו האכילה. דוגמת האכילה שלורך יו"ט. משא"כ הכא הרי יש שברא שממרנו לעיל. דלורך יו"ט היינו האלרה. וקיוס המלוה היינו הביעור מהעולם. וכה"ג לא שרי רחמנא ביו"ט ולריך לחוון זה במאי דקאמר הש"ס. שריפת תרומה עשה ויו"ט עשה ולא"ת. ודו"ק. ועי' ברמב"ם פי' קמ"ז שדבריו תמוהים שכתב לדמב"ם ב' בא"א אסורים לעשות ב' מלות דומות לאחת. ותמוה וכי ס"ל שב' בא"א יאסרו להמיה תפלין לאחת: (ג) וכן כ' הר"ב ע"ש וכ' הגאון הא"ל. וז"ל ותוס' בילה (דכ"ב) כ' דאין ר"ל דממהר הבבוי. דא"כ לא הו"ל רק גרס בבוי (ע' לקמן פס"ז מ"ס). רק ר"ל בשעה שמסתפק מבשה אורו. מדמתמעא שמן. וכ' הרא"ש א"כ בשפופרת שע"פ הגר. שבשמסתפק לא יבשה הגר. נשתרי. דהרי התם אינו רק ממהר הבבוי. אלא העיקר דלא מקרי גרס בבוי. רק באינו נוגע בגר עצמו: (ד) והר"ב כ' טעם איסור נפט משום דשף. ולפע"ד למד בן מש"ש שהזכיר טעם זה בנפט לבן. דמש"ה גם בחול אסור. ולפע"ד מדנקט מתני' נפט שאם להתירא. ולא חיים לסבה. א"מ דלא פליג מתני' ובריתא. דמדנקט ברייתא נפט לבן. א"מ דאיכא אחר שאינו לבן ואינו עף. ובו אירי תנא דבדי אף שריחו רע. וכמ"ש הר"ב נופל' לעיל. וכן מלאתי בירושלמי אית תנא דתני מדליקין בנפט. ואית תני אין מדליקין בנפט. מ"ד מדליקין באוכמי. ומ"ד אין מדליקין בחורא. דהא סבנה. הרי מוכח בדבריו. מיהו לדידן כל נפט אסור כמו עטרן. מדשניהן ריחן רע ומה"מ מ"ל ג"כ שהשמיט הטור (שם) מלהזכיר נפט. דמדנקט כבר עפרן דאסור מדריחו רע. ה"ה כל שמן שריחו רע. דאמנו תנא כי רוכלא לאחיב ולית. אלא ה"ה כל דדמי לי: (ה) וכן כ' הר"ב. וכ' הגאון הא"ל בשם ליקוטי מהרי"ל. שהוא מל' הינאה נמא בלא בלה (איוב ח'). ור"ל קנה אגם. [*ואנו המחבר לא הבנתי דהרי קרא דהינאה נמא ר"ל הינגל קנה בלי אחו. וא"כ אין יכולין ליתן שמן בשפופרת אחו בהרי מוקבת היא בקלה. והו"ל לא יסתוס ויקוב. אב"י ול"מ מ"ל דכונת המהרי"ל לפרש המשנה דלא יקוב ר"ל שעשה הגל בקנה שתומה מהאגם ע"י שלוקח מחוכה הכביי.ליתן בתוכה השמן.אז דמיירי בקנה שיש בה גרם לשמה. ושתומה כעין קבר מלמעלה ומותר הסתימות האלו לנקב אותה מלד זה וזה] : וכן

[אות לו] שם בסוף א"ד מצומצמות עסקינן. תמוה לי דהא מבואר בסוגיין דהך בבא פלוגתייהו במומאה מיירי אף ביותר מג' על ג' אלא דפלוגתייהו דבדליקין זה מיירי רק בג' על ג' מצומצמות דבזה דוקא אמר ר"א אין מדליקין דטבי אדליק בה פירתא ונעשה שבר כלי בש"ש הרע"ב. וצע"ג: משנה ד [אות לה] בהר"ב ד"ה שפופרת של ביצה. הקליפה הקשה. בבתרי ל בסופי בליקוטים פי' שהיא קנה אגם. ביצה פירוש בריכה שנדילים בו כגים עכ"ל. והוא מלשון הכתוב הינאה גמא בלא בצה (איוב ח') :

בהר"ב

ג כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן. פס פ"ס סמב פס. מיל ס"ס פס פ"ס ל': וכל היוצא. אינו מטמא. מ"ר פ"ס מהלי טומאת הפ מ"ב: פתילת הבגד. כ"מ פ"ג: ומדליקין בה. עוס"ש מ"ח מי' רס"ל פ"ב פ"ג: **ד** לא יקוב. כ"מ ע"ב פמחים י"ל ע"ל מ"ר פ"ס מהלי שבת הל' י"ב עוס"ש מ"מ מ"ר רס"ל פ"ב מ':

שנויי נוסחאות

ג וכל חיוצא. בכ"מ וחיוצא. שקפלה במסכי"ל שקיפלה. (לאוסה על הכלים הכבד). טטאה.. מהורה.במסנ"ב וכמס"ל טטאת היא.. טהורה היא וכ"ה בנס"ב: **ד** בשבל שתהא מנטפת. בכ"מ מפני שתהא.. ואינו כאן ועי' לקמן מ"ס. בכ"ק מפפפת. ול"ל מפפטפת:

תוספות רע"ק

ונפט לבן אע"כ דנפט דיתני לאו היינו נפט לבן ע"ש: [אות לד] שם בא ד והמסתפק בפנה. בתוס' פ"ב דביצה דף כ"ב כתבו דאין החיוב מפני שמתחר כבוי דזהו לא הוי רק גרם כיבוי דאינו חייב (עי' לקמן פס ז מ"ה) אלא ה"ט דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קצת ומכחה אורו דלא יכול לאגהורי בולי האי כי איכא שמן מועט בגר. והרא"ש כתב דלפ ז יקשה הא בסמוך מ"ר בשפופרת שע"פ הגר דבזה כשמסתפק מהשפופרת אינו מכחיש מא ר הגר כלל ול כא אלא משום מהירת הכיבוי. אלא העיקר דע"כ לא שריא לקמן פס"ז אלא משום דאינו נגיע בדבר הדולק אלא עושה דבר החוצה לה הגורם את הכיבוי כשמניע שמה הדליקת אבל הכא השמן והפתילה שת יגרמים את הדליקה זממעט מא' כהן ומהר הכיבוי חייב.ע"שמשנה ג [אות לה] במשנה טומאת איהלים. היינו בקבעו וחברו לקרקע רבמל מתורת בגד ואינו ממטא אלא פשתן דנטרינן מטשבן דחוו קבוע. וכ"כ בתוס' ותיינו דדייק הרע"ב אם עשה מהן אהל והוי כשאר בית וכו' היינו בקבעו הרס"ז והב"ד: [אות לו] בהרע"ב ד"ה הבהבה. על השלהבת. מלשון הקרא זבחי תבהבי (הושע ח'):

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ד אפילו היא. לותה השפופרת. רש"י: ורבי יהודה מתיר. עיין מכנה ג' פ"ק דפסחים: אבל אם חברה היוצר מתחלה. פירש הר"ב וה"ה אם חברה בעה"ב בסיד וכו'. בגמ' ומאי יוצר כעין יוצר שחברה ספיר: לא ימלא וכו'. הך לריכותא שכתב הר"ב בגמ' ניסו. ואיכא למידק דלכתי תקשה דליתני חרס דמאים וקאסרי רבנן וקערה דמפסיק ומתיר רבי יהודה ולסתוק מכילה דמדאסרי רבנן חרס דמאים כל שכן דאסרי בילה דלא מאים ומהתרי ר' יהודה לקערה דמפסיק כל שכן דתרי בילה דלא מפסיק. ויש לומר דלר"י איכא לריך ספיר דאע"ג דקערה מפסיק איכא נמי סימנא אחר לאיתר משום שהפתילה נחוגה בה ומשום הכי בדיל מינה אבל בילה אע"ג דלא מפסיק הואיל ואין הפתילה בתוכה ולא מאים אימא מודה רבי יהודה דגגזור לריכא

אפילו היא של חרס (לח) ורבי יהודה מתיר(ט). אבל אם חברה היוצר(מא) מתחלה(מב) מותר מפני שהוא כלי אחד(מג). לא ימלא אדם את הקערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה(מד) בתוכה בשביל שתהא שואבת(מה) ורבי יהודה מתיר(מו): ה המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני עובדי כוכבים(מז) מפני לסטים(מח) מפני רוח רעה(מט) ואם בשביל(נ"א מפני) נ) החולה שיישן פטור(נא). כחם על הנר(נב) כחם על השמן כחם על הפתילה(נג) חייב(נד). ורבי

טפה טפה לתוך הנר וטעמא גזירה שמא יסתפק ממנו וכיון שהקלהו לנר חייב משום מכבה: ואפילו היא של חרס. דמאים אפילו הכי גזרינן בכיון שאין הפתילה הדולקת בתוך הכלי שיש בו השמן אחי לאסתפוקי מיניה דסבר אין כאן משום מכבה: ורבי יהודה מתיר. דלא גזר דילמא אחי לאסתפוקי מיניה שהרי הוא רואה השמן טופח על הפתילה שתחתיו: אם חברה היוצר מתחלה כו'. והוא הדין אם חברה בעל הבית בסיד לו בחרסית מערב שבת ליכא למיחש דמשום איסורא דשבת בדיל מיניה: ויתן ראש הפתילה. שהוא יולא מן הכלי לגאוב השמן ומשך דרך הפתילה לראש הדולק ואשמעינן מתני' פלוגתא דר"י ורבנן בשפופרת של בילה ובחרס ובקערה דאי אשמעינן שפופרת של בילה בהא קאמרי רבנן דכיון דלא מאיסא אחי לאסתפוקי מינה אבל של חרס דמאים אימא מודו ליה לרבי יהודה. ואי אשמעינן של חרס בהא קאמר ר"י אבל בהיא אימא מודה להו לרבנן. ואי אשמעינן הני תרתי בהא קאמר ר"י מפני שהשפופרת של בילה והחרס מונחים בתוך חלל הנר למעלה ולא מפסיק מידי בין הנר וביניה וליכא למגזר שמא יסתפק דבדיל מיניה אבל בקערה דמפסקא שהרי אגל הנר מונחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא אימא מודה דגגזור. ואי אשמעינן בהיא קאמרי רבנן אבל בהנך תרתי מודו לר"י לריכא. והלכה כחכמים: ה מפני עובדי כוכבים. כגון פרסיים שאין מניחין להדליק אור ביום אילא בבית עבודת כוכבים שלהם: מפני לסטים. שלא יראו שיש שם אדם ויבאו עליו: מפני רוח רעה. השורה עליו וכשאינו רואה טוח לו. ורמב"ם פירש רוח רעה מין ממיני החולי הבא לבעלי המרה השחורה שלא יטומו אלא כשישנו בחשך ובהסתרה מבני אדם: ואם בשביל החולה שיישן פטור. האי חולה חולה שיש בו סכנה הוא דאילו מכבה בשביל חולה שאין בו סכנה חייב למאי דסבר האי תנא דמלאכה שאינה לריכה לגופה חייב עליה. וכן מפני עובדי כוכבים מפני לסטים מפני רוח רעה חולה אית בהוא סכנה. ובדין הוא דלתני מותר אלא משום דבעי למתנא סיפא חייב תנא ריישא פטור: כחם על הפתילה חייב. ואע"ג דאינו לריך לגוף הכבוי אלא לצורך דבר אחר שלא תדלק הפתילה אי שלא יפקע הנר חייב

מינה אבל של חרס דמאים אימא מודו ליה לרבי יהודה. ואי אשמעינן של חרס בהא קאמר ר"י אבל בהיא אימא מודה להו לרבנן. ואי אשמעינן הני תרתי בהא קאמר ר"י מפני שהשפופרת של בילה והחרס מונחים בתוך חלל הנר למעלה ולא מפסיק מידי בין הנר וביניה וליכא למגזר שמא יסתפק דבדיל מיניה אבל בקערה דמפסקא שהרי אגל הנר מונחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא אימא מודה דגגזור. ואי אשמעינן בהיא קאמרי רבנן אבל בהנך תרתי מודו לר"י לריכא. והלכה כחכמים: ה מפני עובדי כוכבים. כגון פרסיים שאין מניחין להדליק אור ביום אילא בבית עבודת כוכבים שלהם: מפני לסטים. שלא יראו שיש שם אדם ויבאו עליו: מפני רוח רעה. השורה עליו וכשאינו רואה טוח לו. ורמב"ם פירש רוח רעה מין ממיני החולי הבא לבעלי המרה השחורה שלא יטומו אלא כשישנו בחשך ובהסתרה מבני אדם: ואם בשביל החולה שיישן פטור. האי חולה חולה שיש בו סכנה הוא דאילו מכבה בשביל חולה שאין בו סכנה חייב למאי דסבר האי תנא דמלאכה שאינה לריכה לגופה חייב עליה. וכן מפני עובדי כוכבים מפני לסטים מפני רוח רעה חולה אית בהוא סכנה. ובדין הוא דלתני מותר אלא משום דבעי למתנא סיפא חייב תנא ריישא פטור: כחם על הפתילה חייב. ואע"ג דאינו לריך לגוף הכבוי אלא לצורך דבר אחר שלא תדלק הפתילה אי שלא יפקע הנר חייב

לא ימלא. מיי' שם מ"ע שם סעיף ג': ה המכבה. פיה' שבת ג' ה"ה כל. מיי' פ"ה מהל' שבת הל"ז כמ"ע שם פוש"ע א"ח סימן רע"ח: חר"ו

שנויי נוסחאות

אפילו. במשכ"ב ואפילו וכ"ה גרע"ב. (אבל) אם חברה. בד"ע ליתא וכן ליתא בציון המשנה שבגבלי (ושם ואם). (מפני שהוא כלי אחד). במשכי"ל ליתא כ"ז ועי"ש בגמ': לא ימלא (אדם). בכי"ק ליתא. את הקערה שמן. בכי"ג קערה שמן. במשכ"ב קערת של שמן. ואינו נכון: ה מפני לסטים. במשכ"ב ומפני.. (ואם) בשביל החולה שיישן. (והוא לשון עתיד) וכ"ה בד"ע (ושם שישן). בי"ר מ' והוא ביטוי לו ענר) וכ"ה במשכי"ל (ושם אם): בכי"ת ובשביל החולה.. וכן ליתא לגי' ואם במשכ"ב (ושם מפני ונקלת דפוסים שישן. יהנה מפני מרלה הסכנה ובשביל מרלה המסוכנ: ור' יוסי.

נד"ע ר' יוסי:

תוספות חדשים

ד [במשנה] אבל אם תחרה כו'. מדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות שבת נראה דלאקערה מהני תבלה ולכן כתב בלאר הגולה לסדיא סי' רס"ה ע"ש נפ"ז אמאי לא תנא ואם חברה לבסוף: [בהר"ב] ד"ה ויתן ראש הפתילה כו' והלי' כחכמים. עכ"ל וכ"פ בש"ע כי' רס"ה: [תוי"ט] ד"ה לא ימלא כו' ולכ"ר מבילה עכ"ל. עי' בר' ודלה"ם שכתב טעם בשופרת דשמא לקלות שבשופרת יסבור שלא יבעבע הנר ויקח אותה כו' וכן כתב בלריכותא ע"ש. ונפ"ל מתוכן קושית הפי"ט דאמאי בשפופרת מודה ר"י דאסור שמתוך קלותה יסבור שלא יבעבע קמ"ל. ומ"ש הפי"ט דהרמב"ם גורס דמספקא וכ"ה הגי' בכל בו ע"ש:

ראשון לציון

ה [הוי"ט] מד"ת בחם כו' ויסיה כן גם כאן ע"כ. ואולם דע דהש"י בשבת קמ"ט ע"ב כתב נזה"ל כלן. לכה לן אלא שקולר בלשון עכ"ל:

תוספות רע"ק

ה [אות לט] בהר"ב ד"ה ואם בשביל החולה. כך גירסת הרע"ב וחא דלא ערבי' ותני' מפני חולה היינו משום דתלת דרישא הוי עושה מלאכה בשבילו שהוא מתיירא מפני עכו"ם כו' ובשביל החולה היינו לצורך אדם אחר (ש"ל): [אות מ] שם בא"ר האי חולה חולה שיש בו סכנה. מדנקט הר"ב

שנויי נוסחאות

אפילו. בכ"ל ואפילו וכ"ה גרע"ב. (אבל) אם חברה. בד"ע ליתא וכן ליתא בציון המשנה שבגבלי (ושם ואם). (מפני שהוא כלי אחד). במשכי"ל ליתא כ"ז ועי"ש בגמ': לא ימלא (אדם). בכי"ק ליתא. את הקערה שמן. בכי"ג קערה שמן. במשכ"ב קערת של שמן. ואינו נכון: ה מפני לסטים. במשכ"ב ומפני.. (ואם) בשביל החולה שיישן. (והוא לשון עתיד) וכ"ה בד"ע (ושם שישן). בי"ר מ' והוא ביטוי לו ענר) וכ"ה במשכי"ל (ושם אם): בכי"ת ובשביל החולה.. וכן ליתא לגי' ואם במשכ"ב (ושם מפני ונקלת דפוסים שישן. יהנה מפני מרלה הסכנה ובשביל מרלה המסוכנ: ור' יוסי.

נד"ע ר' יוסי:

תוספות חדשים

ד [במשנה] אבל אם תחרה כו'. מדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות שבת נראה דלאקערה מהני תבלה ולכן כתב בלאר הגולה לסדיא סי' רס"ה ע"ש נפ"ז אמאי לא תנא ואם חברה לבסוף: [בהר"ב] ד"ה ויתן ראש הפתילה כו' והלי' כחכמים. עכ"ל וכ"פ בש"ע כי' רס"ה: [תוי"ט] ד"ה לא ימלא כו' ולכ"ר מבילה עכ"ל. עי' בר' ודלה"ם שכתב טעם בשופרת דשמא לקלות שבשופרת יסבור שלא יבעבע הנר ויקח אותה כו' וכן כתב בלריכותא ע"ש. ונפ"ל מתוכן קושית הפי"ט דאמאי בשפופרת מודה ר"י דאסור שמתוך קלותה יסבור שלא יבעבע קמ"ל. ומ"ש הפי"ט דהרמב"ם גורס דמספקא וכ"ה הגי' בכל בו ע"ש:

ראשון לציון

ה [הוי"ט] מד"ת בחם כו' ויסיה כן גם כאן ע"כ. ואולם דע דהש"י בשבת קמ"ט ע"ב כתב נזה"ל כלן. לכה לן אלא שקולר בלשון עכ"ל:

תוספות רע"ק

ה [אות לט] בהר"ב ד"ה ואם בשביל החולה. כך גירסת הרע"ב וחא דלא ערבי' ותני' מפני חולה היינו משום דתלת דרישא הוי עושה מלאכה בשבילו שהוא מתיירא מפני עכו"ם כו' ובשביל החולה היינו לצורך אדם אחר (ש"ל): [אות מ] שם בא"ר האי חולה חולה שיש בו סכנה. מדנקט הר"ב

יכין תפארת ישראל יכין

הדולקת. ומחייב משום מכבה: (לט) ר"ל אפי' הכלי שמטפטף הי' של חרס דמאים אפ"ה חייבי' שיסתפק: (מ) דלא גזר: (מא) מטפטפת: (מב) ר"ל שחיבר ודיבק יחד הנר והכלי המטפטף קודם שלרפן בכבשן. וה"ה כשחברן בעה"ב אח"כ בסיד וחרסית: (מג) וגזהר מלהסתפק ממנו: (מד) קלה הסני שאינו דולק: (מה) מהשמן שבקערה: (מו) וקמ"ל בילה לרבותא דר"י. אע"ג דאינו מאוס מותר. וקמ"ל חרס דמאים לרבותא דרבנן וקמ"ל קערה. לרבותא דר"י. דאע"ג דמפסיק אויר ביני ביני. אפ"ה לא חיים שיסתפק. וקיי"ל כחכמים (רפ"ה): (מז) עובדי אש אין מניחין שום אש בחנן רק בבית ע"ז:

מח) שלא יראוהו: (מט) בעל מרה שחורה. שנוח לו לישב בחושך: נ) כך הגי' בש"ס. ולא גרסי' ואם: (נא) הול"ל מיתר. דהרי ע"כ טולהו במסוכן מיירי. דאל"כ למה פטור. הרי ס"ל בסיפא דבמלאכה שא"ל לגופה חייב. רק איירי דנקט בסיפא חייב. נקט נמי בריישא פטור: (נב) האי כ"ף של „כחם" אינו כ"ף הדמיון. רק במקום אש. כמו כראותו כי אין הנער (בפ' ויגש). שפירושו אש ירלה. והכא נמי ר"ל אש חם על (הלאמבע) שלא תפקע: (נג) שלא תברך: (נד) דאע"ג דכבוי משום נר ושמן. מלאכה שא"ל לגופה הוא. אפילו הכי חייב: ד ל

תאי חולה ולא נקט לה בולהו דספני הפרסיים וכו' בולהו ביש בו סכנה. משמע דס"ל כתר"ם דאינך בולהו סתמא הויין סכנה ועכ"פ ספק סכנה ודלא כרש"י:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שיב דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה: פוטר בכולן חוץ מן הפתילה. שאין לך כבוי הצריך לגופו אלא כבוי של הבהוב פתילה שעושה הכבוי להאחיז האור מהר כשירצה להדליקו. ואין הלכה כר"י: שהוא עושה פתם. שהוא מתכוין לעשותה עכשיו בכבוי זה פתם שתהא מהובהבת להאיר יפה: ן בשעת לידתן. בשעת סכנה מזומן פורענותא: ובחלה ובהדלקת הנר. לפי שצרכי הבית הן והיא מצויה בבית תלויין בה: ן צריך אדם לומר בתוך ביתו. וצריך לממרינהו בביתותא כי היכי דלקבלו מיניה: עם חשיכה. כשהוא סמוך לחשיכה ויש עדיין שהות ביום לעבר ולערב הבל קודם לחשיכה הרבה לא. דלמא פשעי ואמרי עדיין יש שהות ביום: עשרתם. לסעודת שבת שאף אכילת ערלי של שבת קובעת למעשר: ערבתם. ערובי תחומין וחצרות והכי תריתי שייך לממרינהו בלשון שאלה דשמא כבר עשו אבל בגר לא שייך למימר הדלקתם את הנר דדבר הצריכה לעין הוא לו אי אדליק לו לא אדליק: ספק חשיכה. מתחלת שקיעת החמה כל זמן שצריכה כוכב אחד בלבד ודאי יום וכל זמן שצריכים שני כוכבים ביצועים הוא ספק חשיכה וקרוי בין השמשות ונותנים עליו תומרי יום ותומרי לילה ומבירלו ג׳ כוכבים ביצועים הוא ודאי לילה לכל דבר: אין מעשרין את הודאי. דתקון מעליא הוא ואע"ג דאינו אסור אלא משום שבות

יוסי פוטר בבולן(נה) חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה(נו) פתם(נז): ן על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן(נח). על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר(נט): ן שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו(ס) ערב שבת עם חשכה עשרתם(סא) ערבתם(סב) הדליקו את הנר(סג). ספק השבה ספק אין חשבה(סד) אין מעשרין את הודאי(סה)

הפוסקים כמ"ש בפוסי׳ שמ"ב דכל שאינו לדבר מצוה או

מרדכי

פוטר. פיי׳ שם פי"ג הל׳ מ׳ פוס"ש שם: ן על ג׳ עבירות. ר"מ ע"ב: ובהדלקת הנר. מיי׳ פ"ה מה׳ שבת ה"ח פיומא דם"ג שביע ג׳: ן ג׳ דברים. ל"ד ע"ח ביצים ר׳ פפ"ל. פפ"ה ובקיע לוב רפו פפל"ש. מיי׳ פ"ה מהל׳ שבת ה"ג סמ"ע עשין י"ח טוש"ע א"ח סי׳ ר"ם סעיף ג׳ טוש׳ ע"ז ר"ע ע"ב: ספק השבה. יראה לשני דמתני׳ ר"ח הל"ד שבת פ"ד הל"ח מיי׳ פ"ה מהל׳ שבת ה"ג סמ"ע עשין י"ח טוש"ע א"ח סי׳ ר"ם סעיף ג׳: אין מעשרין. טוש׳ עיטוגין ג׳ ע"ב ופיטה כג ע"ב מיי׳ פה"ב מהל"ס הל׳ ח ע:

שנויי נוסחאות

שהוא עושה פתם. נד"ל ובמסכ"ב בקצת דפו׳ שהיא עושה פתם. והכוונה שהפתילה נעשית פתם. אך מהגמ׳ (שבת לא:) מוכח של"ל שהוא דקאמר שבא דיקא כמי דקתני שהוא עושה כו׳ ונ"ל מפני שנעשית. ועי׳ בירושלמי: ן נשים מתות. נמסכ"ל הנשים מתות (ביוד לעיל"ס). ובחלה. במסכ"ב בחלה: ן אין השבה. נד"ל ובמסכ"ב אינו.: בכי"מ אינה..: בכי"ק לא:

תוספות חדשים

(הר"ב) ד"ה פוטר בכולם כו׳ ואין הלכה כר"י עכ"ל. והעור נס׳ רע"ת והרמב"ם והכ"ן פסקו כר"ם וכר"י וכ"כ ה"ם בשם התוס׳ וכ"ם הרמדכי וכס"ל וע"ז:

(מהרדכי ח"ז ז"ל):

ן [במשנה] ספק חשיכה וכו׳. שמעתי לדקדק למה אמר בכל ספק חשיכה ספק אין חשיכה דהא נחזה סני דפליגי ר׳ יהודה וכי׳ דרבי יהודה ס"ל דבין השמשות הוי בני שלשי מילוי"ו ס"ל כהכף עין זה בכנס וזה יוצא וקאמר שם שבכלם בי"ה דרבי יהודה והא"כ מתמ"ל בי"ה דרבי יוסי ופסק רבי יוחנן לתימלא בבי"ה דאור במלאכה בש"ם משתמיל כ"ה דר"י ואין הכמיים אוכלים בתרומה עד דשלים ב"ה דר׳ יוסי וזה כוונת רבי במתני׳ ספק חשיכה לר׳ יהודה ספק אין חשיכה לר׳ יוסי דהיינו אחר דשקע ב"ה דר׳ יהודה ג"כ הוי בי"ה לתומרא לענין תרומה וה"ה לענין מוצאי שבת כמ"ש התוס׳ ע"ש.

(ממהרדכי"ח ז"ל):

ולי הנגיה נראה דבוודאו לענין הבמבות מוצאי שבת וע"ש. דבל מ"ש מאוי דאוקי בייום אמקשיים כמ"ש הפוסקים וה"ה דמתני׳ ספק חשיכה אם הלאיסור הוא מצד ספק חשיכה דהיינו בע"ש ספק אינה חשיכה כמ"ש וכל חד הוי רבותא מד לקולא לענין דמאי והד לתומרא לענין

ודאי וכדומה וק"ל:

[בהר"ב] ד"ה ערבתם. עירובי תחומין וחצירות. וכ"ק

יכין תפארת ישראל בועז

נה) דכל כבוי מלאכה שא"ל לגופה הוא. אם לא שמכבה מצרך לפחמין. כמו שהיה במשכן: נו) במפיק ה"א. ר"ל שעושה אותה: נז) ר"ל אם כיבה את הפתילה מפני שהוא וכו׳ (ן). שהוא מתכוין שתהא מהובהבת ונוח להדליק אח"כ. וכגון שלא נתהבהבה מקודם. אז חייב. מדהו"ל כפחמין במשכן שכבוה להדליקן אח"כ. והו"ל מלאכה שצריכה לגופה. וקיי"ל. מלאכה שאינ"ג פעור (פי׳ רע"ח). ודלא כר"ב הכא: נח) בשעת סכנה מוכן לפורענות: נט) דאלו ג׳ מועלין עליה ואחרים שחייבים בהן כומכים שהיא בתקון הכל: ס) ולמה לא קאמר תנא. לגבי ביתו. אלא ר"ל שלא יאמר בקול אוזם שישמע בחוץ. רק יאמר בנחת כדי שיליתו לו: סא) דנם אכילת ערלי של שבת קובעת למעשר לכן יעשרו מקודם: סב) ערובי תחומין וחצירות: כג) *בגר שרואה אותו שלא הדליקוהו. שייך לומר הדליקו. בלשון זווי. וג"ל דתנא נקט כל הנ׳ כסדר הראוי. דכל הצלך ביותר מזכירו תחלה דשמא יבכחנה. להכי מזכיר תחלה עשרתם מצורך אכילה בשבת. ואח"כ מזכיר ערבתם שהוא צורך מלעולם והלילה. ובסוף מזכיר הדלקה. משום דאח"כ אסור בהבל שהזכיר תחלה: סד) ר"ל ביה"ם. והוא הוך י"ג מינוטען וחלי קודם לאת הכוכבים. וי"ח מינוטען וחלי קודם ביה"ם הנ"ל. מחוייב להוסיף מחול על הקודש. כל הזמן הזה אז מקלהו. ואחר לאת ג׳ כוכבים ביצועים שאינ מפוזרין. הו"ל ודאי לילה לענין הכנסת שבת. רק במ"ש מחמירין דלא סני בהכי. מדלא בקיאינן בביצועים. להכי צריך ג׳ כוכבים ביצועים. ועוד ג׳ קטנים (רס"א וכל ע"ג) (ן: סה) טבל וודאי

(ן) וכן כתב הר"ב. וכתב הגאון הנ"ל וז"ל. וכ"כ רש"י. ולפ"ז מה דקאמר חוץ מספתילה לא קאי אח"ק. דבתם אפתילה נמי פוטר ר"י. אלא ס"ק חוץ מהספתילה. דפעמים חייב במתכוון לעשות פתם. אמנם נ"ע דלמא הא דקאמר הש"ם בפתילה שצריך להבהבה עסקינן. ר"ל אלא הבהבה מצטו"י ולהכי אף דמכבה השתא מדתם על הפתילה. מ"מ מדלעולמו מדליק אח"כ הפתילה. ויתא נ׳ בפתם שהתא נוח לידלק. ואף דאין מתכוון עכ"פ הו"ל פ"ר דיתא נ׳. דחייב אף לר"ש כלקמן (דק"ג א׳) בתנא שיכלין לאכילה בפחות מגרוגרת בארעא דידי׳. חייב משום * בונה. מדהו"ל פ"ר דיתא הל"ל מכ"ש הכא דמכוון לבנות. ומדנתה"ל בכבוי. הו"ל פ"ר וחייב. ול"ע עכ"ל. אמר המחבר א"כ מאי הא דקאמר הש"ם (דל"א ב׳) תדע דקאמר שהוא עושה ולא מפני שנעשה פתם. ולפי פי׳ הגאון הנ"ל עליין ק׳. דמדלא התכוון לפתם הו"ל שהוא עשה. אמנם הא דלא מתרץ הש"ם באמת הכי. נ"ל ע"פ מ"ש תוס׳ הכא ד"ה ושותר. דלכבוי לתום אפתילה לא היה במשכן. ולקמן (דל"ד א׳ ד"ה ר"ש). כ׳ דכל דלא הוה במשכן הו"ל מלאכה שא"ל לגופה. ולפי מ"ש תוס׳ לקמן (דמ"א ב׳) ד"ה מיתם דבמלאכה שא"ל לגופה אפי׳ פ"ר פטור. וכ"כ רכ"מ פ"א דשבת לחלק בין דבר שאין מתכוון למלאכה שאינ"ג. א"כ לא דמי הך דהכא בפתילה. לתך דעולבין לקמן (דק"ג א׳). דהתם כיון דהוה במשכן. לא אפשר למפטרי׳ רק משום דבר שאינו מתכוון. ולהכי בדהוה פ"ר דיתא"ל חייב. משא"כ הך דהכא דלא הוה במשכן. הו"ל שפיר מלאכה שאינ"ג דפטור פ"ר. ולהכי לא סני נמ"ם לומר שיהא חייב רק במכבה עכשיו לעשות פתם. וכמ"ש רש"י ור"ן הכא. ואשינו לרש"י לשתיה דמלאכה שאין צריך לגופה היינו באין צריך לאותה מלאכה שיתחייב עלה. מ"ל לפמ"ש הנצי נבורים (ס"פ האורג). דכל מעשה שעשה עמה נ"כ דבר היתר. אע"נ דהוה פ"ר דיתא נ׳. כשונר פתח ובני נלוד בבית. פטור. וכ"כ כל שאפשר לעשות המעשה בלי פ"ר. אף דהוה פ"ר שרי. עכ"ל. וכן נראה ראי׳ לדברי מע"ז (די"ב) בתפזרו מעות לפני ע"ז. לולא מ"ע מותר לשחות ולהגביה מעותיו. אף דהוה פ"ר. אע"כ משום דאפשר להגביה מעותיו בלי פ"ר. כשיחזיר אחוריו לע"ז. אז כשתגעל הע"ז מכאן. א"כ ה"ל כ׳ אפשר לעשות הכבוי כחם על הפתילה שלא היה פ"ר לעשות פתם. דהיינו בהיתה מהובהבת מבעו"א. אז בצריך לפתילה לדבר אחר ולא לחזור ולהדליקה. להכי פ"ר כי האי פטור. משא"כ לקמן בעולבין א"א שיתעלם אם לא ייפסד הקרקע. להכי בדהוה פ"ר חייב. מיהו ל"ל דבע"ז לעיל משו"ה מותר אף דהוה פ"ר. כשברת ר"ן (חולין דרל"א א׳) דמשו"ה מוכרי כסות. ליכשין הבלאים. ובלבד שלא יתכוונו להגיל מחמה אז מגשמים. אף דהוה פ"ר. דדוקא בנאסר משום מלאכה אסור פ"ר. ולא בנאסר משום הגאה. וע"ש בטעמא דמלתא. דהגאה שאני דחלי׳ רק בכוונתו. דרק במתכוון הגה. והכי לא נתכוון. ע"כ ע"ז שמי תלי׳ רק בכוונתו (כסנהדרין דס"א א׳). ולהכי לא דמי לשבת שהמלאכה גופה אסור. ולהכי בפ"ר הו"ל כמתכוון לעשות מלאכה. משא"כ בע"ז אין השתחואה אסור רק במתכוון. ולהכי בלא התכוון אף דהוה פ"ר שרי. ודו"ק: (ן) תמוה

*) נ"ל משום חוכם (ספי"ע) במתני׳

תוספות רע"ק

[אות מא] שם בהרע"ב ד"ה שהוא עושה פתם. שהוא מתכוין לעשותה. וב"כ רש"י ולפ"ז במה דקאמר חוץ מן הפתילה דבזה נ"כ פוטר אא"כ דמכבה בשביל לעשות פתם. אבל לענ"ד צ"ע דבסוגיין איתא פתם בפתילה שצריך להבהבה עכקי׳ וא"כ י"ל דה"ק דמיירי בפתילה שלא הבהבה מבעו"י ובזה אף דהכיבוי עכשיו משום דחם על חפתילה מ"מ כיון דרצונו להדליק אותו לזה מקרי צריכה לגופו דהא אפילו באינו מתכוין למלאכה רק דהוי פסיק רישא אם ניחא ליה חייב אפי׳ לר"ש וכדראיתא בסיגיא דשבת דף ק"ג ע"א

[מועד] ג"מל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מרדא לכ"ע גזרו עליו בין השמשות. ובכך ניחא כל הני דפרק קמא. והא דהכא מפרשי כמ"ד גזרו דוקא. מיהן הב"י בסי' רס"ח משום דמתניתא קשיתיה דקתני סתמא אין מעשרין את הודאי משמע בשום גוונא אפילו לצורך מצוה לו שהיה טרוד אין מעשרין ומש"ה אוקמוה כמ"ד גזרו וכו' ע"כ. ולי היה נראה להוכיח מדאוקמינן מערבין דסיפא דלא בתחומין. והרי ק"ל דאין מערבין תחומין אלא לדבר מצוה כמ"ש הר"ב ברפ"ח דעירובין שמעת מינה דהנא דמתניתין לא איכפת ליה בבין השמשות לשרוי אפילו לדבר מצוה. אלא דקשיא לי בגוה דא"כ למ"ד לדבר מצוה לא גזרו לא קי"ל כמתני' דהכא אלא דאפילו עירובי תחומין מערבין בספק חשיכה ואלו פסקינן כאוחו מ"ד במ"ג פ"ג דעירובין. וכל הפוסקים פה אחד פסקו להך אוקימתא דהכא דאין מערבין תחומין בספק חשיכה כמ"ש ב"י בסימן תע"ו הילכך ליכא לאוכוחי מהא דתחומין דהא אפי' למ"ד דלא גזרו לדבר מצוה אפילו הכי אוסר בתחומין. ומיהו קשיא למה החמירו. וק"ל דמהך טעמא גופיה שכתב הר"ב דסמכו לתחומין אקראי. מש"ה שאוהו לענין זה בכל הורה שגזרו עליהם בין השמשות ולא שויהו רבנן בכלל שאר שבות. ומיהו דוקא לענין התחלת הנחת העירוב אמרו כן אבל לא לשאר דברים כדלקמן פ"ג דעירובין שהזכרתי. ועוד לרש"י והרמב"ם והטור אם עירב בין השמשות עירובו עירוב. ועיין במגיד פכ"ד מה"ש ופרק ו' מהלכות עירובין ועיין בפ"ג דעירובין משנה ב': וטומנין את החמין. מה שפירש הר"ב דאילו בדבר המוסיף הכל וכו' עיין ברפ"ד ומ"ש שם בס"ד:

אבל מעשרין. טעם' מלין ז' פ"ח: ומערבין. מיי' פ"ח פס' מ"ונין הל' כ"ח וז"ש הל' י"ג:

תוספות הדשים

וכ"כ רש"י ז"ל ואף דנגמ' מוקי כאן בתחומין סיינו דבחצרות מוחר לערב בספק חשיכה והו"ל למימריהו בספק חשיכה וע"כ מוקי בתחומין ומ"מ כיון שאומר סתם ערבתם נכלל בכוונתו גם חצרות דמאי חשש יש אם שואל מעע קודם וכ"מ בדברי הר"ן ומסולק בזה קושית התוס' על רש"י בגיטין דף ו' ע"ב ע"ש ועפ"ז מיושב דברי הרא"ש סל' ופקדת מוך זה עירובי חצירות תיקון הכוס והקשה מהר"ם מלובלין ובקבן בחגאל דהא כתב בעצמו דהכא מייירי בעירובי תחומין והגיהו ברא"ש ול"ל עירובי התחומין עכ"ל בקיצור אבל בדברי הר"ן ח"א להגיה כן ע"ש ולפע"ד ח"ל להגיה דהא בקרא לא כתב זמן הסיקוד אלא מייב לפקוד והמיוב הוא גם בחצרות אף לפי תירוץ הגמ' אלא שומנו בספק חשיכה וכתב הרא"ש שפיר דמקרא גלמד עירובי חצרות שמייב לפקוד אלא כיון דבתחומין צריך לשאול קודם נכלל הכל בחיכת ערבתם. הר"ן.

ועי' בגמ' ודו"ק:

[במשנה] ג' דברים כו' ומערבין. בגמ' מוקי ס"פא בעירובי חצירות וריש בתחומין בדפי' הר"ב וכן כתבו תוספות דבתחומין המחירו משום דים להם סגוך מקרלי ונולא דבריהם מוכל לומר בפשוט דבתחומין צריך לשאול מבעוד יום ערבתם. דלפם ימתין עד סמוך לחשיכה לא יוכל לילך אלפים אמה קודם לילה דצריך להיות קודם בין השמשות. א"ה לפ"ז קשה למה הוצרכו לאוקמי פיפא בעירובי חצירות דוקא לאוקמי אפי' בתחומין מוחר לערב בס"ש אלא דצריך לשאול מבע"י כדי שיהא שבות לילך מבע"י:

תוספות רע"ק

דתני ובחלה ולא תני ובחפרשת חלה. התנא רצה לרמז לפה דאיתא בתקוני זהר שבעת"ב יתקן את הנרות ואשתו תדליק משום חבי תני ובהדלקת חנר לומר דתיקון לאו עלה רמי (ש"ל): ז [אות מג] במשנה אבל מעשרין את הדמאי. עיין מ"ש לקמן ר"פ כ"א על חגלין:

[אות מד] שם בתוי"ט ד"ה אין מעשרין וכו' ומיהו קשיא למה החמירו. לענ"ד למ"ש תוס' דאף דיעבד אם עירב ע"ת בה"ש לא מהני דדוקא בתתני' ד' פ"נ דעירובין מקילים בספק עירוב דאוקמי' אחזקתה. דהשתא הוא דנממאת או נשרף. א"ב ממילא לק"מ דאין הטעם דאין מערבין ע"ת בין השמשות משום איסור מעשה העירוב אלא משום דלא מהני העירוב מספיקא להתיר לילך חוץ לתחומו. ואף לשיטת הרמב"ם דלספק דבדיעבד עירובו עירוב. מ"מ י"ל דהמיר בזה מע"ח דלכתחלה אין מערבין בענין ספק.ואף דבאמת רש"י פי' בחדיא בסוגיין בטעמא דא"ם ע"ת בבה"ש. משום דהוי תיקון דאסמכתא אקרא. י"ל דרש"י לשיטתו דפי' בתתני' דס"ל דמשום שבות גזרו בבה"ש בש"ה נ"כ אין מערבין ע"ת. ובאמת י"ל לחלוקה למאי דקי"ל דמשום שבות ל"ג בה"ש חדין דמערבין ע"ת. ואין מחצורך למה דכ' תוס' בסוגיין בחחוא מימרא דרבה אסרו לו שנים צא וערב דלפירש"י דמיירי בע"ת מוכח לחלק בין לכתחלה בין דיעבד די"ל דבאמת דרבה אף לכתחלה קאמר לפי ההלכה דקי"ל משום שבות ל"נ בה"ש אבל הרמב"ם דפסק לדינא דאין מערבין ע"ת בה"ש ובדיעבד מהני נ"ל דהטעם דאין לערב לכתחלה בדרך פסק עירוב. אבל מ"ש התוי"ט דעשאוהו לענין זה כשל תורה שגזרו עלי' בה"ש. לענ"ל אינו נראה דלו יהא דבאמת החומים דאוריתא הא מ"מ מלאכת העירוב דהוי בסתקן והו לא הוי רק שבות בעלמא כפו הפרשת תרומה ומעשרות דנ"כ דאוריתא ומותר בבה"ש לצורך מצוה.ובתוס' חדשים ראיתי דבר נחמד דספק חשיכה היינו ה"ש דעיולי יומא וספק איגה חשיכה היינו בה"ש דאפיקי יומא.ועי' במג"א סי' שס"ב.וקשה לי איך כייל בתתני' זו וטומנין את החמין הא בסוגיא פרכינן דבה"ש נמי ננזור שמא יסצא דרה צוננת וירתיחנה ומשנינן סתם קדרות רותחות בה"ש ווהו לא שייך בבה"ש דאפיקי יומא וצ"ע.ואולי י"ל דביה"ש דאפיקי יומא כיון דהטמן מועם עד הלילה לא בחילב"כ ולא ירתיחנה:

יבין תפארת ישראל בועז

וודאי.וה"ה דאין מפרישין מן חלה (רס"א מג"א ס"ק כ').ואף דהפרשת מעשרות שבות. ול"ג אשבות בין השמשות (כמש"כ). היינו לצורך גדול או לצורך מצוה (כסס ופסס"ו). אבל הכא מיירי בא"ל לו בשבת (ע"ז רס"א ומג"א פסס"ו) (דן). מיהו בחלה דיקן. כיון דאוכל והולך ואח"כ מפרים (י"ד סס"ג) ודאי גזרו אשבות הפרשה. דהרי א"ל להפרים (ועי' סי' תק"ו): סו) מיירי נמי בא"ל להם מאד לשבת. ולהכי נקט כלים ל"ר. מיהו דוקא בטמאו בדאו'. מחזי טבילה כמתקן. אבל כלים חדשים. י"א דאפי' בשבת שרי להטבילן. ויש להחמיר. מיהו בעבר והטבילן בשבת. יש להתיר לצורך. ובשבת להטבילן בע"ש יתנם במתנה לעובד כוכבים. או יטבלם במקוה דרך שמיבה בלי ברכה (מג"א סס"ג): סז) נ"ל דר"ל לא יאמר לעובד כוכבים להדליקן דאע"ג דאמירה לעובד כוכבים רק שבות מדנקט נרות לשון רבים. מיירי בא"ל להם רק להרוחה. כרבוי נרות שמדליקין לכבוד שבת. ולא מחשב כ"כ לצורך מצוה. משא"כ נר יחידי של שבת. שמחוייב כל א' להדליק בביתו (כפי' רס"ג). מחשב צורך גדול. ומותר להדליקו אז ע"י עובד כוכבים. (רס"ח). וה"ה נר יא"ל מותר להדליקו אז ע"י עובד כוכבים. דמדנהרין בו מאד מחשב לצורך גדול (רע"ז ורמג"א רס"ח) וכן מותר לומר אז לעובד כוכבים לעשות אפילו מלאכה גמורה לצורך חול. אם הוא הפ"מ. דאין חלוק בין צורך גדול להפסד מרובה (פס): סח) דרוב ע"ה מעשרין הן. ולא הו"ל כמתקן: סט) דוקא ערובי חצירות ותבשילין. דהו"ל נמי מצוה ולצורך גדול (תקכ"ז). אבל ערובי תחומין. אע"ג דתחומין נמי אין מערבין רק לדבר מצוה. אפ"ה נזרו על שבות כזה. מדהו"ל לקנויי רשות (תוס' גיטין ד"ו ב' ד"ה עירבתם) (תקכ"ח): ע) בדבר שאינו מוסיף הכל. אע"ג דבשבת אסור. התם ה"ט שמא ימלאנה אח"כ מלוגגת וירתיחנה. משא"כ ביה"ש כל הקדירות רותחות הן. וליכא למיחש להא. מיהו לאחר שקבל שבת בפירוש. או אחר שאמר מזמור שיר ליום השבת. דהוי לדידן כקבלת שבת (כאשל רס"ח סקי"ג). אפילו אין עדיין בין השמשות. ע"י ישראל הכל אסור. ורק אמירה לעובד כוכבים לעשות מלאכה דאו'. משום צורך מצות קנת. שרי אז. מדלא עדיף קבלתו לשבת מביה"ש. דשרינן נבה אמירה לעובד כוכבים דקילא (מג"א סס סק"ז). ודוקא בקבלו לשבת אז אמר מזמור שיר ליום השבת. תוך שעה ורביע קודם הלילה [והוא בגמלוס ע"כ מיוטעון קודם לאת הכוכבים]. אבל קודם לכן. אין קבלתו כלום (רס"ג ס"ד וסי"ד). ואף לי"א סס. דאף בקבל שבת קודם זמן הכ"ל. אותו בקבל אסור במלאכה. היינו במלאכה דאוריתא אבל במעשרי ומערבין. אף המקבלין שרו בקבלו קודם זמן הכ"ל:

במתני'. למה נקט בכפל. וכ"ל ע"פ מה שמסתפק רמב"ן (שמ"ב) אי ביה"ש של מוצאי שבת נמי ג"נ שבות שלצורך מצוה. דמספיקא לא פקעה הקדושה. להכי נקט הכא בכפל. דבין ביה"ש שבע"ש. דמסופק שמא כבר החשיך. או ביה"ש שבמוצאי שבת דמסופק שמא עדיין אין חשיכה. בתרוייהו אסור לעבר ודאי וכרי בדמאי. [אב"ד כיון א"מ הנאון ב"ש להמגיה לת"ח] : (דן) מיהו לכאורה נ"ל דאיה לתוס' (עירובין ד"ל ע"ב ד"ה ונפרום) דמתני' דלא כהלכתא. וכרבנן דס"ל דנזרו אשבות ביה"ש. דאי כרבי דל"ג אשבות. ומיירי בא"ל כלעיל. א"כ נמה בסיפא בדמאי מותר לספרים אלא לצורך אגל. ואת"ל בדמאי מדהפרשתו רק מדרבנן. הו"ל דומנת שבות דשבות. דמותר אף שלא לצורך כלל. עכ"פ ק"ל למה נקט דוקא הכא שלשה שבותין. הו"ל ספק חשיכה סא"ח. אין עושין שבות אלא לצורך כלל. אע"כ דמתני' כרבנן. דאפי' לצורך אסור שבות ביה"ש. ונקט שפיר הכא שלשה. אף ע"ג דכולהו לרבי שבת מינהו. דמעבר לאכילה. ומבילה לתשמיש כלים. ונרות לצורך מאור. אע"פ אין שבות נדחה אפי' לצורך שבת. אמנם נ"ל דלא נחגם נקט התנא כלים ונרות ל"ר. לגנוי דמיירי בא"ל לדחות השבות כ"א להרווחה בעלמא. להשתמש בכלים ונרות רבים. וכ"כ מעבר בכה"ג מיירי. בא"ל לו רק להרווחה בעלמא. ובכה"ג לכ"ע נזרו אשבות ביה"ש. על שיהיה לו צורך ממש לדחות השבות:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הלכתא במה מדליקין פרק ב שבת גבירתא

רבינו נופי מהור ויצאה נשמתו במהרה. הניח קלמוסו מלאה זקוקין דנור לא כתב יותר. ומכאן ואילך לשון בנו ותלמידו. הלך ילך ובכה. נושא אלומותיו. **על** אשר אין פירם למעותיו. והנה הוא כשה תועה בעונותיו. כי הלך לו השולחני לעולמותיו. תנצבה"ח בטעונותיו. וקריבת לגבי דהין ואדהנית במזונותיו:

כללא דפ"ב משנה א' ב' ג'. ב' נרות שבת חיבת אחד כנגד זכ"ר ואחד כנגד שמור. ולכל הפחות אחד מהן צריך להיות מפתילות ושמנים שמדליקין בהן. דפתילה שאין הלהב נכנס בו. כשער וצמר ופשתן שאינו מנופץ וכדומה אין מדליקין בו. אם לא שכרך עליו דבר שמדליקין בו מבחוץ. ואין כוונתו לעשותה עבה ולהוסיף אורה ע"י הפתילה הפסולה. רק להקשות הפתילה שתהיה עומדת זקופה. וכן אין מדליקין בשמנים שהם עבים ואינם דולקים יפה. וחלב מהותך ועירב בו שמן. מותר להדליק בו. מיהא שעוה וחלב שכרוכים סביב הפתילה כנרות שלנו מותרים. ושמנים שריחן רע ביותר כפסולת דופת. או לחים ך אפרסמון שריחו נודף. אסורים. ובדיעבד בהדליק נר פסול רק דיש עוד נר כשר בבית מיתר להשתמש לאורו. א"צ לחבהב הפתילה בע"ש קודם הדלקה. מ"מ נהגו כן: **משנה ד** אסיר ליתן מע"ש כלי שמן ע"מ הנר שיטפטף לתוך הנר ואפילו כלי דשמן מאוס. ורק במחובר בנר ע"י סיד והדסית מותר: **משנה ה** מלאכה שאצל"נ. כלומר שאינו עושה המלאכה לחכלית שעשאה במשכן כמכבה שלא לעשות פחמין. אלא לחוס על השמן ופתילה. פטור ואסור. ולחולה שיש בו סכנה. או שאר סכנה מותר לכבות. והזריז חרי זה משובח. והשואל שיפך דמים (כא"ח שכ"ח ס"ב). ובאין בו סכנה מותר ע"י עובד כוכבים. ולענין כבוי דליקה עי' פס"ו: **משנה ו ז** ג' מצות שמוטלות על האשה. נדה חלה הדלקת הנר. פיקדין עליה מן השמים בעת לידה אם שמרה אותן בראוי. ולשיכך תהיה נזהרת להדליק הנרות בכל ע"ש קודם בית"ש. ומשימת היד בפני הנר אחר הדלקה. שלא תהנה ממנו. ומברכת עובר לעשייתן. ולא תברך קודם הדלקה רבוה מקבלת שבת. ואסיר שוב להדליק. ולפ"ז בי"ט (לאמו של סס"ע) מברכת קודם הדלקה. וכהסכמת אחרונים. וצריך האדם לזהר ב"ב ש"נמרו כל המלאכות לשבת קודם ביה"ש. וישאלם בלשון רכה. אם הפרישו חלה ועירבו ערובי תחומין וחצרות במקום שנצרכים לזה. ויצות להדליק נר: שיעיר ביה"ש הוא י"ג מינוטען וחצי קודם לילה. שהלילה מתחלת בצאת ג' כוכבים בינונים בלתי מפוזרים והיינו לחכנסת שבת. משא"כ במצ"ש משים חומרא מצרכינן עוד ג' כוכבים קטנים. וג"ח מינוטען [וחצי] קודם ביה"ש הם בכלל תוספת שבת. שאם רצה מוסיף כולו. ולכה"פ צריך להוסיף מקצת בסוף ואין שיעור לתוספת. ותוך זמן הת"ספת שהוא בין הכל ע"ב מינוטען קודם צה"כ. אם קבל שבת בפירוש. או שאמר מוסור שיר ליום השבת. ולרמ"א משאמר ברכו. אינו מותר לעשות בשום מלאכה רק ע"י עובד כוכבים בצירך מצוה קצת. משא"כ קודם לכן אין קבלתו קבלה. ואפילו להמחמירין לאותו שקבל. מ"מ ע"י ישראל אחר או הוא עצמו למלאכה דרבנן מותר: ביה"ש אסיר אפילו אמירה לעובד כוכב ם חוץ מבהפסד מרובה. או צורך גדול כהדלקת נר יאצ"מ. ונר שבת אחד באין לו נר אחר. מותר אפילו בשבת ע"י עובד כוכבים. ומותר לישראל ביה"ש לערב עירובי חצרות. אבל לא עירובי תחומין דאקנויי רשות ה"א. ואינו מותר להמתין דבר הם רק בדבר המעמיד הום לא המוסיף. דזה אפילו מבעו"י אסור. שכח להפריש חלה. בח"ל אסור להפרישו ביה"ש. דיכול לאכול וישאיר בשבת מכל לחם קצת יותר ממה שרוצה להפריש. ואחר שבת יפריש. חוץ בע"פ בשבת דא"א לעשות כן. מותר להפריש ביה"ש. ובשכח להסבל כלים חדשים מותר ביה"ש. ובנזכר בשבת. יתנם לעובד כוכבים במתנת או יטבלם במקיה דרך שאיבה. ובעבר והטבילו בלא ברכה מותרין לשורך:

רבינו עובדיה מברטנורה כירה פרק ג שבת תוספת יום טוב ציונים

פרק ג **א כירה**. מקום עמוד בארץ כדי שפיתת שתי קדרות והאש עוברת תחת שתי הקדרות: **בגבבא**. עלים דקים כקש שנובבין מן הגדה: **נותנים עליה תבשיל**. מערב שבת להשהותו עם בשבת: **בגפת**. פסולת של זיתים ומומשמין לאחר שהוליאו שמנן: **לא יתן**. מערב שבת כדי להשהותה עם בשבת: **עד שיגרוף**. הגחלים ויוליאם מן הכירה: **או שיתן האפר**. על גבי גחלים לכבותם ולגנגם וטעמא גזירה שמא יחתה בגחלים בשבת כדי למהר בשולו. ודוקא בתבשיל שלא בטל כל צרכו או אפי' בטל כל צרכו ומלטמק ויפה לו הוא דגזרינן שמא יחתה אבל תבשיל שלא בטל כלל ומש"ה כל שגרוף וקטוס דאיכא היכרא ממסלק דעתו מלחתות בגחלים שרי והייט דבטעמא שכתב הר"ב גזירה שמא יחתה לא הזכיר

פרק ג **א כירה**. פי' הר"ב מקום עמוד בארץ וכו'. וכ"כ הרמב"ם בפירושו והיה להם לפרש שנעשה מחרס וכדמוכח בכמה מקומות ומהם פ"ה דמסכת כלים ולהגן כי היכי דלא נעשה לומר שהוא רק חפירה בארץ: **בקש**. עי' [מ"ם] רפ"ע דב"מ בס"ד: **לא יתן** עד שיגרוף. פירש הר"ב מערב שבת כדי להשהותו וכו' והא דתנן בר"פ דלקמן והכילו הר"ב בס"פ דלעיל דלין טומנין בדבר המוסיף הכל אפילו מבע"י והכא אפילו גרף וקטס ודאי דמוסיף הבל הוא ס"ל להר"ב כתוס' וסיעתם דהכא לאו בהטמנה איירינן אלא בשהוי כגון שהקדירה יושבת על כסא של ברזל וכיולא בו או שהיא תלויה באבנים שאין שולי הקדירה נוגעים בגחלים בגחלים שרי והייט דבטעמא שכתב הר"ב גזירה שמא יחתה לא

יבין תפארת ישראל בועז

פ"ג (א) כ' עלה הגאון מהו' עקיבא אלינ"א ק' דמ"מ נגזור שמא יגיס דחייב משום מבשל. ופי' חי' רשב"א פ"ק במאי דאמרי' בעקורה ומוחה. דלפי תרוצו בתרא. מיירי הכא בנתבשל במאכל ב"ד. ואי אף כשיגיס א"ח משום מבשל. לפ"ז בלא הגיע למאב"ד לאסור להשהות אף בגרוף. ומזה תמוה לי על דבריו בחי' כאן. דהאריך לי מותר להשהות אף בגרוף. ומזה תמוה לי על דבריו בחי' כאן. דהאריך לי מותר להשהות בגרוף קודם שנתבשל במאב"ד משום חששא דחיתוי. אח"כ ראיתי דבכ"מ רפ"ם מהלכות שבת במ"ש שם בשם הרמ"ך מבואר דעתו דקודם מאב"ד אסור לשהות ולא מהני גו"ק דשמא יגיס וחייב משום מבשל. וחידוש בעיני דבש"ע סי' רכ"ג ס"א נקט בפשיטות ולא הזכירו אלא גו"ק כשתחיל להתבשל ולא הגיע למאב"ד. והאחרונים כולם שתקו ולא הערו. דלהרשב"א וכן לדעת הרמ"ך אסיר משום שמא יגיס. וביותר דתא מ"ש הרא"ש בשם רבינו יונה דמה דקתני אין צולין בשר וכו' וכסח

פ"ג א) *הוא כקדירה גדולה שספתותיה מחוברין לארץ בטיט. ובשוליו שהפוכין למעלה. יש ב' נקבים להושיב שם ב' קדירות שנסוקין בשם שתחתיהן בהכירה ופתח הכירה להכניס שם אש היה בלבו. ומקום שרחב למעלה אינו קולט חומו. וכ"כ התוריס שלנו שרחבים למעלה. דין ככירה (רנ"ג ס"ח): ב) נעהייטלע: ג) הוא ההבן הנמצא בארץ אחר שנקצר הנבולת: ד) הוא הנגבב ונקצר עם הנבולת [די"ג כ'] קטין ובהן שבולת. וכ"כ קצה מלקמן פ"כ מ"ה. וי"פ. ופתוי"ט פ"ע דכ"מ. אולם מרפ"ע דב"מ נראה דתבן היינו הסמוך להנבולת והקש היינו הרחוק ממנו. דקתמר כשם שמולקין בתבואה כך מולקין בתבן וכקש. וכשם שמולקים היין כך מולקין בומורות וקנין. משמע ודאי שכשם שביין הומורות שזכר סמוך לתן. הן אותן שגדלין סמוך לתן. כך התבן שזכר גבי תבואה היינו אותו חלק שגדל סמוך לתבואה): ה) מע"ב להשהותו עם בשבת. דליכא למגזר ביתתה בגחלים. מדאין להם גחלים. וליכא למיחש גמי משום דמטמין במוסיף הבל. דאסור בע"ש משום שמא יטמין ברמץ (לגרסתנו שבת דל"ד כ'). או למשום שמא ירתיח (כגי' רמב"ם פ"ג משבת) די"ל דוקא בטומן בדבר המעולגל אסור משום מוסיף הבל. ולא כי הכא בתנור מחובר. דלא דמי לרמץ (מג"א רנ"ג סקי"ז). ואו דכשבוי הקדירה מגולה. דהיינו שאינו נוגע בדבר שהטמינו בו אפילו שוליס נוגעין בגחלים אין בו משום הטמנה (שם. ורע"ז רנ"ח. ורי"ן). ומילה"ק עכ"פ ניחש שמא יגיס (כשבת י"ח כ'). דבנתבשל כראוי לבן דרוסאי (דהיינו שלים בישולו לרש"י ואלי בישולו לרמב"ם). ועדיין חם. תו ל"ג שמא יגיס. דאפי' יגיס הרי הו"ל בישול אחר בישול. דאינו רק מדרבנן (כרע"ז סי"ת ג' וי"ת). ומ"כ הרי ה"ג שהם תבשיל מיירי דחזי לבן דרוכאי (כתוס' כאן ד"ה המון). וגם שהם קדירות ביה"ם רותחות הן. להכי ליכא למיחש שיגיס: ו) פסולת שנשאר מזיתים ומומשמין לאחר שנכבשם שמנן. (עהל דריטזטן בל"ל: ז) *עליה תבשיל מע"ם: ח) שיוליא כל הגחלים מהכירה. דאל"כ נזרינן שמא יחתה בגחלים. ולבעל המאור ור"ן די כשיגרפם מתחת הקדירה לגד אחר. אבל בהוליא כל הגחלים. אפי' לתת התבשיל*) על או תוך התנור מותר. ולדעה דאמונה אפי' גרפם לתוך אסור אפי' על התנור. דמדהבלו חם. אי אפשר שלא יאחר מעט ושמא יחתה בו: ט) ע"ג קלת גחלים. דדוקא בגורף לריך להוליא כל הגחלים דאל"כ ליח ליה היכרא בגשארות. משא"כ בקוטס. ע"י שמלגן קלת גחלים יזכר שלא יחתה מדמתחמם עי"ז יותר (וכן סוכת הר"ן וכ"י מדלת קאמרה מתני' עד שיטמון גחלים באפר. משמע דסגי בכסה קלת מהן. מזה משמע דלא כמתלית הסקל שכ' דמ"ם המג"א דסגי בקיטוס כ"ם סייגו בכסוי דק). מיהו כל זה לרי"ף ורמב"ם. דמתני' בשהוי מאכל מע"ם גמי מיירי. אבל אם עהגין כרש"י ור"י ורא"ש (רנ"ג א') דמתני' דוקא להחזיר בשבת על הכירה מיירי. אבל לחתות מע"ם משהיון. ובאופן שנאמר בסוף מסנתינו: דוקא

*) נד"ר „התכשיל בתנור" ולקמן „להון אסור בתנור".

א כירה שהסיקוה. מיי' ז' ממ"ע לאוין מ"ם פוס"ע ת"ה סימן ל"ג סעיף מ':

שנויי נוסחאות

א ובגבבא.. ובעצים. נד"נ או בגבבה.. או בעצים: (עד) שיתן (את). נד"נ ליתא ולכן ליתא בר"ב:

תוספות רע"ק

פ"ג מ"א [אות מה] במשנה. **עד** שיגרוף. יש לעיין דמ"מ נגזור שמא יגיס בת דחייב משום מבשל כמו באונין של פשתן באינת מוחה כמ"ש הרע"ב פ"א מ"ו ועי' בחדשב"א בחי' פ"ק אחהיא דאסרינן בעקורת ומוחה דלפי תירוצי בתרא מיירי דהכא בנתבשל כמאכל בן דרוסאי דבזה אף אם יגיס א"ח משום מבשל ע"ש לפ"ז בלא הגיע למאכל ב"ד אסור להשתות אף בגרופה. אולם הרשב"א בחי' כאן האריך אם מותר להשתות בגרופה בלא הגיע למאכל ב"ד אי חיישי' לחיתוי ולא הזכיר כלל דמחששא דשמא יגיס יש מקום לאסור בלא הגיע למאכל ב"ד וצ"ע. ויש לדחוק דספיקו דהרשב"א במוחה דל"ש שמא יגיס אם מ"מ אסור בגרופה קודם שנתבשל במאב"ד משום חששא דחיתוי. אח"כ ראיתי דבכ"מ רפ"ם מהלכות שבת במ"ש שם בשם הרמ"ך מבואר דעתו דקודם מאב"ד אסור לשהות ולא מהני גו"ק דשמא יגיס וחייב משום מבשל. וחידוש בעיני דבש"ע סי' רכ"ג ס"א נקט בפשיטות ולא הזכירו אלא גו"ק כשתחיל להתבשל ולא הגיע

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כירה פרק ג שבת

הזכיר דמוסיף הבל כמ"ש רש"י משום דהכא ל"ש לן בין אינו מוסיף הבל למוסיף הבל. ומה שפירש הר"ב דוקא תבשיל שלא בטל כל צרכו אי אפי' בטל כל צרכו ומלטמק ויפה לו הוא דגזרינן שמא יחתה וסיינו כדעת הרי"ף וסיעתו דכל שהתחיל להתבשל בין שלא הגיע למאכל בן דרוסאי בין שהגיע ואפילו נתבשל כל צרכו אלא שהוא מלטמק ויפה לו אסור. והא דתנן בספ"ק אין לולין וכו' אלא עד שילולו מבע"י ופירש הר"ב דכמאכל בן דרוסאי סגי והו לא חיישינן שמא יחתה ועוד דהכא בלא ביטל כלל שרי והתם אין לולין. כבר תירצו הפוסקים דהא דהכא שרינן בבשר חי ה"מ בקדרה באינה ממהרת להתבשל ומשום דעתו ממנה עד למחר ולא חיישינן שמא יחתה הבל בללי שאלל האש שממהר ללולות ואפשר לו ללולות שיהא רלוי בעוד לילה לא מסיח דעתו מיניה ואתי להתווי ומה"מ נמי כי גלה כמאכל בן דרוסאי שרי דלא חיישי' להתווי שאם יחתה בגחלים יתריך לאמו כיון שמונח על האש בלא הפסק קדרה. ומה שכתב דבלא ביטל כלל מסיח דעתו כלומר עד למחר וכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי: וב"ה אומרים אף מחזירין. כתב הר"ב ולא שרי וכו' אבל לאחר שהניחן וכו' אסור אפי' לב"ה דהוי כמטמין לכתחלה. לגב ריסטא מסריך ונקט לשון רש"י דמפרש לגוליה פירקין בהטמנה. דאילו לפי מה שנמשך הוא ופירש לפירקין כדעת המפרשים ליה בשהייה לא בהטמנה כדכתיבנא לעיל הוה ליה למנקט דהוי כמשהה לכתחלה בשבת: ב [*תנור. פירושו כתבתי ברים פ"ב דב"ב]: לא יתן וכו'. וגזיפה וקטימה לא מעלה ולא מוריד. והלכך כל דשרי בכירה שאינו גרוף ואינו קטום כגון תבשיל שלא בטל כלל וכו' כדלעיל אפילו בתנור נמי שרי והלכך לא שייך נמי פלוגתא דמחזירין דהף ב"ה לא אמרו דמחזירין אלא בגרוף וקטום ובתנור לא מהני גרוף וקטום כללא. הר"ן: ג בצד המיחם. מ"ש הר"ב שמחממים בו ע"ג האש. אע"ג דהכא לא תנא שפיתה כדלקמן במ"ה אפ"ה אינו ר"ל שעכשיו הוא על האש אלא אפי' אינו עכשיו על האש והוא שאמר הרמב"ם ותשאר חמה אחר שיורידוהו מן האש. ולא בא הר"ב לומר אלא בזה המיחם מן האש הוחם ולא מן החמה. ולהרמב"ם כפי' פירוש דלקמן שחסר ממנו מקלת מים ניחא שפיר דלא תני הכא שפיתה: [*בשביל שהתגלגל. פי' הר"ב שהגלה קלת כו'. וכן פירש"י. ועיין בל' הר"ב בפירוש משנה ו' פ"ב דעוקצין. ובסוף פרק בכל מערבין פירש"י לגוייה רכה]: ולא יפקיענה. כן המוסחא ופירושו לא יסברנה. והטור תפס בלשוני לא יתן וכו'. [*ובערוך

ערך

כלל לו בטל כל צרכו ומלטמק ורע לו מותר להשהותו* על גב כירה אע"פ שאינה גרופה וקטומה ולא חיישינן שמא יחתה הוחיל והסיח דעתו ממנו וכן תבשיל שבטל כל צרכו והשליך בתוכו אבר מי כמוך לבה"ש נעשה הכל כתבשיל שלא בטל כלל שהרי הסיח דעתו ממנו: בש"א. מים חמין מותרין על גבי כירה לאחר שנרף דלא לריכי לבשולי וליכא למגזר שמא יחתה: אבל לא תבשיל. אע"פ שנרף שא"א לגרף כל הגחלים עד שלא יבאר שם מילוי אחד ואתי לאתויי מאחר דמיחא ליה בבשולים: בש"א נוטלים וכו'. אפי' חמין דשרינן להשהות על גב כירה גרופה ושאינן את האפר לאחר שנטלן אין מחזירין דמיחזי כמבטל בשבת: וב"ה אומרים. בין המין בין תבשיל יכולין להחזיר לאחר שנטלן. ולא שרו ב"ה להחזיר אלא בעודן בידו אלא הניחן ע"ג דבר אחר אבל לאחר שהניחן בקרקע* לו על גב דבר אחר אסור להחזירן אפילו לבית הלל דהוי כמטמין לכתחלה בשבת: ב תנור. מתוך שלר למעלה ורחב למטה נקלטן חומו לתוכו מפי מכירה ואפילו הסיקוהו בקש ובגבבא חיישינן שמא יחתה דלעולם אינו מסיח דעתו ממנו: בין מגביו. לסמוך אגל חופנו: כופה. עצוי כירה אלא שאר כו שאר כו אלא מקום שפיתת קדרה אחת* והאש עוברת תחתיה והבלו רב מהבל הכירה שהכירה פתוחה מלמעלה שיעור שתי קדרות והכופה אין פתוח אלא שיעור קדרה אחת ופחות מהבל התנור: ג אין נותנין. בשבת: ביצה בצד המיחם. קומקוס של נחשת שמחממים בו המים ע"ג האש: שתתגלגל. שתגלה קלת עד שתהא מגולגלת כלומר מעורבת: ולא יפקיענה בסודרין. לא יכבנה על סודר שהותם בחמה כדי שתגלה בו דגזרינן תולדות החמה* לטו תולדות האור: ור"י מתיר. דסבר לא גזרינן תולדות חמה לטו תולדות האור

יכין תפארת ישראל בועז

ב"ש אומרים חמין) אבל לא תבשיל יא) ובית הלל אומרים חמין ותבשיל (ב). בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין יב) ובית הלל אומרים אף מחזירין יג): ב תנור יד) שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מתוכו בין מעל גביומו). כופה טו) שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי זה כבירים. בגפת ובעצים הרי הוא כתנור טז): ג אין נותנין יח) ביצה בצד המיחם* יט) בשביל שתתגלגל כ) ולא יפקיענה בסודרין כא). ורבי יוסי מתיר כב).

ב תנור שהסיקוהו. ריה פ"ב. מיי' פ"ג מהל' שבת הל"ח בפ"ב לאיתן פ"ה פוש"ע מ"ח פי' הל"ג קעיף ב': ג אין נותנין. שם ופס. מיי' שם פ"ב הל' ב' ב' פוש"ע מ"ח פי' ש"ח סעיף ב': ור' יוסי מתיר. מי' יומא מתומות פ"י הלכה מ' תלה פ"ל ה"ח פפתיס פ"ב הלכה ד':

שנויי נוסחאות

ובה"א. בד"נ בה"א. (אבל) לא מחזירין. בכי"מ ולא מחזירין. ובה"א בד"נ בה"א: ב שהסיקוהו. במבני"ל שהסיקו. ובגבבא. בד"נ או בגבבת וכן בסמוך. בת"כו. בד' פיזרו בתוכו. מעל גביו. בד"נ מגביו. וכן הוא ברע"ב. כופה שהסיקוהו. במבני"ל שהסיקו. בכי"מ שהסיקוה. בכי"ק כופה שהסיקוה. בכי"ף כיפה שהסיקוה ועיין בדבור הסמוך. הרי זה כבירים. הרי הוא. בד"נ הרי הוא כבירים.. וכ"ה בכי"מ (ומס כבירה): בכי"ק הרי כבירים.. הרי היא וכ"ה בכי"ף ועי' בדבור הקודם ובכי"מ נ"כ היא לף דבס הבי' כופת. ובעצים. בד"נ או בעצים. ולא יפקיענה. בכי"ק לא..:

תוספות חדשים

[הר"ב] ד"ה ובי"ה אומרי' כו' אבל לאחר שהניחן בקרקע כו' עכ"ל. ובמ"ל כתב בסיגן הר"ג סעיף כ' בשוסגין לסקל אפילו הניחו ע"ג קרקע אם לא נגמר וסיים היינו טוב לכתחילה: ב [במשנה] תנור כו' ותנורים שלנו דין כירה יש להם רמ"ח בס' הר"ג סעי' ח'. [שם] בגפת ובעצים הרי הוא כתנור. דאע"ג דגרוף וקטום על גביו אסור. ולסמוך יש פלוגתא בין הפוסקים הי הוי כתנור ואסור לו לא. ע' בסי' תג"ג: [הר"ב] ד"ה ור' יוסי כו' ואין הלכה כו' עכ"ל. וכ"ה בס"ע סי' ש"ח סעיף ג':

ראשון לציון

ב [במשנה] כופה. כן איתא במסג"ע ובפרכ"ו ומוס' וכן בעיון וכן בפוגי' דגמ' ובכרייתא וכן בספ"ם דמגחים ובמכבה ובגמרא שם ס"ג. ובפי' הר"ב שם ועיין מ"ע פ"ה דכלים עוד שם פי' מ"ב: ג [תוי"ם] ד"ה ולא יפקיענה כו' ובעיון ערך (נקע). ל"ל פקע:

תוספות רע"ק

כדי שיצולו מבעוד יום כמאב"ד אתיא בין להחנייא בין לרבנן ולרבנן בגרוף צריך שיצולו מבע"י כמאב"ד רצ"ע: [אות מז] שם בהרע"ב ד"ה אן שיתן. ורע לו מותר להשהותו. ודוקא להשהותו אבל להחזיר אף במצטמק ורע לו אסור אא"כ גרופה וקטומה. ועוד חמיר לענין חזרה דאף בגרוף אינו מותר אלא על גבה אבל תוכה אסור משא"כ בשהייה היכא דבעינן גרוף טהני נ"כ להשהות בתוכה: [אות מז] שם בהרע"ב ד"ה וב"ה אומרים. אבל לאחר שהניחן בקרקע. תמוה לי הא בסוגיין איכא ב' לישני דלל"ק בעי ב' לטיבותא עירן בידו ודעתו להחזיר. ולל"ב אינו אסור אלא בב' לריעותא. הגיה ע"ג קרקע ואין דעתו להחזיר וא"כ או דהו"ל להרע"ב לכתוב דבעי' נ"כ דעתו להחזיר [או] דהו"ל לכתוב דעג"ק אסור בלא היה דעות להחזיר וצ"ע: ב [אות מח] בהרע"ב ד"ה כופה. שפיתת קדרה אחת. ומש"ה דייק התנא הכא דתני ה"ז כבירים בלשון כפל ע"ש שמשמשת בב' קדירות בכפלים ככיפה (תרס ז): [אות מט] שם בתוי"ם ד"ה א"א יתן. והלכך כל דשרי בכירה. ומ"מ יש חילוק דבכירה אף היכא דאסור להשהות מ"מ מותר לסמוך אף באינו גרוף ובתנור אסור לסמוך אף בגרוף וכן בכופה בחסיקו בגפת ובעצים: ג [אות נ] במשנה בצד המיחם. ובריעבד חייב חטאת (כן מבואר בגמ'): [אות נא] בהרע"ב ד"ה ולא יפקיענה. דגזרינן תולדות חמה. אבל בחמה עצמה מותר להחם

דל"ש

י) דוקא מים חמין מסתין (לרי"ף בשגרף ולרש"י ולדעתי אפי' לא גרף). דמים א"ל ביטול כל כך שיחתה עצורן: יא) אף בגרף (לרי"ף). דב"ש גזרו גרוף אטו אינו גרוף (רי"ן): יב) לרי"ף דריבא להשהות מע"ש מייריי. קאמר הכא שפיר. דוקא בנטלה ורלה להחזיר בשבת פליגי ב"ש וב"ה. ולרש"י דריבא נמי בחזרה מייריי. ה"ק. חזרה דריבא פלוגתא דב"ש וב"ה היא (וק"ל למה נקט נוטלין בלא. פשיטא וכ"כ ק' לב"ה דקאמרי „אף" ל"ל. הול"ל לב"ה מחזירין. וי"ל מזה ראי' לעזר (רל"ג). וכמ"ש רמ"א שם פ"ב. דדוקא בנטלה ע"מ להחזירה מותר להחזיר. לפ"ז לב"ש ס"ק אפי' בנטלה ע"ד להחזירה לא יחזיר. וכה"א אם נטל ע"מ להחזיר אף מחזירין): יג) וק"ל כב"ה: יד) הוא נ"כ בקדירה בלי שולים. מחובר לארץ בטיט. רחב למטה. ופיו א' ולר למעלה: טו) דמדפיו א' ולר נקלטו חומו מפי.ולהכי גם בהסיקו רק בקש.ונרף וקטם. אפ"ה כל זמן בים"ב. נזרי' שמא יחתה. דשמא נשאר נלוץ ויחתה בו. ואפי' לסמוך תבשיל בקדרה בלדו אסור מה"ט: טז) עשוי כירה שאין פיו לר. רק שאין בו רק מושב קדירה א'. והבלו רב מהבל כירה: יז) דאפי' גרף וקטם אסור אפי' בלדו: יח) בשבת: יט) ורוחה חמה וכ"ם כמוך להנור: כ) ר"ל שהגלה קלת: כא) כמו לא יבקענה. ור"ל לא יסברנה ע"ג סודרין חמין. אפי' נתחממו רק בשמש גזרי' שמא יטמין ברמץ: כב) בנתחממו בשמש: אפילו

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הלוך ולין הלכה כרבי יוסי: לא יטמיננה בחול ובאבק דרכים. שהוחמו מבע החמה וכהא לא ברי רבי יוסי דגזר חול אטו רמץ הוליל והרוויחו דרך הטמנה אתי למימר מה לי רמץ מה לי חול. לי נמי גזר ר' יוסי שמא יזיז עפר ממקומו שמא לא יהא שם חול עקור בכל הלוך ואתי לאחוז עפר הדבוק והוי תולדה דחורש: **ד** סלון. ליטור שמשכיכין המיס לתוכו והיה אותו ליטור מבוקע בחמי טבריא ומתחמם מבע אותם המיס וכשהו המיס לוגנין נמשכין בתוכו מתחממין באותו סלון שנתחמם בתוך חמי טבריא ואמרו חכמים שנמשכו באותו ליטור בשבת דינם כדין חמין שהוחמו בשבת שאסורים לרחוץ בהן אפילו אבר קטן ואסורים אף בשתיה והמיס שעוברים בו ביום טוב דינם כדין חמין שהוחמו ביו"ט שאסורים לרחוץ בהם כל הגוף אבל מותר לרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו ומותרין בשתיה והלכה כחכמים. וחזרו בהם אנשי טבריא ושברו את הסלון: טוליאר. פירשו בגמ' מים שבפנים וגחלים מבחוץ והוא כלי שיש לו בית קיבול קטן אצל דופנו מבחוץ מחובר לו ומותיבים שם גחלים והמיס בקבולו הגדול ואם גרפוהו מן הגחלים מבעוד יום שותין מן המיס שבקבולו הגדול בשבת ואע"פ שהוחמו קצת מחמת כלי לפי שאינו מוסיף הבל אלא מבמר ומקיים חיי שלהם שלא יצטננו: אנטיכי. הוא כלי נחושת בית לו שתי שוליים ומכיימין הם כדין הטמנה מבע"י אלא לפלוגי בין שבת ויו"ט הוא דתני הכי כו' ויכולין דברי הר"ב להתבאר ע"פ זה הפירוש: אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין ממנה. פירש הר"ב מבוס דאעפ"כ המיס מתחממים בשבת וכן פי' הרמב"ם ג) ולפי זה [אינו] בהמין שהוחמו

ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה: **ד** מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סלון של צונן אמהה של חמין. אמרו להן חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת אסורין ברחיצה ובשתיה. ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב אסורים ברחיצה ומותרין בשתיה. מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת. אנטיכי אף על פי

ערך בקש מפרש שמביאים סודר או מעלית ומניחין אותן בשמש עד שמתחממות יפה וכורכין הבילה בהם ושומן ומשלשין עד שתתגלגל עכ"ל. וא"ל שכוונתו שהפקיעה היא הגלגול שבבילה שע"י גלגולה של הבילה ר"ל שמתגלגלת בתוך קליפתה ומבכך היא נגלית הוא בקורא אותה פקיעה על שם שמתבקעת לביקועים בתוך קליפתה במה שמתגלגלת כאמור והפ"א ביפקיעה במקום בי"ת דביקוע שמיהם ממולא הספה וכן פירש הרמב"ן בשירת היים נשפת ברוך כמו נשבת והבילה הרבה כמוהו וממולא בהפך ג"כ הבי"ת במקום פ"א ברפ"ו דפיאה ובמשנה ג' פרק ד' דעדיות]: ולא יטמיננה כו'. פי' הר"ב גזירה שמא יזיז כו' עפר הדבוק. הא אינו דבוק לית לן בה כשהעפר שאינו דבוק. ור"ל שהוא תיחוה. הוא הרבה) שכשעושה גומא ע"י הבילה אינה מתקיימת כי דופני הגומא יפלו ולא יוכלו להתקיים לפי שאין הקרקע קשה אבל כשהקרקע שסביב הבילה [*הוא מעט תיחוה וסביב קרקע] קשה שתשאר הגומא קיימת אסור דהא חורש בכל שהוא כדתנן במ"ב פי"ב. כן הוכיחו התוס' [דף ל"ט] ממ"ש במשנה ב' פ"ק דבילה ע"ש: **ד** אם בשבת כו'. מסקיס התוס' והאחרונים דטעמא דאסורא משום דהוי כמטמין בדבר המוסיף הבל בהמיס לוגנים שבלימור הם עומדים בחמין שבאמה המוסיפים הבל. וכתב הב"י סי' שכ"ו דהא דתנן אם בשבת וכו' אין פירושו אם נכנסו לתוכו המיס בשבת דהא אפילו נכנסו מע"ש נמי אסורין הם כדין הטמנה מבע"י אלא לפלוגי בין שבת ויו"ט הוא דתני הכי כו' ויכולין דברי הר"ב להתבאר ע"פ זה הפירוש: אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין ממנה. פירש הר"ב מבוס דאעפ"כ המיס מתחממים בשבת וכן פי' הרמב"ם ג) ולפי זה [אינו] בהמין שהוחמו

ולא יטמיננה. מיי' פ"ט מש"ש ס"ב: **ד** והביאו סלון. מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ב': טוליאר הגרוף. פ"מ ע"ש:

שנויי נוסחאות

ולא יטמיננה. ככ"ק לא.. כד"ל לא יטמנה. כמסכי"ל ולא יטמנה. וע' רש"כ. שתצלה. כמסרי"ל שתיצלה (בנפעל): ד מעשה. ככ"מ ומעשה. טבריא. ככ"ק טבריה: כמסכי"ל טיבריא. והביאו. כד"ל חביאו. צונן לתוך. כד"ל.. תוך: כמסכי"ל צונין בתוך. אמרו להן. ככ"מ ואמרו.. (אם בשבת. וכ"ה כד"ל. כמסכ"ל כלל הדפוסים היכמים (קו ס ד' לונגין) ליתא ועי' תוי"ט בסס שכ"ו. ועי' בסמיך. אסורין ברחיצה. כמסכ"ל וכמסכי"ל ואסורין. ביו"ט. כמסכ"ל אם ביו"ט. כד"ל ואם.. אסורין. כמסכי"ל ואסורין מוליאר. כמסכי"ל בוליר. ככ"ק מיליר. הימנו. כד"ל ממנו:

תוספות חדשים

ד [בר"ב] ד ה סלון כו'. והלכה כחכמים כו' עכ"ל וכ"פ בס"ע ס' שכ"ו ס"ג:

תוספות רע"ק

דל"ש לגזור חמה אטו אור: [אות נב] שם בהרע"ב ד"ה לא יטמיננה. דגזר חול אטו רמץ. אבל הפקעת סודרים ל"ג אטו רמץ דסודרים לא דמי לרמץ. תוס' וק"ל הא גם בחול לא אסור לר"י רק דרך הטמנה וא"כ הפקעת סודרים דלא הוי הטמנה שרי עי' בתוס' ד"ה ואין מגלגלין דכתבו להדיא דלגלגל על חול שרי. ואי דס"ל דמדלא קתני ולא יטמיננה בסודרים משמע דבסודר אפילו דרך הטמנה א"כ מה תירצו בזה דסודר ל"ד לרמץ הא הטמנה בדבר המיסיק אסור בכל מילי וכי חמי טבריא דומה לרמץ. וצל"ע: [אות נג] שם בתוי"ט ד"ה ולא יפקיענה. ובע"ד ערך כי' נ"ב מדברי הרמב"ם פ"ט דייקא הכי דכתב הפקיע את הביצה בבגד חם או בחול ובאבק דרכים ומדכיילינהו בחדא מחתא משמע בגד דומיא דחול ואינו שוברו

יכין תפארת ישראל יכין

כג) אפי' מע"ש (פי"ת מג"א סק"י) כד) (זאמר) שנתחמם בחמה כה) שנתחמם ע"י אופני עגלות. ובהגך מודה ר"י מדמתו לרמץ. או מטוס חשש שיזיז קרקע עולם ממקומו: כו) (רעגנע): כז) שהביא מים מנהל לין: כח) נחל קטן: כט) ר"ל שהמשיכו מבעו"י לתוך מים לוגנים ביפים מחמי טבריא. תוך חמי טבריא. כדי שיתחממו המים הלוגנים. וירדו למקוה בשבת: ל) ר"ל אם יכנו למקוה בשבת. אף שנכנסו לתוך הסילון מע"ש: לא) דהו"ל כלילו העמין מים הלוגנים שבלתור מע"ש בדבר המוסיף הבל: לב) אפי' נתקלת נופו. דמדהוחמו בשבת אסורים בהנאה בכדי שיעשו: לג) ר"ל רחילת רוב גופו. אפי' אבר אבר. אבל פניו ידיו ורגליו מותר לרחוץ בחמין שהוחמו ביו"ט (פקי"א). מיהו אפי' מים שנתחממו מע"ש. אסור לרחוץ בהם כל גופו אלא רובו בשבת. רק נקט הכא בסילון שנתחמם בשבת דהכ"נ נס בשתיה. אלא ברחילת אבר א' אסור (בכ"ו). [ונשים הטובלות

בשבת במקוה ממש. אסור לה לטבול ביום ז' לספירתה מבעוד יום די"א דאפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה. וגם לטבול בשתיקה בשבת בחמין. אסור משום גזירה דמרחלאות. רק תטבול בין השמשות. דכל דבר שהוא שבות לא גזרו עליו ביום"ש. דבדאי הוא ר"ת. ובביאו יואל במרדכי. דס"ל דמותר שבות ביום"ש לצורך מצוה אפי' קבלו בכר שבת [ודלא כמג"א בס"א סקי"א]. אלא שלא יהיו המים חמין אלא פושרין רק כשיעור הפגת ליתן [ת"ל תשו' י"ח]. ובדרי טהרה ק"ז סקי"ו]. אולם בתשו' נב"י כ"ס. וכ"כ בקרבן נתנאל כי דאין למתות במקולין בשבת אפי' בחמין ממש. די"ל דבטבילה ליכא גזירה דמרחלאות. דאלכתה רק משום שמא יחום המים בשבת. ובטבילה אל נדה ליכא למגזר הכי. דהא לצורך להיות שמוך לתפיסה עכילה. וכרי אסור לעשות תפיסה בשבת]: לד) הוא כלי שיש לו בית קבול לגחלים. סביב להמים בבית קיבול הפנימי: לה) שגרפוהו מהגחלים מע"ש: לו) מהמים שנתנו לתוכו מע"ש. דאינו מוסיף הבל. רק מבמר אחוס: לז) הוא כלי

(ש"ל): ד [אות נד] במשנה שעשו אנשי טבריא. תמיה לי דלא ביאר הרע"ב כלל אהיכא קאי דך מעשה. דאפי' הטעם דכ' הרע"ב במ"ב דר"י מודה דאא יטמיננה בחול משום שמא יטמין ברמץ קאי עלה המעשה זו לתיכיה זת דבדרך הטמנה אסור. ולאידך טעמא שכ' הרע"ב במ"ג דהא דמודה ר"י דלא יטמיננה בחול משום שמא יזיז עפר **וזה לא שייך במעשה** זו. ע"כ דקאי אריאשא דחכמים באו לתוכיח ממעשה זו דתולדת חמה אסור. (ומוכח באמת דהך מעשה לא היה בהטמנה אלא דהמים באו לשם בשבת ונתבשלו ועי' במהר"ם לובלין). ור"י ס"ל דליכא ראיה דחמי טבריא הוו תולדה דאור דחלפי ועברי אפתחא דניהם וכך מבואר בסוגיין: [אות נה] שם בהרע"ב ד"ה ס"ון. שאסור"ם לרחוץ בהם כל הגוף. מבואר דאילו הוחמו מעוי"ם שרי לרחוץ בהם כל הגוף. וכ"כ הרע"ב לחדיא פ"ב דביצה מ"ה. וזהו דעת תרי"ף והרמב"ם אבל דעת תוס' דאסור. והא דמוכח ממתני' דיש חילוק בין הוחמו מעוי"ט לוחמו ביו"ם היינו להשתמש בהם כל גופו דבזה גם בשבת מיתר בהוחמו מע"ש ומתני' כר"ש דס"ל חכי בברייתא (אבל לחלכה קי"ל כר"י בברייתא דאף שיטוף אסור): ומ"מ קשה לי על הרע"ב דמפרש למשנתינו דלצדדים קתני דכתבים שהוחמו בשבת היינו לרחיצת פניו ידיו ורגליו וכתבים שהוחמו ביו"ט חיינו לרחיצת כל גופו וכ"כ הרמב"ם בפי' והרי בסוגיין פרכינן לה מאי רחיצה איכיבא רחיצה כל גופו הא חמים שהוחמו מע"ש ג"כ אסור אלא ברחיצת פניו וכו' הא חמים שהוחמו ביו"ט מותר ומשנינן להשתמש כל גופו עסקינן. הרי דלא רצו לפרש דמתני' לצדדים קתני וח"ל להרע"ב לפרש דלד"שתמש עסקינן. ואפשר לדחות כיון דלחלכה סי"ל כר"י דגם שיטוף אסור בחמים שהוחמו בע"ש ניחא ליה להרע"ב

יוחר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שהחמין קלח מבעוד יום ולא כל צרכן לו כל צרכן והחימוס יותר יפה להן וכדלעיל [*בפירוש הר"ב משנה א' לענין תבשיל ולין זה נכון דחמים כל שנתחממו כל צרכן החימוס רע להן כדאיתא בשתי ברייתות דף ל"ח ולשון רש"י ליטו כלשון הר"ב אלא תלי במוסיף הבל וכלומר ואסור להטמין כבסוף פ"ב [דלעיל] בפירוש הר"ב אך מ"מ בין להר"ב בין לרש"י] קמ"ל הכא תרתי. חדא דמוליאר מעמיד החוס ואגטיכי מוסיף חוס ועוד דאי עבר ושיהה בהם דאסור. וקשיא אמאי לא אשמועינן לעיל הך דינא דאי עבר דאסור. ועוד דאיבעי' להו בגמ' דף ל"ז עבר ושיהה וכו'. ולא פשטינן לה מהכא. והתוס' הקשו קושיות אחרות ומפרשים בענין אחר דמוליאר שותין הימנו בשבת שמוזגין המים חמין בין לפי שהמים אינם כ"כ חמין במוליאר שיתבשל היין מן המים שמוזגין לתוכו אבל אגטיכי אע"פ שגרופה אין שותין הימנה לפי שאגטיכי יש בו הבל יותר ומתבשל היין מן המים בשעת מזיגה וכן משמע בירושלמי ע"כ: **ה** [*האילפס כו'. עיין ברפ"ח דחולין

ומשימין המים למעלה והאש למטה בין שתי השוליים ומתוך שהאש למטה בין שתי השוליים הומו נשאר הרבה ואע"פ שגרף הגחלים מע"ש המים מתחממים בו בשבת לפיכך אין שותים מהם בשבת: **ה** המיחם. קומקים של נחושת שמשימין אותו על גב האש לחמם המים שבתוכו: שפינהו. מעל הכירה ויש בתוכו מים חמין: לא יתן לתוכו. מים מועטים כדי שיתחממו מן המים החמין שנשארו בתוך המיחם דהוה ליה כמבשל בשבת: אבל נותן לתוכו. מים מרובים עד שיטיבו הכל פושרין: או לתוך הכוס. ואע"פ שהוא כלי שני דוקא להפשירן* מותר אבל מועטים כדי שיתחמו לא דסבירא ליה להאי תנא דכלי שני מבשל ולקמן תניגן אבל נותן הוא לתוך הקערה דמשמע דכלי שני אינו מבשל והלכה דכלי שני אינו מבשל: שהעבירן. מן האור: מרותחין. בין השמשות: לא יתן לתוכן תבלין. משתחשך* דכלי ראשון כל זמן מרותח מבשל: אבל נותן הוא לתוך הקערה. דכלי שני אינו מבשל: תמחוי. כמין קערה גדולה שמערה כל האילפס לתוכו ומשם מערה לקערות: לכל הוא נותן. אפילו לכלי ראשון: חוץ מדבר שיש בו חומץ או ציר. הגוסף ממליחת דגים שהם מבשלין התבלין ואין הלכה כר"י. ודוקא תבלין הוא

שגרופה אין שותין ממנה(לח): **ה** המיחם(מ) שפינהו(מא) לא יתן לתוכו צונן(מב) בשביל שיחממו(מג). אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס(מד) כדי להפשירן(מה). האילפס(מו) והקדרה* שהעבירן(מז) מרותחין(מח) לא יתן לתוכן תבלין(מט). אבל נותן הוא לתוך הקערה(נ) או לתוך התמחוי(נא). רבי יהודה אומר לכל הוא נותן* חוץ מדבר

דלתוכו

יכין — תפארת ישראל — יכין

כלי נחושת עם ב' שולים. ומשימין נחלים בין ב' השוליים. והמים בתוכו הכלי שעל השוליים: (לח) דמדהאש למטה מהמים חימו רב. והו"ל כמטמין במוסיף הבל: לט) ר"ל יורה שמילקוה מהאש ובה מים חמין: מ) מים לוגנים מועטים: מא) אם כוונתו שיתחממו הלוגנים: מב) שהיא כלי שני: מג) דבכלי שני לא אפשר שיתבשלו הלוגנים. לכי אפי' נותן לתוך הרותחין שבכוס. מים לוגנים מועטין. שרי. אבל בנותן לתוך הרותחין מים לוגנים מרובין. אפי' לכלי ראשון שרי. מדא"ל שיתהו רק פושרין. ודוקא בהסיר בשעת השפיכה הכלי ראשון מהאש (סי' ת' י"ב). מיהו באש רותחין מאד. אפי' בכ"ש אסור. וכמבואר בכלכלת שבת בדיני חמוס לכתחילה (וכ"כ מג"א שם סקל"ד). והא"ה כפינה מים מהמיחם לגמרי. מותר ליתן בו לוגנים מרובים: דמשום מלרף ליכא. מדאיתו מתכוון לגרף. והרי קיי"ל בר"ש. ואע"ג דהו"ל פ"ר. י"ל דוקא במלאכה אסור פ"ר. משא"כ לירוף אינו מלאכה רק כשמתכוון לתקן כלי (מגיד משנה. ועי' לעיל פפ"כ). רק דמתני' אליבא דר"י. דס"ל דבר שאינו מתכוון אסיר. להכי נקט „שפינהו" דמשמע שמילק היורה עלמה. ולא נקט שפינהו ממים (ותמוהין לי דכרי הש"מ שהכית למג"א שם סקל"ו.

*) כתיק בזה קלקול הוא. כי באמת הוא ביטוי מבנין הכבוד ולא מבנין הנוסה. הוא

אור גדול ה [בתוספ"ק אות ג"ח] ומהתימה על הרע"ב דלא ביאר לדפסק ההלכה גם בפינה מים מותר. יעוי' רשב"א בסוגיין בשם הראב"ד דפי' דהחיא דרב

מכי' דמלרף שאינו מתכוון אפי' לר"י שרי. וק' והרי כש"ס הכא (דמ"א ב') אמרי' כפירוש דלר"י בכה"ג אסור. ות"ל כי כוונתי לרלת"ס פי"כ מסכת שהקשה כן לרמ"ת ופ"ס מה שתיכן): (מד) (טיגעל): מה) מהאש: מו) כ"ל דאין ר"ל שהעבירן מן הרותחין. אלא ה"ק שהעבירן מהאש מרותחין. דהאי מ"ס פי' הבנין של ביטוי פשל. (אב"י הפשל") כל"ל) ומנוקד בשו"א. ור"ל בל"ת (קאטענד): מו) וה"ה כל דבר. דכלי ראשון אף שנתהה הרבה אחר שהעבירן מהאש. מבשל כל זמן שיד סולדת בו (ע"ז שם סקכ"ד): מח) טעלנער: מט) (פיסטעל). דכלי ב' אף שיש"ב אינו מבשל. ויש אוסרים להת מלח אפי' בכ"ש שיש"ב. ובעבר ונתן אפי' בכלי ראשון מותר. דבטל המלח בס' (שם ס"ט). ואע"ג דכל דלטעמא עבידה לא בטל. כ"ל דהכא אין המלח אסור מג"ע (כי"ד ל"ח ולא כרמג"א הכא סקל"א ועי' עוד רמג"א ג"ת תקי"ג ס"ז). ואע"ג דדבר שיל"מ לא בטל. הכא שאני. דנתבטל קודם שנאסר. דאין המלח מתבשל רק אחר שנתערב (אב"י פי' י"ד פס"י ק"כ). מיהו כל זה במלח החסור הנקרא (שטיינזאלץ). אבל המלח הדק שלנו. מותר. שכבר נתבשל. ואין ביטול אחר ביטול (מג"א שם). ועמ"ש לעיל בדין חמוס לכתחילה: ג) אפילו לכלי ראשון: הוא

דרב

שנויי נוסחאות

שגרופה. נכי"ק גרופה. נד"נ שחיא גרופה: נכי"ף שהיא גרופה וקטומה. ועי' הגהות סכ"ח שם: ממנה. במסנ"ב ובמסכי"ל היטמנה. במסנ"ב נדפו' היטמנים ליתא: **ה** המיחם. נד"ס מיחם. לא יתן. נכי"מ אין נותנין. לתוכו צונן. נכי"ק בתוכו צוינן. במסכי"ל לתוכו (מים) צונין. ובגיון המשנה שם ליתא. שיחמו. במסכי"ל שייחמו. נותן (הוא) לתוכו או לתוך. נד"ל ליתא: במסכי"ל.. ולתוך. כתב הרב בעל ד"ס המבנה ד' ביוות וסביוטיא כמעטו בטעות המלום לתוכו או והכניסו נד' קרלקא בכס ס"א עכ"ל. והלמב"ם נפי' כתב וז"ל וזהו ענין אמרם אבל נותן לתוכו כוס כדי להפשירן. ועיין נקול הרמ"ז וככ"ד וע"ע. האילפס. נכי"ק הלפס. לתוכן תבלין. שם בתוכן. נותן (הוא). נד"ע ליתא. לכל. נד"ס בכל:

תוספות חדשים

ה [הר"ב] ד"ה אז לתוך הכוס ואע"פ שהוא כלי שני עכ"ל. ומדברי התוס' דף מ"כ ד"ה אבל בלאמבטי מוכח דס"ל דבכוס לעולם מותר. פר"ת: [שם] בא"ד והלכה דכלי שני אינו מבשל עכ"ל. וכן פסק נסי' פי"מ סעיף י"ב: [שם] ד"ה חוץ מדבר כו' ואין הלכה כר"י. וכ"פ בהגי':

תוספות רע"ק

יותר לפרש כפי ההלכתא ובדרך לצדדים קתני. ודוחק: **ולשיטת** תוס' חנ"ל מתוך בבא עצמה דכתמים שהוחמו ביו"ם נ"כ מוכרח דמיירי בשישוף דהא לענין רחיצה אין חילוק בין הוחמו ביו"ם להוחמו בעיו"ם דכל גופו אף בהוחמו מעיו"ם אסור ופניו יו"ר גם בהוחמו ביו"ם שרי. והא דפרכינן בסוגיא סכח הרישא כנ"ל ולא פריך מסיפא כתבו התוס' דדרך הש"ס כמה דיכול לדקדק מרישא מדקדק וכ"כ הרשב"א בח' אבל קשה לר' בר"ח ואצ"ל חמין שהוחמו ביו"ם כתב דמדלא קתני וה"ח לחמים שהוחמו מעיו"ם שמעינן דהוחמו מעיו"ם רוחץ בהם כל גופו אבר אבר והרי"ף תתיר לרחוץ כל גופו עכ"ל. הרי דס"ל לח"ר שב"א דעכ"פ מוכח מברייתא זו דכל גופו אבר אבר שרי (וכך נראה מסברא נ"כ כפי מה שביאר הר"ן מחלוקת תוס' והרי"ף דכיון דס"ל לתוס' דלהחם חמים לרחיצת כל גופו ביו"ם אסור מדאורייתא ממילא בחמים שהוחמו מעיו"ם אסיר ברחיצת כל גופו ע"ש. והרי הרשב"א בחי' ביאר דאף לתוספות מ"ב שרי מדאורייתא להחם ביו"ם לרחיצת כל גופו אבר אבר ע"ש א"כ ממילא שרי בהוחמו מעיו"ם וא"כ ממילא ל"ק לקושית תוס' הנ"ל דהא סיפא לא הו"מ לדק"ק דיל דמיירי ברחיצת כ"ג אבר אבר דבהוחמו מע"ם. שרי ובהוחמו ב"ים אסור. לזה מדייק מרישא דבהוחמו מע"ש אסור ג"כ אבר אבר. וצע"ג: פשנה ה [אות נו] במשנה **האילפס** והקדרה בתוס' הקשו הדיוקים אהדדי דברישא משמע דדוקא לתוכו אסור אבל לערות על התבלין שרי דעירוי אינו מבשל. ובסיפא קתני אבל נותן הוא לתוך הקערה דמשמע לערות עליהם מכלי ראשון אסור ע"ש. ולכאורה י"ל דעירוי מבשל מדרבנן וגקט לא יתן לתוכו דאפילו בח"ש אסור. ובסיפא נקט הנותן לתוך הקערה אפי' בשבת. ובעירוי יש חילוק דבשבת אסור ובח"ש מותר. גם בלא"ה י"ל דדיוקא דסיפא עיקר ורישא דנקט לא יתן לתוכו לרבותא דר"י דאף בתוכו מותר אא"כ יש בו חומץ וציר. ולפי אידך צר איבעיא דר"י אסיפא פליג י"ל בהיפ"ך דדיוקא דרישא עיקר וסיפא נקט דנתן לתוך הקערה לרבותא דר"י דאפי' בכ"ש אוסר ביש בו חומץ וציר. והא דלא נקט רבותא לת"ק דהוי כהא דהתירא דוה כבר נשמע מדיוקא דרישא דעירוי מותר. ובזה תיה מחווה הא בעיא אי ר"י ארישא קאי או אסיפא די"ל דנ"ם גם להלכתא דאם ר"י ארישא קאי סוכח דדיוקא דסיפא דוקא ועירוי אסור לת"ק. ואם ר"י אסיפא קאי מוכח דדיוקא דרישא עיקר ועירוי מותר. גם י"ל עוד האיבעי' אליבא דהלכתא להפוסקים שס"ברים דכ"ש שיש בו חומץ וציר אינו בולע ומפליט. די"ל זה לפי האמת דר"י ארישא קאי ולא מצינו כלל דבר ממשנתינו בכ"ש. אבל אי אסיפא קאי י"ל כיון דר"י ס"ל דכ"ש מבשל ביש בו חומץ וציר י"ל דלרבנן נחי דאינו מבשל עכ"פ מבליע ומפליט וק"ל: [אות נז] שם במשנה **רי"א** לכל הוא נותן. כתבו התו"ס דדוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דב"ר מבשל אף כשהעבירו מעל האור. ולפ"ז ניחא דלא פליג ר"י ברישא בסיחם. ובויותר לפמש"ל דהמיחם שפינהו כר"י דדבר שא"ם אסור. ובפ"י תמה מתני' דפ"א פ"ז דמעשרות דמבואר דס"ל דאפילו בשמן פליג ועיין מ"ש בגליון לקמן פכ"ב מ"ב: [אות נח] שם בהרע"ב ד"ה **שפינהו** ויש בתוכו מים חסין. דכדלא קתני שפינה מים משמע שפינהו עם המים דבוה דוקא נותן לתוכו מים להפשירן אבל בפינה ממנו מים אסור ליתן לתוכה מים דהוי מצרף ואף דהוי דבר שאינו מתכוין אתיא מתני' כר"י דאמר דבר שא"מ אסור. גמרא. ומהתימה על הרע"ב דלא ביאר לדפסק ההלכה גם בפינה מים מותר: [אות נט] שם בהרע"ב ד"ה **אז** לתוך הכוס. דוקא להפשירן. ובתוס' בשמעתין ד"ה מי סברת וכו' מבואר דס"ל בפי' דלתוך הכוס בכל גווני שרי. וע"כ מתני' ה"ק אבל נותן לתוכו להפשירן או לתוך הכוס דהוי תמיד רק להפשירן כיון דכ"ש אינו מבשל. וכ"כ הר"ן והרשב"א. וכ"מ מה דנקטו תוס' זה להוכחה דר' שמעון ב"מ אסיפא קאי אבל ברישא בכוס מודה דשרי בכל גווני אף בצינון מועטים לחמים מרובים ואת' מתני' דשרי בכוס כהלכתא. קשה סאי ראי' היא הא י"ל דרשב"ם ברישא קאי ומתני' באמת בכוס בעינן גם כן כדי להפשירן כפשטא דמתני' וצ"ע: [אות ס] שם בהרע"ב ד"ה **לא** יתן לתוכו תבלין. משתחשך. עיין מ"ש בגליון לקמן פרק כ"ב מ"ב ר"ש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דאסור ליתן בכלי ראשון אפילו לאחר שהעבירו מן האור אבל מלח אפי׳ בכלי ראשון לא בשלה אלא ע״ג האור בלבד לפיכך מותר לתת מלח אפי׳ בכ״ר לאחר שהעבירו מן האור:

ן אין נותנין. בשבת: כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. המטפטף משום דשמן מוקצה הוא ואסור לבטל כלי מהיכנו* כלומר להוציב כלי במקום שלא יוכל עוד ליטלו משם דהוה ליה כקובע לו מקום ומחברו בביתו ודמי למלאכה וכלי זה משיפול בו השמן מוקצה הוא ואסור לטלטלו*: אין ניאותין. אין נהנין* מן השמן המטפטף מן הנר בשבת לפי שאינו מן המוכן שכבר הוקצה להדלקה: מטלטלין נר חדש. שאינו מאוס ומזי לאשתמושי ביה: אבל לא ישן. דמוקצה מחמת מיאוס הוא: חוץ מן הנר הדולק. בשעה שהוא דולק אסור גזירה שמא יכבה* ולית דחולין מ״ם בסד״ם ואסור להעלותו כו׳]: ן אין נותנין כלי תחת הנר כו׳. פי׳ הר״ב ואסור לבטל כלי מהיכנו עיין משנה ז׳ פי״ו ומשנה ב׳ פי״ח: ואם נתנו מבטל״ מותר. להגיהה ת״ס. לשון רש״י. כלומר ולא חיישינן שמא לאחר שיפול לתוכו שמן מן הנר שיטלטלו לכלי משם. ומשמע מיהא דלכתחלה אסור לתתו שם מבטל״ מהך חשבא משום דבקל רגילין לטלטל כלי הלך חשבו ולא התירו לכתחלה מבטל״ ועיין לקמן בסמוך. אבל התוס׳ כתבו הל׳ דחוק דהל״ל [אבל] מבעוד יום נותנים: והטור כתב בסי׳ רס״ה ומע״ש מותר ליתנו תחתיו. והרמב״ם בפ״ה מהל׳ שבת העתיק לשון המשנה: חוץ מן הנר הדולק בשבת. ופסק הר״ב דק״ל דאפילו אינו דולק אלא שהודלק בין השמשות דמגו כו׳. עיין במשנה ח׳ פ״ג דעירובין. ומ״ם שאין מוקצה ולית

שיש בו חומץ וציר נא) ן אין נותנין נב) כלי תחת הנר לקבל בו את השמן נג). ואם נותנו מבעוד יום מותר. ואין ניאותין ממנו נד) לפי שאינו מן המוכן נה). מטלטלין נר חדש נו) אבל לא ישן נז). ר׳ שמעון אומר כל הנרות* מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת נח).

נותנין

ת״ס בפירש״י. ובתוי״ט בדפוסים הראשונים „להמתה״. ואינו נכון. ולפי המסורת במשנה „נותנין״ לא „נתנו״ ג״כ להגיהה.

יכין — תפארת ישראל — בועז

נא) הוא מי מלח של דגים. שע״י חריפתן מתבטל. וקיי״ל כת״ק (ב): נב) בשבת: נג) הנוטף. משום דמבטל כלי מהיכנו. דהשמן אסור לטלטל. מיהו במקום פסידא מותר לבטל כלי מהיכנו (מג״א רס״א סק״כ. ומדפייס פרק דלעיל בהדליקו הנר ושאר מילי דגיס״ם. להכי סמיך נפרקן כיצה שהסיקוה וכו׳ נותנין וכו׳ דהוא נמי דינו דגיס״ם דכרגע נותנים שם הקדירה. ותא״כ הכא נמי אילו דגר שפיים לעיל בפ״ב דמייבי הכא שכבר קיבל היום): נד) ר״ל אסור ליהנות בשבת מהשמן הנוטף: נה) מדהוקצה להדלקה: נו) מנורה הדשה: נז) דמוקצה מחמת מיאוס: נח) דבשעה שהאבוקה דולקת עליו. הוה מנורה בשים לאיסור. מיהו גר שמן בשעה שדולק יש בטלטולו חשש איסור דאו׳ דהו״ל בסיק רישא. דא״ל שיטלטל הגר שמן אם לא שיקרב השמן או ירחקו ממקום שהפתילה בוערת. דחייב משום מבעיר ומכבה (כגילה דכ״ב ת״ל ות״ת רע״ז ס״ג). ורק גר חלב ושעוה הדולק כאבוקה אסור מדרבנן לטלטלו בעודו בוער. מדהוא בשים לשלהבת איסור. ולרתוי״ע (פ״ח דתמיד מ״ח). גם באבוקה דולקת יש חשש איסור דאו׳ בטלטולו הכא [דמ״ו ת״ל] הגת לגר שמן ופתילה דאסור לר״ש משום בשים. ולא קאמר משום מכבה ומבעיר. דסברי מודה ר״ש בפסיק רישא [בשבת קי״ז ת״ל]. ג״ל דס״ל משום דע״כ ר״ש אוסר אפי׳ בפתילה הדולקת שאין עליה שמן. רק שמלותלת בשמן. באופן שאין לחוש בו חשש קירוב וביאור השמן. ואפ״ה אסור משום בשים. ועי׳ עוד תוס׳ [דמ״ב ב׳ ד״ה מיתם]. אבל״ו ודבכרי הר״ב כאן. שב׳ דגר הדולק בשבת אסור לטלטלו גזירה שמא יכבה. וכך כ׳ הרמב״ם בפי׳ המשנה. הוא תמוה. דזה דלא כמסקנת הש״ס דמ״ו ת״ל דמסיק דעשה דר״ש הוא משום בשים. ועי׳ מג״א רע״ז סקטן״ת). וקיי״ל בהדליקו במנורה באותה שבת. אפי׳ כבה אסור לטלטלו אפי׳ לצורך גופו (ר״ל שלריך להמנורה לתשמישי היהר). או לצורך מקומו. ולא דמי לשאר כלי מוקצה מחמת איסור דשרי לטלטלו לצורך גופו ומקומו. דהתם נס ביה״ש הי׳ מותר לטלטלו כה״ג. משא״כ מנורה שדלק עליה

(ג) וכתבו התוס׳ דמ״ב ב׳ ד״ה לכל. דדוקא תבלין אין מתבטלין בכ״ר לר״י. אבל בשאר מילי מודה. עכ״ל. והקשה מדא המעלה הקשה כבר״ל. ס״ל הרב המאה״ג החרוץ מהו׳ ליזר מדריזין שליט״א. דזה נגד משנה ערוכה פ״ח דמעשר מ״ז. דגם בשמן ס״ל לר״י דאינו מתבטל בכ״ר רק בחומץ וציר. עכ״ל. והשבתיו ב׳ הסוגות בדבר. תדא הרי כל עיקר חילוק של תבלין משאר מילי. אינו רק מדבאין לאתק לא מחזי כמבטל. וכמ״ש תוס׳ (לעיל ל״ם א׳ ד״ה כל). והרי שמן נ״כ בא לאתק. והרי הרמב״ם בפ״ב דערלה מ״י כ׳ בפירוש דגם שמן בכלל תבלין. (ועי׳ תוס׳ מ״ק די״ג ב׳ ד״ה בתבלין). ותו אף לפי דעת מעלתו דתבלין דהכא תבלין ממש. וכן לבד קטין לבטל. עכ״פ מי דמי אור דקובע למעשר רק מד״ס (הרמב״ם פ״ג ה״ג ופ״ד ה״ב דמעשר). לביטול שבת דאורייתא. והרי באמת אמרי בירושלמי (רפ״ד דמעשר). דדוקא בכובש כ״ע ובשלוק דוקא בשלוק כ״ע. קובע למעשר. ע״כ. ומ״כ וכי ס״ד דבשבת שמי בעי ביטול כ״ע. ומעם חילוק דיניהן ל״ל. משום דקביעת אור ודומיו למעשר. הוא משום דלא נגמר מלאכתו. ולכן בעי ביטול גמור. משא״כ בשבת בני כשהיא מלאכת מחשבת

(ד) (ועי׳ בפירושיהו שם ל״ט. ועי׳ בחשל רע״ז סק״י ולפי דבריו ל״ל דמ״ש בגמ׳ כש״ד שגגת׳ אבל על הר״ב שפי׳ כל פעם כמסקנא (כמ״ש התוי״ט פ״ג דפלס מ״ב) קשיא דלא פי׳ כהמסקנא. שוב מלאתי קצת מזה שתמה הפג״ת על רש״י והר״ב ודע עוד כי גם הרמב״ם בפירושו פי׳ כרש״י והר״ב:

אור גדול

דרב אדא דמוקים למתני׳ בפינת מים וכר׳ שמעון וכן ההיא דאביי דמוקים לה בשלא פינה מים וכר׳ יהודה היינו מקמי דשמעוה מרבא דאמר מודה ר׳ שמעון בפסיק רישא ולא ימות אבל לבתר דשמעוה מרבא סברוה ומתני׳ ע״כ בשלא פינה ממנו מים דבפינה אפילו לר״ש אסור. וזהו שיטת הרע״ב נ״כ ולק״מ.

ולדברים אלו הגה שמואל דאמר בסוגיין אפילו שיעור לצרף מותר סובר דאף בפסיק רישא דבר שאינו בתכוין מותר ולפי״ז יתיישב הא דובחים (צ״א ב׳) דאמר שמואל מולפין ע״ג האשים ולא קי״ל כיותיה דשמואל לשיטתיה דאף בפסיק רישא שרי. ויעו״ש ברמב״ם וכ״מ:

תוספות רע״ק

ן [אות סא] במשנה ר״ש אומר כל הנרות. מדברי הר״ן ביצה פ״ג קצ״ו ע״ב גבי שפוד שצלו בו בשר. נ״ל ללמוד פלוגתייהו דר״י ור״ש דעתה שרוצה להשתמש ואינו חושש למיאוסו נסתלקה ממנו הקצאתו. ור״י אוסר משום מיגו דאיתקצאי ביה״ש. ובאם ביה״ש לא היה מאוס ובאמצע שבת נעשה מאוס. באמת מות׳ להשתמש כיון דאינו חושש עתה למיאוסו בטלה הקצאתו ובה״ש ג״כ לא היה מוקצה הדרינן לכללא דקי״ל אין מוקצה לחצי שבת ור״ש ס״ל דלא אמרינן מיגו דא׳ הקצאי ע״ש. לפ״ז מותר לר״ש לטלטל רק לאשתמושי ביה אבל לטלטל ממקום למקום עדיין מאוסיתיה עליו לשמש בו והוי מוקצה לאסור בטלטול: [אות סב] שם בחרע״ב ד״ה כלי. אסור לבטל כלי מהיכנו. בחג״א כתב דדוקא שמן דלא ירצה לגער משום הפסד שמן אבל לקבל שעוה מותר דיכול לגער והיינו דהכלי לא הוי בשים כיון דלא היה בשים בה״ש או דאין דעתו להניח שם לכל השבת. מג״א סי׳. רס״ה ומה דפרכינן בסוגיא מההיא דגותנין כלי לקבל ניצוצות ע׳ מג״א דכתב ליישב דבניצוצות אין רשאי לגער מיד קודם שכבו. ומ״מ קשה לי דמאי פ״כי׳ מנותנים כלי תחת הרלף. הא זהו ממש כמו שעוה דיכול לגער מיד ואין לו הפסד בהניעור וצריך עיון: [אות סג] שם בסוף הדבור. מוקצה הוא ואסור לטלטלו. ולפ״ז ממילא מוקצה מחמת מיאוס אסור לטלטלו לצורך מקומו דכל זמן דלא ביטל הקצאתו דמיאוס ואינו עומד לשם שמוש ולשמוש דהדלקה הא לא חזי בשבת הוי כמו אוכל דלא חזו בו ביום דהוי מוקצה כמו אבנים עי׳ במג״א רס״י תקס״ו ה״ג הכא בכלי דלא חזי בו ביום לשום דבר והכי מיכח מדברי הרן הנ״ל דמדאמר שם בביצה דשמטו בקרן זוית בקוץ ברה״ר ומשמע משום הוקא דרבים שרי לטלטל מקצה והא כיון דנטלו ממקום הילוך הרבים שלא יזוקו הוי טלטול לצורך מקומו ואפ׳ בטלטול גמור לשתרי אע״כ דאף לצורך מקומו אסור: [אות סד] שם בהרע״ב ד״ה אין ניאותין. אין נהנין. ואף לר״ש דוקא מותר השמן אחר שכבה הנר מותר. אבל בשעה שדולק אף המטפטף אסור דהוקצה לסצותו. תוס׳ והרשב״א: [אות סה] שם בהרע״ב ד״ה חוץ מן הנר. נזירה שמא יכבה. וכ״כ רש״י ז״ל וכתב עלה המהרש״א לא קאי הכי לקמן אלא דמסיק המעם דגר שמן ופתילה הוי בסים לשלהבת, ומ״מ אין זה תמוה כ״כ על רש״י שכן דרכו לפרש המשנה כס״ד דש״ס כס״ש התוי״ט בפ״ב מ״ב דפאה אבל על הרע״ב צר התמוה במקומה עומדת דה״א צריך לפרש כפי המסקנא כס״ש התוי״ט שם. והא דאינו אסור בלא״ת משום דאתקצאי למצותו כמ״ש לעיל דר׳ שמעון מודה דאין ניאותין משמן המטפטף בשעה שדולק הייני דאין ביטול מצוה במה שמטלטלו תוס׳ דף מ״ב ע״ב ד״ה ואין ניאותין. ומ״מ נראה לענ״ד דשמן המטפטף בשעה שדולק אסור כיון דאסור בשתיה ובסיכה ממילא הוי מוקצה כמו אבן וכמו כל מאכל האסור דהוי מוקצה כיון דלא חזי למידי. ודוקא לטלטל הגר הדולק היו דאין להתיר דטטלטלו להנאתו להאיר. ומסולק בזה קושית המהרש״א בתוס׳ הנ״ל ודו״ק. ובהא דאמרינן הגת לגר שמן ופתילה דהוי בסים כתבו תוס׳ וא״ל פתילה

ן אין נותנין. מ״ש פ״ב פ״י׳ פכ״ה מהל׳ שבת הל׳ כ״ג ופ״ה הל׳ י״ב מ״מ נתנין ס״ה ר״ה ע״ש ת״ת ס״ו ס״ח כס״ה שפיף ג״ז: ממטלטלין: פ״ד חולין י״ש ע״ב עוד ת״ת ס״ו כפ״ש:

שנויי נוסחאות

ן לקבל (בו). נכי״ק ליתא. נכי״מ כדי לקבל בו. ואם נתנו. במשנ״ב ואם נתנה (ומולי היתה כן הנוס׳ לפני רש״י ולכן פי׳ מותר להגיהה. ולינו נכון): במס׳ שפס פי׳ הרע״ב ד״ל. נתנה. במשנ״ר נתנו וכ״ם בד״ל (וכס אם). ואין ניאותין. בד״ל אין. מטלטלין חוץ. במשני״ל מיטלטלין. הדולק. במשני״ל הדלק.

תוספות חדשים

שם [בר״ב] בא״ד מותר לתת מלח אפי׳ בכ״ר כו׳ עכ״ל. וכמ״ל בסי׳ פי״ת סעיף ט׳ כתב דיש לאוסרן אפי׳ בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו וסמתמיד הע״ב עכ״ל. ובמלח אינו שתבטל בגר מותר. (הסכמת אחרונים): [שם] ד״ה חוץ מן הגר כו׳ אבל בשאר נרות אלמה כמותו וכו׳ עכ״ל. וכן הסק בש״ע סימן ש״י:

ראשון לציון

ן [בר״ב] ד״ה בלי פו׳ מקום כו׳. עיין יסל״מ: [שם] ד״ה חוץ מן הגר. בעוד שהוא דולק אסור כו׳. וכן פירש״י מ״ד ע״א ד״ה חוץ ודע דבסוגיא מ״ו ע״ב דמו לגן עצמא ומסיק דבא דעצמא דהוי בסים לדבר האסור ע״ש בשלמא עלרש״י לא קשיא שיכנו לפרש כס״ד שגגת׳ אבל על הר״ב שפי׳ כל פעם כמסקנא (כמ״ש התוי״ט פ״ג דפלס מ״ב) קשיא דלא פי׳ כהמסקנא. שוב מלאתי קצת והר״ב ודע עוד כי גם הרמב״ם בפירושו פי׳ כרש״י והר״ב:

מוקצה אלא מחמת חסרון כיס עיין סי"ד דביצה: **מפני שהוא מכבה.** פי' הר"ב [*דלא יתן לתוכו מים] אפילו מע"ש דאי עביד בשבת הוה מכבה. ולשון רש"י מכבה ממש וכתבו התוס' דלאו דוקא אלא כלומר שיכול לבא לידי כבוי שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הנילוות וקודם גמר הנתיכה יפלו ומכבה בידים או שיגביה הכלי עם המים כנגד הנילוות ואע"ג דבאותו כבוי אין בו חיוב חטאת לר"ש דמלאכה שאינה לריכה לגופה היא (ו[*מיהו לא] קיי"ל הכי במשנה ה' פרק דלעיל) החמירו אפו כבוי דהיוב חטאת ואע"ג דהוה גזירה לגזירה קיש להו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי. וא"ת מ"ש מבריית דיו וסממנים וכל הנהו דפ"ק דשריגן עם הממש. תירץ הרב פור"ת דהתם ליכא למיחש ממא יעשה כן בשבת דהא אב מלאכה הן אבל הכא איכא למיחש דלא דמי איסור כל כך במה שמניח כלי תחת הנילוות ואיכא למיחש ממא יבא לידי כבוי כדפי' ע"כ. ובענין גזירה לגזירה יש להרמב"ם פירוש בר"פ דלקמן ופסק תמלאנו:

נותנין כלי תחת הנר לקבל נצוצות (מ"ב). **ולא יתן לתוכו מים** (מ"ב) **מפני שהוא מכבה:**

ליתן ליה לר"ש מוקצה מהמת מיאוס ולא מוקצה מחמת איסור. ואין הלכה כר"ש שמתיר לטלטל כל הערות חוץ מן הגר הדולק שגר שהדליקוהו לילי שבת אע"פ שאסור לטלטלו כל אותו שבת דמגו דאיתקצאי לגבן הממשות איתקצאי לכולי יומא אבל בשאר ערות הלכה כמותו שאין מוקצה לשבת דמותר בי' ר"ש: נותנים כלי תחת הגר. בשבת לקבל נילוות של שלהבת הנופלת מן הגר כדי שלא ידליק מה שתחתיו דנילוות אין בהם ממש ואין הכלי מבוטל מרשותו בהכי: ולא יתן לתוכו מים. ואפי' מערב שבת דגזרינן ערב שבת אטו שבת ובשבת אי הוה עביד כי האי גוונא הוי מכבה ואייב איכא בערב שבת אסור:

יבין תפארת ישראל בועז

ביה"ש. מנו דאתקנאי לביה"ש אתקנאי לכולה יומא (רע"ע רע"ז סק"ב). מיהו במאוס עליו יסלקנו [רפ"ע כ'] : נט) (פוקנטן). דאין בהן ממש. ומוהר ג"כ לטלטל ולסלק הכלי אחר שהכבו בו הנילוות (מג"א רס"ה סק"ו) : ס) אפי' מע"ש. גזירה שמא יתן בם המים בשבת. וקודם גמר הנתיכה יפלו. והו"ל מכבה בידים. ואע"ג דכל כבוי הו"ל מלאכה שא"ל לגופה בא"ל להבהב הפתילה (מג"א רפ"י רע"ח). א"כ הו"ל גזירה לגזירה. כ' הוס' דהכא גזרינן אטו כבוי שלריך לגופה. ולרמב"ם (ריש פרק דלקמן) כל היכא שרואו חכמים אלא התקיים זאת הגזירה רק בגזירה אחרת. גזרו גזירה לגזירה. וע"ש. וכ"כ הוס' חולין דק"ד ע' ד"ה ומגא:

בין לקולא בין לחומרא (כבולה י"ג ב'). מיהו כל זה לשיטת מעלתו נ"י. אבל תמהני אלו הענים עיניו הסמוכים מלחקור מה בעי רבעתו"ם בזה. ומה נ"מ מה ס"ל לר"י וכרי לא קיי"ל כוותיה. ואעתיק לכ"מ ידידי נ"י מ"ש זה כמה בגליון ס"ם שלי. וז"ל בס. נ"ל דכוותא תוס' דאל"כ אליך לא פליג ר"י בכל מתני' דלעיל באנשיכי ומיחם. ואי"ל דבאמת ר"י אכולהו קאי. ליתא דהרי לעיל (דמ"ח ב') אדרבה מוקמינן מתני' דמיחם כר"י. אע"כ כדבריהם. א"כ בזה יתיישב יפה קו' רפ"מ. דמ"ש הוס' תבלין דוקא. לאו לאפוקי שאר מיני קתני. רק לאפוקי אנשיכי ומיחם דלעיל. ולעשה דבריהם נ"ל דדוקא בתבלין דבר קר לתם.והוא דבר לא שמתערב יפה. מתבטל החמימות. משא"כ אנשיכי הכל חם. ומשא"כ מיחם אף שנותן לתוכו לוגים. נחוש שומד לעצמו ואינו מתערב. כדקאמר ר"ל לעיל מפני שנחוסתה מחממתה:

הלכתא גבירתא בללא דפרק ג

פרק ג משנה א ב ג' מדרגות יש. א) **בירה** שהיא כקדירה גדולה **הפוכה.** שמחוברת בארץ למטה בסיס. ושילוה לטעלה. ובהם ב' נקבים להושיב שם ב' קדרות. הנסוקין באש לתוך הקדירה (ותנור שלנו דינו כבירה). בניסקת בדברים שאין בהם גחלים כקש וגבבא. מותר ליתן עליה הבשיל מע"ש ולהשהותו שם בשבת. משא"כ בדבר שיש לו גחלים דשמא יתחה צריך שיגרוף תחלה כל הגחלים לחוץ או שיכסה אותם באפר. אפי' דק. ואפילו דובערה אח"כ שרי. ומותר לחשהות עליה וכ"ש סמוך לה אפילו מאכל. בנתבשל כמאב"ד. שהוא חצי בשולו. ולטיר שליש בשילו. או שעוד היום גדול שיכול להתבשל כן. או שהן פירות שטובים חיים כמבושלים ומצטמק ורע לו. וכל זה לרי"ף ורמב"ם. דמתני' בשהוי מע"ש מיירי. אבל אנן נותנין כרש"י ור"י. דמתני' רק בלהחזיר בשבת מיירי. או להשהות מע"ש דבר שתחיל לבשל ולא נתבשל כמאב"ד. אבל להשהות מע"ש דבר שנתבשל כמאב"ד לעולם מותר. אפילו אינו כירה. ולא גריף וקבים ומצטמק ורע לו. ב) **תנור** שהוא ככירה רחב למטה ומשפע וסיצר למעלה. ואין לו רק נקב אחד למעלה. דנקלם חימו ספי אסור להשהות עליו או בסמוך לו אפילו הוסק בקש וגבבא. או בעצים וגרוק"ם. דשמא ישאר ניצוץ אחד ויחתה. ג) **כופת** והוא ככירה שיה למטה ולמעלה לפי שמשפע וסיצר. אבל אין בו רק נקב אחד למעלה לשפיתת קדירה א'. דינו ככירה דבקש וגבבא מותר. וכתנור דבדבר שיש לו גחלים אפילו גרוק"ם אסור (ודיני דסמנה ושאלנגם עי' מ"ד. ודין הימים התבשיל בשבת בחורף בתנור בית חורף עי' פ"ז): **משנה ג ד ה** אסור ליתן בשבת **דבר** שמתבשל בקל כביצה סמוך לירה או תנור הם. ואפילו לשעה מועטת. שבתוך זמן זה א"א להתבשל. מ"מ כיון דהמקום ראוי להתבשל אסור. וכן אסור להטמין דבר אפילו מע"ש בחול או באבק דרכים המחומם מאש או שמש. גזירה שמא יטמין באפר חם עם ניצוצות ויהתה בשבת. וליתן מים או ביצה בחמה עצמה מותר דמינכר ולא מחלף באש. אסור ליתן אפילו מע"ש קיתון מים ציננים לתוך אמבטי מים חמים או מעינות חמין בטבע כקארלסבאד. דמוסיף הבל ואסיר להטמין בו. ובעבר ונתן אסור להשתמש בהם בשבת אפילו לרחיצת מקצת גופו. וכ"ש שתיה: ולענין רחיצה ומבילה בשבת אסור אפילו מקצת גופו ואפילו בחטין שהוחמו מערב שבת. ובמ"בל בצונן יוהר שלא יבא לידי סחיטת שער או בגד. והא דנוהגות הנשים לטבל מנדהן בליל שבת בחטין של מקוה סימכי' אנוב"י סי' כ"ח וקרבן נתנאל. דבטבילה נדה ליכא גזירה דמרחצאות שמא יחום בשבת. דהרי א"א לה להחם בשבת דצריכה לעשות חפיפה קודם טבילה. והחפיפה אסור בשבת ותיכף לזה פה טבילה. נמצא שאין לה פנאי לעשות שום דבר: כלי שיש לו שני שולים ומשיטין הנחלים ביניהם ולמעלה יש לו תוך למים או תבשיל אסיר להטמין בתוכו מע"ש. ואפילו גרוף ממנו האש. ואפילו בדיעבד שהטמין. אסיר עד מוצ"ש בכדי שיעשה דהיינו שיכול לבשל בשול כזה). משא"כ בתם בית הקבול דגחלים איננו תחת הת"ך רק סביב לו מבחוץ. דאז אינו מוסיף החם דע"ש רק מעבירה מותר להטמין בגרף הגחלים: יורה שפילקה מהאש סמוך לחשיכת רבה מים רותחין שיד מולדת בהם. אסור ליתן לתוכן בשבת צוננים מועטים כדי שיחומו. אבל צוננים מרובים כדי לפשירן. או באם הוא כלי שני. דהיינו שלקח מים מחיורה שהוסרה מהאש בכלי ב'. אפילו צוננים מעטים מותר. ובמים רותחין מאר. או להכניס הכ"ש תוך היורה בעודה אצל האש אינו מותר אפילו בכ"ש רק בצוננים מרובים לחפשירן: יורה שהוסרה מאש שנתרוקנה מים מותר ליתן לתוכה צוננים מרובים לחפשירן: כ"ר דהיינו הכלי שהיתה בעצמה אצל האש. אף שנשתהה תיבה אחר שהעבירה. כ"ז שהיא רותחת שיד מולדת בה [דהיינו שבריסה של תינוק נבוות בה] אסור ליתן לתוכה דבר שיכול להתבשל בה כתבלין. ואפי' רק להוציא ממנה מאכל בכף בלא נתבשל כ"צ אסיר. דמגס וחיי מבשל. ובכ"ש אפי' יס"ב מותר ליתן לתוכה תבלין ואפי' מלח. דהמלח הדק שלנו כבר נתבשל כלי ואין בישול אחר בישול. משא"כ מלח הגס שטיינזאלץ דאסור. ובעבר ונתן אפי' בכ"ר בטל בס' ומיתר: **משנה ו** ליתן כלי בשבת תחת הגר שיטפטף לתוכה שמן אסור דמבטל כלי מהכנה לטלטלה. וכ"ש דאסיר לתנות מהשמן עצמו המטפטף מהגר או הנותר בו בשבת. ובמקום פסידא מותר לבטל כלי מהכנה [מג"א רס"א סק"ב].גר שמן בשעה שהוא דולק יש חשש איסור דאו' לטלטלו. דא"א כלי להרחיק או לקרב השמן אל הפתילה והוא מכבה ומבעיר. וגר שעוה וחלב מדרבנן. דהוה בסיס לפתילה הב ערת. ולרתיי מ פ"א דתמיד גם באבוקת דולקת יש חשש איסיר דאו' ושלחן שעומדים עליו נרות דולקות בהיה על השלחן כבר בביה"ש גם לחם. או שאר דבר המותר לטלטל. דהוי השלחן או בסיס לאיסיר והיתר. מותר לטלטלו. ובגר שמן דולק יפלטל השלחן ע"י עובר כוכבים. מגורה שהורלקה באותה שבת אע"פ שכבה אסור לטלטלה אפי' לצורך גופה ומקומה. ובמאוסה עליו יסלקנה. וליתן כלי בשבת תחת הגר לקבל הניצוצות מותר. דאחר שכבו מותר לטלטל ולסלק הכלי עצמו דניצוצות אין בהן ממש. משא"כ ליתן כלי עם מים תחת הגר לקבל הניצוצות אסור ואפי' מבעו"י:

נותנין כלי. מ"ז ע"ב מ"ב ע"ב פ"ב מ"ו ס"ה מכלי שבת בלי. ע"ב פכ"ה הלכה ה' ממ"ב נתרון ס"ב מ"ש תו"ח מ"ו רס"ה סעיף ד':

שנויי נוסחאות

לקבל נצוצות. במס' ד' פיזנו לקבל בו.. ועי' מוכנים לדוד. לתוכו. בכי"ק בתוכו:

תוספות רע"ק

פתילה אמאי משום בסיס היא עצמה הוי דבר האסור כדאמרינן לקמן וכו' וי"ל דשברי פתילה וכו' וכן הביא המג"א סי' ש"ח ס"ק י"ח. ובענין איני מבין החילוק דהא דפתילה הוי כלי משום דהודלקה ואמאי שברי פתילה לא הוי כלי מה"ט והא עושה מעין מלאכתו ומ"ש פתילה שלימה וקטנה מאינה שלימה וגדולה יותר. ולולי שאיני כדאי חיה נ"ל על קושית תוס' דפתילה לא הוי כלי כלל והיינו דמלאכתו לאיסיר ואין משתמשין בחול שום דבר אחר רק הדלקה. והרי בהמצרות כתבו תיס' שבת דף ל"ו דגרע משאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון דלא חזי לחיתר רק מעט. ואף דכתבו שם דלר' שמעון שרי מ"מ דקא חצוצות כיון דחזי קצת להיתר אבל פתילה דלא חזי לשום היתר אפילו ר' שמעון מודה וכמו מטה שיחדה למעות דצידדו תס' דף מ"ד ע"ב דאפילו לר' שמעון אסיר. וזהו הכל בפתילה הכבוי בין שלימה בין חתיכה דלא חזי לשום דבר בשבת אבל הבא בגר הדלוק דהוי הפתילה לתשמישו להאיר לו אינה מוקצה והיה רשאי לטלטלו מש"ה צריכה לטעמא רבים לשלהבת וצע"ג:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org